

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Студентки Радіонової Ольги Анатолівни

академічної групи 281м-22з-3 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

на тему: «Удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування в Україні»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Матвеева О.Ю			
розділів:				

Рецензент:				
------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:	Вишнеvsька О.В.			
-----------------	-----------------	--	--	--

Дніпро
2023

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи магістра на тему «Удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування в Україні».

120 стор., 9 рис., 51 джерело.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, НАЦІОНАЛЬНА ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА, РЕФОРМУВАННЯ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД, ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ, СТАЛИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.

Об'єкт дослідження – фіскальна політика держави в умовах реформування в Україні.

Предмет дослідження – процес удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування в Україні.

Мета роботи – визначення шляхів удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування в Україні.

У першому розділі визначаються теоретико-методичні аспекти формування і реалізації фіскальної політики держави в контексті реформування в Україні. Другий розділ присвячено аналізу процесів формування і реалізації фіскальної політики в Україні, зокрема на прикладі Дніпропетровської області. Проводиться оцінка стану реалізації фіскальної політики та вивчається вплив російської війни. У третьому розділі визначено перспективи формування і реалізації фіскальної політики України.

Сфера практичного застосування результатів роботи – державні органи, фіскальні інституції, дослідницькі установи та організації, які займаються розвитком фіскальної політики і реформуванням економіки України. Результати дослідження можуть бути використані для оцінки і вдосконалення поточних фіскальних стратегій та політик, розробки нових підходів до формування та реалізації фіскальної політики.

ABSTRACT

Explanatory note to the master's thesis on «Improving the fiscal policy of the state in the context of reforms in Ukraine».

120 pages, 9 figures, 51 sources.

PUBLIC ADMINISTRATION, NATIONAL FISCAL POLICY, REFORM,
INTERNATIONAL EXPERIENCE, EUROPEAN INTEGRATION,
SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT.

The object of research is the fiscal policy of the state in the context of reforms in Ukraine.

The subject of the study is the improvement of the state fiscal policy in the context of reforms in Ukraine, including the conceptual framework for the formation, implementation, analysis of processes and prospects.

The purpose of the study is to analyse the theoretical and methodological aspects of the formation and implementation of the state fiscal policy in the context of reforms in Ukraine. The first section defines the theoretical and methodological aspects of the formation and implementation of the state fiscal policy in the context of reforms in Ukraine. The second section is devoted to the analysis of the processes of formulation and implementation of fiscal policy in Ukraine. The third section develops the prospects for the formation and implementation of Ukraine's fiscal policy.

The scope of practical application of the results of the work is government agencies, fiscal institutions, research institutions and organisations involved in the development of fiscal policy and economic reforms in Ukraine. The results of the study can be used to assess and improve current fiscal strategies and policies, develop new approaches to the formation and implementation of fiscal policy, and develop recommendations for optimising fiscal policy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	10
1.1. Концептуальні основи формування фіскальної політики	10
1.2. Податковий інструментарій фіскальної політики держави	24
1.3. Вплив фіскальної політики держави на процеси її розвитку і повоєнної відбудови	34
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	51
2.1. Аналіз стану реалізації фіскальної політики України.....	51
2.2. Вплив російської війни на формування фіскальної політики України в сучасних умовах.....	58
2.3. Аналіз процесів формування та реалізації фіскальної політики держави на прикладі Дніпропетровської області.....	70
РОЗДІЛ 3	
ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЇЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ..	84
3.1. Іноземний досвід формування національної фіскальної політики ...	84
3.2. Шляхи адаптації міжнародного досвіду формування національної фіскальної політики в Україні.....	96
3.3. Способи оптимізації фіскальної політики України в контексті завдання здобуття членства в ЄС	101
ВИСНОВКИ.....	113
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	128

ВСТУП

Фіскальна політика є ключовим інструментом управління економікою країни, оскільки вона впливає на збір та розподіл фінансових ресурсів, формує податкову систему та визначає економічну стратегію держави.

Україна перебуває на етапі активних реформ, спрямованих на забезпечення сталого економічного розвитку та наближення до стандартів Європейського Союзу. В цьому контексті удосконалення фіскальної політики стає ключовим завданням, оскільки вона впливає на рівень інвестиційної привабливості країни, підтримку підприємництва, створення нових робочих місць та покращення життєвого рівня населення.

Одним з головних аспектів дослідження є аналіз теоретико-методичних засад формування та реалізації фіскальної політики. Це включає дослідження основних підходів до збору податків, розподілу бюджетних коштів, управління державним боргом та інших аспектів, які впливають на фінансову стійкість держави. Шляхом аналізу теоретичних підходів можна розробити ефективні концептуальні основи для формування фіскальної політики в умовах реформ. Другий аспект дослідження полягає в аналізі процесів формування та реалізації фіскальної політики в Україні на прикладі Дніпропетровської області. Це дозволить вивчити специфіку фіскальної політики на місцевому рівні, оцінити її ефективність та вплив на економічний розвиток регіону. Особлива увага приділяється оцінці стану реалізації фіскальної політики в контексті українсько-російської війни, яка має значний вплив на економіку та фінансову стійкість країни. Третій аспект дослідження спрямований на визначення перспектив формування та реалізації фіскальної політики в Україні з урахуванням шляхів її європейської інтеграції. Досліджується іноземний досвід формування національної фіскальної політики та шляхи адаптації цього досвіду в українських реаліях. Також розглядаються можливості оптимізації фіскальної політики з метою досягнення сталого економічного розвитку та європейської інтеграції країни.

Об'єкт дослідження – фіскальна політика держави в умовах реформування в Україні.

Предмет дослідження – процес удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування в Україні.

Мета роботи – визначення шляхів удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування в Україні.

Відповідно до мети, в роботі, заплановано виконати такі завдання:

- проаналізувати концептуальні основи та податковий інструментарій фіскальної політики держави;
- вивчити вплив фіскальної політики держави на процеси її розвитку і повоєнної відбудови;
- проаналізувати стан реалізації фіскальної політики в Україні;
- вивчити вплив російської війни на формування фіскальної політики України в сучасних умовах;
- аналізувати процеси формування та реалізації фіскальної політики держави на прикладі Дніпропетровської області;
- вивчити іноземний досвід формування національної фіскальної політики;
- розглянути шляхи адаптації міжнародного досвіду формування національної фіскальної політики в Україні;
- запропонувати способи оптимізації фіскальної політики України в контексті завдань здобуття членства в ЄС.

Загальною метою цих завдань є поглиблене розуміння теоретичних та практичних аспектів формування та реалізації фіскальної політики в умовах реформування в Україні. Це дозволить не лише оцінити поточний стан фіскальної політики країни, але й розробити рекомендації щодо її удосконалення, враховуючи міжнародний досвід та внутрішню специфіку.

Виконання магістерської роботи базується на застосуванні різноманітних методів дослідження, які спрямовані на досягнення

поставлених завдань. Деякі з можливих методів дослідження, які можуть бути використані в цій магістерській роботі, включають:

1. Аналіз літературних джерел: для розуміння концептуальних основ формування та реалізації фіскальної політики, а також вивчення іноземного досвіду, буде проведений аналіз наукової літератури, монографій, наукових статей та інших джерел, що стосуються даної проблематики.

2. Емпіричні методи: для аналізу стану реалізації фіскальної політики України та її впливу на процеси розвитку і повоєнної відбудови можуть бути використані емпіричні методи, такі як аналіз статистичних даних, проведення опитувань, консультації з експертами та представниками державних органів.

3. Компаративний аналіз: для порівняння іноземного досвіду формування національної фіскальної політики може бути використаний компаративний аналіз, де будуть порівнюватись різні країни-учасниці та їхні підходи до фіскальної політики.

4. Експертні оцінки: для вивчення шляхів адаптації міжнародного досвіду в Україні та способів оптимізації фіскальної політики можуть бути залучені експерти з фінансової, економічної та фіскальної сфер, які здатні надати цінні оцінки та рекомендації.

5. Документальний аналіз: для дослідження процесів формування та реалізації фіскальної політики на прикладі Дніпропетровської області може бути проведений документальний аналіз. Цей метод включає дослідження офіційних документів, звітів, законодавчих актів, бюджетних документів та інших релевантних матеріалів, що стосуються фіскальної політики в цій конкретній області. Це дозволить отримати конкретну інформацію про застосування фіскальних інструментів, аналізувати результати, встановити вплив російської війни на формування фіскальної політики та визначити можливі сфери для вдосконалення.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали положення теорії публічного управління, сучасні теорії та методи, що застосовуються у вивченні фіскальної політики та її реформування. Дослідження спирається на

такі концептуальні рамки як теорія економічної політики, фінансова теорія, макроекономічні моделі та аналіз, а також засади публічної фінансової теорії. Для збору та аналізу даних використовувалися як кількісні, так і якісні методи дослідження. Кількісний аналіз ґрунтується на статистичних даних, які були зібрані з офіційних джерел, звітів та публікацій фіскальних інституцій. Якісний аналіз передбачав проведення експертних опитувань з фахівцями та представниками державних органів, що дозволило отримати глибинну інформацію та розуміння процесів формування та реалізації фіскальної політики. Використання різноманітних методів дослідження забезпечує комплексний підхід до аналізу та розуміння проблем, що стосуються удосконалення фіскальної політики держави в умовах реформування.

Нормативно-правовою та емпіричною базою дослідження є законодавчі акти, міжнародні угоди, нормативні документи, що регулюють фіскальну політику та реформування в Україні. Також використовуються емпіричні дані, статистичні звіти, аналітичні звіти державних органів, наукові дослідження та публікації експертів у галузі фіскальної політики. Ця комбінація нормативно-правової та емпіричної бази надає можливість ретельно проаналізувати і вивчити наявні правові рамки, законодавство та практику їх реалізації, а також зрозуміти реальний вплив фіскальної політики на економічні процеси.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в розширенні наукового розуміння фіскальної політики та її ролі в розвитку країни, зокрема в умовах реформування. Дослідження надасть додаткові знання про концептуальні основи формування фіскальної політики, податковий інструментарій, а також вплив фіскальної політики на економічні процеси.

Практичне значення одержаних результатів полягає в їх застосуванні для практичних цілей, вирішенні конкретних проблем та покращенні фіскальної політики в Україні. Отримані результати можуть бути використані для розробки та впровадження ефективних стратегій і політичних рішень з питань оптимізації фіскальної політики, податкової системи, управління бюджетними ресурсами та фінансової стабільності.

Дослідження надасть цінну інформацію органам державного управління, економічним аналітикам, бізнес-середовищу та громадянськості для прийняття обґрунтованих рішень щодо фіскальної політики. Вона може слугувати основою для розробки рекомендацій та реформ у сфері оподаткування, бюджетного планування, фінансового контролю та інших аспектів фіскальної діяльності. Практичне значення полягає в можливості використання отриманих результатів для формування стратегій економічного розвитку, залучення інвестицій, підтримки підприємництва та соціальної політики. Це допоможе забезпечити стабільність економічного середовища, зростання доходів державного бюджету, підвищення рівня життя населення та досягнення економічної інтеграції з країнами Європейського Союзу.

Отримані результати сприятимуть розробці ефективних стратегій та рекомендацій щодо удосконалення фіскальної політики в Україні, зокрема в контексті впливу російської війни та завдання здобуття членства в Європейському Союзі.

Структура і обсяг роботи становить: 134 стор. 9 рис., 51 джерело.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Концептуальні основи формування фіскальної політики

Фіскальна політика є одним з найважливіших інструментів економічного управління, який визначає шляхи регулювання фінансової ситуації в країні та досягнення економічних цілей держави. Концептуальні основи формування фіскальної політики визначають стратегію та принципи її розробки, враховуючи потреби суспільства та економічні умови .

Однією з ключових концепцій формування фіскальної політики є принцип фіскальної стабільності. Цей принцип вказує на необхідність підтримувати стабільну фінансову ситуацію в країні шляхом збалансованості доходів та витрат державного бюджету. Фіскальна стабільність є передумовою для забезпечення економічної стійкості, привабливості для інвестицій та стимулювання економічного зростання.

Принцип фіскальної стабільності є однією з ключових концепцій формування фіскальної політики. Він передбачає забезпечення рівноваги між доходами та витратами держави, а також контроль за рівнем державного боргу та дефіцитом бюджету. Цей принцип спрямований на забезпечення фінансової стійкості держави та підтримання довіри інвесторів та ринків .

Фіскальна стабільність передбачає, що доходи держави мають бути достатніми для покриття її витрат, з урахуванням можливості економічного розвитку та соціальних потреб населення. Доходи можуть складатися з різних джерел, таких як податки, акцизи, мита, прибуток від державного майна та інші джерела. Ефективне управління доходами передбачає мінімізацію податкових ухилень, раціональне використання фіскальних інструментів та сприяння розвитку економіки для збільшення доходів [5; 13; 14].

Однак, фіскальна стабільність також вимагає контролю за витратами держави. Держава повинна розробляти бюджетну політику, яка враховує соціальні потреби, економічні пріоритети та фінансові обмеження. Важливо забезпечити ефективне використання бюджетних коштів, уникати розподілу ресурсів на неефективні програми та проєкти, а також здійснювати контроль за виконанням бюджету. Дотримання фінансової дисципліни та запобігання надмірному збору боргу є важливими аспектами фіскальної стабільності [1].

Контроль за державним боргом та дефіцитом бюджету є необхідною складовою принципу фіскальної стабільності. Державний борг виникає, коли витрати держави перевищують її доходи, і може стати проблемою, якщо накопичується надмірно великий обсяг боргу. Високий рівень державного боргу може призвести до зростання витрат на обслуговування боргу, зменшення кредитного рейтингу країни та обмеження її можливостей для розвитку та реагування на економічні кризи.

Контроль за державним боргом включає постійний моніторинг та аналіз структури боргу, розробку стратегій його зменшення, а також раціональне управління публічними витратами. Це може включати застосування фіскальних інструментів для збалансування бюджету, залучення іноземних інвестицій, розвиток внутрішніх ринків облігацій та ефективне управління державними активами.

Крім контролю за державним боргом, дефіцит бюджету є ще однією складовою фіскальної стабільності. Це означає забезпечення балансу між доходами та витратами держави таким чином, щоб бюджет був у позитивній позиції. Для досягнення дефіциту бюджету необхідно ефективне управління публічними ресурсами, врахування пріоритетів розвитку країни та принципів економічної ефективності.

Отже, принцип фіскальної стабільності вимагає уважного контролю за державним боргом та дефіцитом бюджету. Його дотримання сприяє стабільності фінансової системи, забезпечує довіру інвесторів та позитивний імідж держави на міжнародній арені. Фіскальна стабільність є важливою

передумовою для сталого економічного зростання, збереження робочих місць, соціального покращення та підвищення життєвого рівня населення [5; 13; 14].

Забезпечення фіскальної стабільності вимагає від уряду та фіскальних органів уважного моніторингу макроекономічних показників, розробки стратегічних планів та політичних рішень, а також виконання ефективних механізмів контролю. Раціональне управління доходами та витратами, постійний аналіз фінансових потоків та реагування на зміни у економічному середовищі є важливими елементами досягнення фіскальної стабільності.

Правильно сформована фіскальна політика, заснована на принципі фіскальної стабільності, сприяє збалансованому розвитку економіки, зменшенню ризиків фінансових криз та підвищенню довіри до держави як надійного партнера. Вона створює умови для планування довгострокових інвестицій, розвитку підприємництва та створення нових робочих місць [28].

Отже, принцип фіскальної стабільності є необхідною складовою формування фіскальної політики. Його дотримання сприяє збереженню фінансової рівноваги, економічному зростанню та соціальному покращенню. Розуміння та реалізація цього принципу є важливим завданням для держави з метою забезпечення сталого розвитку та економічної стійкості. Фіскальна стабільність впливає на функціонування держави, її економічну конкурентоспроможність та здатність виконувати свої соціальні та розвиткові цілі. Шляхом дотримання принципу фіскальної стабільності держава зміцнює свою фінансову базу, забезпечує стабільність валюти, залучає інвестиції та стимулює економічне зростання.

Забезпечення фіскальної стабільності вимагає ретельного аналізу економічних тенденцій, врахування ризиків та прогнозування можливих фінансових викликів. Держава повинна розробляти стратегії збалансованого бюджету, ефективно управляти державними фінансами, визначати пріоритети розподілу ресурсів та ефективно використовувати фіскальні інструменти.

Крім того, для досягнення фіскальної стабільності необхідно впроваджувати ефективні механізми контролю та нагляду за витратами,

залучати громадськість до процесу прийняття бюджетних рішень, забезпечувати прозорість та відповідальність у фінансовому управлінні.

В цілому, принцип фіскальної стабільності визначає фундаментальну основу для формування фіскальної політики держави. Він сприяє збалансованому розподілу ресурсів, забезпечує стійкість економічного середовища та сприяє сталому розвитку. Розуміння і ефективна реалізація цього принципу є важливими завданнями для держави, щоб забезпечити сталість своєї економічної системи та зміцнити свою позицію на глобальному ринку. Це означає, що держава повинна постійно оцінювати свою фінансову ситуацію, адаптувати свою фіскальну політику до змін в економічних умовах та приймати необхідні заходи для забезпечення стабільності.

Реалізація принципу фіскальної стабільності також включає ефективне управління грошовою політикою та регулюванням фінансових ринків. Держава повинна встановлювати правильний баланс між збереженням цінової стабільності та сприянням економічному зростанню. Це може включати вжиття заходів для контролю інфляції, регулювання банківської системи та забезпечення фінансової безпеки.

Важливо також зазначити, що фіскальна стабільність не є головною метою, але вона є важливою передумовою для реалізації інших економічних та соціальних цілей. Дотримання принципу фіскальної стабільності допомагає забезпечити раціональне використання ресурсів, зменшує ризики фінансових криз та сприяє сталому розвитку економіки.

Узагальнюючи, принцип фіскальної стабільності вимагає від держави постійного контролю за фінансовими показниками, ефективного управління бюджетом, раціонального розподілу ресурсів та прозорого прийняття фіскальних рішень. Це дозволяє забезпечити сталість фінансової системи, зміцнити довіру інвесторів та підвищити конкурентоспроможність держави. Фіскальна стабільність створює сприятливі умови для притоку іноземних інвестицій, розвитку підприємництва та створення нових робочих

Другою важливою концепцією є принцип економічної ефективності. Цей принцип передбачає оптимізацію використання державних ресурсів та максимізацію результативності витрат. Фіскальна політика повинна спрямовуватися на досягнення максимального соціально-економічного ефекту з обмежених фінансових ресурсів. Для цього необхідно ефективно використовувати бюджетні кошти, спрямовувати їх на пріоритетні сфери, які сприятимуть стійкому розвитку економіки та соціальному покращенню.

Принцип економічної ефективності є однією з ключових концепцій формування фіскальної політики. Він покликаний забезпечити оптимальне використання ресурсів та досягнення максимальних результатів у економіці.

Основною метою принципу економічної ефективності є забезпечення ефективного виділення, використання та розподілу фінансових ресурсів у державному бюджеті. Це означає, що державні витрати повинні бути спрямовані на ті сфери, проєкти та програми, які мають найбільший вплив на розвиток економіки, соціальне покращення та підвищення життєвого рівня населення [10; 29].

Для досягнення економічної ефективності, держава повинна проводити ретельний аналіз і оцінку різних варіантів витрат та інвестицій. Прийняття рішень повинно ґрунтуватися на об'єктивних даних та здатності проєктів досягти бажаних результатів. Важливо також враховувати можливі наслідки та ризики, а також оптимізувати витрати, уникати надмірного розподілу ресурсів на непродуктивні або недоцільні цілі.

При формуванні фіскальної політики на основі принципу економічної ефективності, держава також враховує необхідність стимулювання підприємницької активності, інновацій та розвитку нових галузей економіки. Це може включати зменшення податкових ставок для бізнесу, створення сприятливих умов для інвестицій та підтримку досліджень і розвитку.

Принцип економічної ефективності також включати такі заходи, як поліпшення ефективності державного апарату, раціоналізація публічних витрат, зменшення бюрократичних перешкод та спрощення процедур для

бізнесу [28; 50]. Це сприяє збільшенню продуктивності економіки, зниженню витрат на утримання адміністрації та підвищенню ефективності державних програм.

Крім того, принцип економічної ефективності передбачає орієнтацію на довгострокові перспективи та урахування взаємозв'язку між різними секторами економіки. Фіскальна політика має сприяти збалансованому розвитку економіки, уникати перекосів та сприяти зростанню в конкурентоспроможних сферах.

Принцип економічної ефективності також включає постійний моніторинг та оцінку результативності фіскальної політики. Це дозволяє управлінцям переглядати та коригувати свої рішення, виходячи з фактичних результатів та відповідно до змінливих умов. Такий підхід сприяє адаптації фіскальної політики до нових викликів та досягненню оптимальних економічних результатів.

Узагальнюючи, принцип економічної ефективності є важливою концепцією формування фіскальної політики, яка сприяє оптимальному використанню ресурсів, стимулює економічний розвиток та сприяє досягненню економічних та соціальних цілей держави.

Третім аспектом є принцип соціальної справедливості. Фіскальна політика має бути спрямована на забезпечення рівних можливостей і соціальної справедливості для всіх громадян. Це означає, що розподіл фінансових ресурсів та соціальних пільг повинен враховувати потреби найбільш уразливих груп населення, забезпечувати доступ до основних соціальних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист.

Соціальна справедливість також передбачає розробку прогресивної системи оподаткування, де особи з високим доходом та великі підприємства сплачують більше податків, тоді як особи з нижчим доходом можуть бути звільнені від певних податкових платежів. Це сприяє зменшенню соціальної нерівності та сприяє підвищенню соціального благополуччя.

Крім того, соціальна справедливість передбачає забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального походження, расової чи етнічної приналежності. Це означає розвиток системи освіти та підтримку навчання, що допомагають зменшити соціальну нерівність і забезпечити рівний доступ до можливостей для всіх.

Таким чином, принцип соціальної справедливості визначає важливий аспект формування фіскальної політики. Це означає, що держава має брати на себе відповідальність за забезпечення рівних можливостей, соціального захисту та покращення якості життя для всіх своїх громадян.

Концептуальні основи формування фіскальної політики також передбачають принцип соціальної справедливості. Це означає, що фіскальні заходи повинні сприяти зменшенню соціальної нерівності та покращенню життєвого рівня населення. Для досягнення цієї мети, фіскальна політика може передбачати систему оподаткування, яка спрямовує більше ресурсів на підтримку малозабезпечених верств населення, соціальні програми та інвестиції в розвиток інфраструктури та освіти [1; 28].

Узагальнюючи, принцип соціальної справедливості є невід'ємною складовою концепції формування фіскальної політики. Його впровадження передбачає застосування прогресивної системи оподаткування та спрямованість фіскальних заходів на зменшення соціальної нерівності та підвищення соціального благополуччя. Це дозволяє забезпечити більш рівномірний розподіл доходів і можливостей в суспільстві, сприяючи сталому розвитку та забезпеченню благополуччя всіх його членів.

Для успішного формування фіскальної політики також важливим є принцип макроекономічної стабільності. Цей принцип передбачає збалансованість між забезпеченням росту економіки та контролем інфляції. Фіскальні заходи повинні сприяти стимулюванню економічного зростання та забезпечувати стійку інфляційну ситуацію. Правильне управління фіскальною політикою дозволяє забезпечити макроекономічну стабільність та сприяти економічному зростанню країни.

Принцип макроекономічної стабільності є ключовою концепцією формування фіскальної політики. Він відноситься до забезпечення стійкості та рівноваги в макроекономіці країни. Макроекономічна стабільність означає, що економіка функціонує без серйозних коливань, зберігаючи стійкий та раціональний рівень зростання, зайнятості, цін та фінансової стійкості.

Для досягнення макроекономічної стабільності фіскальна політика використовує різні інструменти та заходи. Один з найважливіших аспектів полягає у раціональному управлінні бюджетними ресурсами, зокрема контролі за розмірами державного боргу та дефіциту бюджету. Важливо уникати надмірного накопичення боргу, оскільки це може призвести до нестабільності фінансової системи та збільшення ризиків для економіки [1; 5].

Крім того, фіскальна політика спрямовується на підтримку стійкого рівня зайнятості та економічного зростання. Це досягається за допомогою відповідної регуляції фіскальних інструментів, таких як рівень оподаткування, державні витрати та інвестиційна політика. Оптимальне використання цих інструментів сприяє збалансованому зростанню економіки, уникненню перегріву або спаду та підтримці стабільного рівня інфляції.

Принцип макроекономічної стабільності також передбачає забезпечення стабільності фінансової системи. Це означає контроль над ризиками, пов'язаними з фінансовим сектором, а також регулювання його діяльності з метою запобігання фінансовим кризам. Фіскальна політика спрямовується на створення ефективної системи нагляду та регулювання фінансових установ, контроль за стійкістю банківської системи, моніторинг ризиків та вжиття заходів для їх зменшення.

Для досягнення макроекономічної стабільності фіскальна політика також має бути прогнозованою та узгодженою з іншими економічними політиками, такими як монетарна політика та структурні реформи. Координація цих політик сприяє досягненню гармонійного розвитку економіки, забезпеченню сталого зростання та стійкості.

Важливим аспектом принципу макроекономічної стабільності є також реагування на зміни у макроекономічному середовищі. Фіскальна політика повинна бути гнучкою та адаптивною, здатною вчасно реагувати на зміни економічних умов та потреб ринку. Це означає, що управлінці повинні мати можливість переглядати та коригувати свої рішення, враховуючи фактичні результати та зміни умов, які змінюються з часом [1; 5].

Загалом, принцип макроекономічної стабільності визначає напрямки та підходи до формування фіскальної політики з метою забезпечення сталості, рівноваги та стійкого розвитку економіки. Це важливий фактор для забезпечення економічної безпеки, сталого зростання та покращення якості життя населення.

Узагальнюючи, принцип макроекономічної стабільності виступає важливою складовою фіскальної політики. Він передбачає контроль над фінансовим сектором, узгодженість з іншими економічними політиками та гнучкість управління змінюваними умовами. Забезпечення макроекономічної стабільності сприяє сталому розвитку економіки, стійкості фінансової системи, підвищенню рівня життя населення та економічній безпеці країни. Дотримання цього принципу є важливим завданням для уряду та економічних управлінців з метою забезпечення ефективного та стабільного функціонування економіки в довгостроковій перспективі.

Не менш важливим аспектом є принцип фіскальної усталеності та довгострокової перспективи. Фіскальна політика повинна бути спрямована на досягнення довгострокових цілей, враховуючи фінансову стійкість держави. Планування фіскальної політики на основі довгострокових прогнозів і розрахунків дозволяє уникнути негативних наслідків для економіки і забезпечити сталість фінансових ресурсів.

Принцип фіскальної усталеності є однією з ключових концепцій формування фіскальної політики. Він визначає необхідність підтримання стійкості в грошових справах держави шляхом збалансованого управління доходами та витратами. Головна мета принципу фіскальної усталеності

полягає в забезпеченні довгострокової стійкості фінансової системи держави та зменшенні ризиків фінансових криз [1; 5; 28].

Для досягнення фіскальної усталеності, уряд повинен збалансовувати свої доходи та витрати. Це означає, що сума грошей, яку держава отримує від податків, зборів та інших джерел доходу, повинна бути приблизно рівною або більшою за загальну суму, яку вона витрачає на різні потреби, такі як соціальні програми, інфраструктура, оборона та інші сектори.

Для забезпечення фіскальної усталеності також важливо уникати надмірного накопичення державного боргу. Завищений державний борг може створити проблеми з виплатою відсотків, збільшити фінансові обтяження та обмежити можливості уряду для ведення активної фіскальної політики.

Інший аспект принципу фіскальної усталеності полягає в управлінні економічним циклом. У періоди економічного зростання, коли попит і доходи зростають, держава повинна вживати заходів для запобігання перегріву економіки та збереження стабільної інфляції. У періоди економічного спаду, коли попит та доходи зменшуються, важливо вживати заходів для стимулювання економіки, наприклад, шляхом збільшення державних витрат або зниження податків. Це допомагає зберегти рівновагу в економіці та зменшити негативні впливи спаду.

Принцип фіскальної усталеності також передбачає прогнозування та планування фінансових ресурсів держави на довгостроковий період. Уряд має враховувати прогнозовані зміни у економічній ситуації, демографічні тенденції, соціальні потреби та інші фактори для встановлення раціональних бюджетних показників.

Для досягнення фіскальної усталеності також важливо регулювати рівень інфляції. Інфляція може негативно позначитися на купівельній спроможності населення та економічній стабільності. Тому уряд повинен вживати заходів для контролю інфляції, таких як монетарна політика та регулювання процентних ставок.

Фіскальна усталеність є важливим елементом економічної політики, оскільки вона сприяє стійкому розвитку економіки, забезпечує довгострокову фінансову стійкість держави та сприяє довірі інвесторів та підприємств. Дотримання принципу фіскальної усталеності вимагає від уряду обережного та відповідального планування та управління фінансовими ресурсами з урахуванням довгострокових наслідків своїх рішень [1; 28].

Узагальнюючи, фіскальна усталеність є важливим принципом формування фіскальної політики, спрямованим на забезпечення стабільності фінансової ситуації держави. Цей принцип передбачає раціональне планування та управління фіскальними ресурсами з урахуванням економічних, соціальних та демографічних факторів. Фіскальна усталеність дозволяє державі забезпечити стабільний рівень грошових потоків, попиту, інвестицій та зайнятості в економіці. Це досягається шляхом збалансованого бюджету, контролю над державним боргом, ефективного управління податками та витратами, а також монетарної політики. Фіскальна усталеність має велике значення для довгострокового економічного розвитку країни. Вона стимулює довіру інвесторів, забезпечує сталість фінансової системи, сприяє стабільному зростанню ВВП та підвищенню рівня життя населення.

Однак, досягнення фіскальної усталеності може бути викликом для урядів, особливо в умовах економічної нестабільності або фінансових криз. Вимагається комплексний підхід до бюджетного планування, контролю над витратами, ефективного управління державними фінансами та адекватної реакції на змінювані умови.

Забезпечення фіскальної усталеності вимагає постійного моніторингу, оцінки та коригування фіскальної політики з урахуванням змін в економічному середовищі. Це допомагає забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами та реагувати на поточні виклики економіки. Для досягнення фіскальної усталеності необхідно враховувати такі фактори, як економічний зріст, інфляція, зайнятість, зовнішні торгові зв'язки та демографічні показники [1; 23; 24; 28].

Одним із ключових аспектів фіскальної усталеності є збалансований бюджет. Це означає, що доходи держави повинні бути збалансовані з витратами, і уряд не повинен витратити більше, ніж отримує. Здійснення контролю над витратами та ефективне використання ресурсів дозволяють уникнути надмірного накопичення державного боргу та зберегти фінансову стабільність [1; 49; 50].

Крім того, фіскальна усталеність вимагає узгодженості з іншими економічними політиками, зокрема монетарною політикою. Взаємодія між фіскальною та монетарною політикою має вирішальне значення для контролю інфляції, стимулювання економічного зростання та підтримки стабільності фінансової системи.

Забезпечення фіскальної усталеності також передбачає впровадження прозорих та ефективних механізмів фінансового контролю та аудиту. Це допомагає запобігти корупції, недбалості у витраті ресурсів та забезпечити відповідність фінансових процесів нормам та стандартам.

Фіскальна усталеність є важливим принципом, що забезпечує фінансову стабільність та ефективність управління державними фінансами. Її досягнення вимагає врахування економічних, соціальних та демографічних факторів, збалансованого бюджету, контролю над витратами, узгодженості з іншими економічними політиками та ефективного фінансового контролю. Фіскальна усталеність сприяє стабільному економічному зростанню, зниженню інфляції, забезпеченню фінансової стійкості та здатності країни відповідати на змінювані умови. Вона позитивно впливає на довіру інвесторів, залучення інвестицій, створення нових робочих місць та підвищення рівня життя населення.

Забезпечення фіскальної усталеності вимагає від уряду відповідального підходу до планування та управління фінансовими ресурсами. Важливо забезпечити ефективне використання бюджетних коштів, уникнути надмірного дефіциту бюджету та кумулятивного зростання державного боргу.

Крім того, фіскальна усталеність передбачає раціональне оподаткування, що сприяє збору достатніх податкових надходжень для фінансування державних витрат, з урахуванням справедливості та економічної ефективності.

Дотримання принципу фіскальної усталеності важливо не тільки для поточного функціонування економіки, але й для забезпечення стійкості та економічної безпеки країни у довгостроковій перспективі.

Отже, концептуальні основи формування фіскальної політики базуються на принципах фіскальної стабільності, економічної ефективності, соціальної справедливості, макроекономічної стабільності, фіскальної усталеності та довгострокової перспективи. Враховуючи ці принципи, держава може створити ефективну та раціональну систему фіскального управління.

Формування фіскальної політики повинно базуватися на аналізі економічної ситуації країни, враховуючи фінансові можливості та соціальні потреби суспільства. Важливо встановити баланс між доходами та витратами державного бюджету, забезпечити ефективне використання бюджетних коштів та сприяти економічному зростанню [1; 28].

Для реалізації концептуальних основ формування фіскальної політики важливо мати чіткі законодавчі механізми та інституціональну базу, яка забезпечує ефективне функціонування фіскальної системи. Наявність ефективних механізмів контролю та моніторингу є необхідною умовою для запобігання корупції та недбалості у використанні державних фінансових ресурсів.

Крім того, формування фіскальної політики повинно бути гнучким і адаптованим до змін економічної ситуації. Врахування економічних ризиків та нестабільності дозволяє швидко реагувати на виклики та забезпечувати стійкість фінансової системи.

Узгоджена та збалансована фіскальна політика є основою стійкого економічного розвитку, соціального покращення та забезпечення фінансової стійкості держави. Вона сприяє залученню інвестицій, створенню нових

робочих місць та підтримці підприємницького середовища. Ефективна фіскальна політика також допомагає забезпечити соціальний захист населення, покращення якості освіти та охорони здоров'я та інфраструктурного розвитку [1; 28; 50].

Процес формування фіскальної політики повинен бути відкритим і прозорим. Важливо залучати експертів, представників громадськості та бізнес-середовища до дискусій та прийняття рішень. Такий підхід сприяє підвищенню легітимності та довіри до фіскальної політики держави.

Крім того, важливо враховувати глобальні тенденції та міжнародний контекст при формуванні фіскальної політики. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, торговельні угоди та міжнародні фінансові зв'язки, мають вплив на фінансову стабільність країни. Співпраця з міжнародними партнерами та дотримання міжнародних стандартів допомагають забезпечити ефективність фіскальної політики на національному та міжнародному рівнях [40].

У підсумку, концептуальні основи формування фіскальної політики базуються на принципах фіскальної стабільності, економічної ефективності, соціальної справедливості, макроекономічної стабільності, фіскальної усталеності та довгострокової перспективи. Ці принципи визначають стратегічний підхід до управління фінансовими ресурсами держави. Формування фіскальної політики вимагає уваги до деталей і комплексного аналізу економічних, соціальних та політичних факторів.

Перш за все, фіскальна політика повинна спрямовуватися на забезпечення стабільності фінансової системи. Це означає контроль за рівнем державного боргу, дефіцитом бюджету та інфляцією. Дотримання фінансових дисциплін допомагає запобігти надмірному збору боргу та зберегти довіру інвесторів та ринків.

По-друге, фіскальна політика повинна пропонувати оптимальну систему оподаткування. Це включає в себе справедливе розподілення податкового навантаження між різними соціальними групами та підприємствами.

Прогресивна податкова система може допомогти зменшити соціальні нерівності і забезпечити більш рівні можливості для всіх громадян .

Крім того, фіскальна політика повинна стимулювати економічне зростання і розвиток. Це може досягатися за допомогою інвестицій у ключові галузі економіки, підтримки інновацій та підприємництва, а також розвитку освіти та інфраструктури. Стимулювання приватних інвестицій і сприяння підприємницькому середовищу можуть сприяти створенню нових робочих місць і забезпечити зростання доходів населення.

Нарешті, фіскальна політика повинна бути прогнозованою і стабільною. Довгострокове планування і стратегічне управління фіскальною політикою дозволяють забезпечити сталість і надійність фінансових ресурсів держави на тривалий період. Це включає розробку бюджетних цілей та показників, ефективне використання ресурсів, а також контроль за виконанням бюджету та оцінку результативності фіскальних заходів [1; 28; 50].

Узгодженість і збалансованість концептуальних основ формування фіскальної політики визначають її успішність та вплив на економічний розвиток та соціальне благополуччя держави. Ці принципи допомагають забезпечити фінансову стійкість, економічну ефективність, соціальну справедливість та довгострокову перспективу. Правильно сформована фіскальна політика сприяє стабільному розвитку країни, забезпеченню соціальної підтримки населення та створенню сприятливих умов для підприємництва та інвестицій.

1.2. Податковий інструментарій фіскальної політики держави

Фіскальна політика є невід'ємною складовою економічної політики держави, яка включає в себе різноманітні заходи та інструменти для забезпечення сталості фінансової системи, стимулювання економічного розвитку та забезпечення соціальної справедливості. Одним з найважливіших інструментів фіскальної політики є податковий інструментарій, який відіграє

головну роль у формуванні бюджету держави та впливає на економічну активність суб'єктів господарювання та громадян.

Податковий інструментарій фіскальної політики дозволяє державі збирати фінансові ресурси для фінансування своїх різноманітних функцій та завдань. Він базується на принципах економічної ефективності, справедливості та стимулювання економічної активності. Ефективне використання податкового інструментарію передбачає збалансованість між забезпеченням достатнього надходження державного бюджету та мінімізацією негативного впливу на господарську діяльність.

Одним із ключових аспектів податкового інструментарію є система оподаткування. Вона визначає правила та процедури стягнення податків з різних видів доходів, майна та транзакцій. Ефективна система оподаткування повинна забезпечувати справедливий розподіл податкового навантаження між різними групами населення та суб'єктами господарювання, сприяти економічному зростанню, створювати стимули для інвестицій та підтримувати стійкість фінансової системи. Крім того, ефективна система оподаткування має бути прозорою, простою у використанні та зменшувати адміністративні витрати для платників податків. Справедливий розподіл податкового навантаження гарантує, що кожен платник податків вносить свій внесок відповідно до своїх можливостей, уникнення податкового ухилення та урівноважений поділ фінансових зусиль між різними групами населення та суб'єктами господарювання. Це стимулює соціальну справедливість та сприяє зменшенню нерівності у суспільстві [1; 28; 50].

Ефективна система оподаткування також сприяє економічному зростанню шляхом створення стимулів для інвестицій, підтримки підприємництва та розвитку бізнесу. Вона має сприяти залученню інвестиційного капіталу, стимулювати інновації та підтримувати конкурентоспроможність економіки. Правильно налаштована система оподаткування стимулює підприємницьку активність, творчий потенціал та розвиток нових секторів економіки.

Крім того, ефективна система оподаткування сприяє стабільності фінансової системи шляхом забезпечення достатнього рівня доходів для державного бюджету. Це дозволяє забезпечити фінансування соціальних програм, інфраструктурних проєктів та інших пріоритетних напрямків розвитку.

Отже, ефективна система оподаткування є ключовим елементом фіскальної політики держави. Вона повинна бути розроблена з урахуванням економічних, соціальних та політичних цілей країни. Її ефективне функціонування залежить від відповідального управління, ефективного моніторингу та оцінки податкової політики. Забезпечення прозорості, відкритості та взаємодії зі суб'єктами господарювання та громадянами є ключовими факторами для підтримки легкості використання та дотримання податкових правил і процедур [10; 29; 42].

Ефективна система оподаткування стимулює економічний розвиток, соціальну справедливість та стійкість фінансової системи. Вона сприяє збору достатніх коштів для фінансування важливих суспільних потреб, а також розвитку інфраструктури та освіти. Забезпечення ефективності та справедливості в системі оподаткування є однією з головних викликів для урядів у сучасному світі.

Важливо підкреслити, що податковий інструментарій фіскальної політики є складним та багатогранним завданням, яке потребує постійного аналізу, оновлення та вдосконалення. Ефективне використання податкових інструментів сприяє сталому розвитку економіки, забезпеченню соціальної справедливості та фінансовій стійкості країни.

Ефективна система оподаткування також повинна бути простою та зрозумілою для платників податків, щоб забезпечити високий рівень виконання податкових обов'язків. Важливо уникати надмірного адміністративного тягаря та складнощів у виконанні податкових обов'язків, що може спричинити недекларування доходів та податкових ухилень.

Другим важливим аспектом податкового інструментарію є визначення ставок податків. Правильне встановлення ставок податків має вирішальний вплив на збирання податкових надходжень, стимулювання економічної активності та забезпечення соціальної справедливості. Відповідний баланс між ставками податків дозволяє зібрати достатній обсяг доходів для фінансування державних витрат, не завдаючи надмірного фінансового тягаря платникам податків та не обмежуючи їхню господарську активність.

Крім того, податковий інструментарій включає в себе такі інструменти, як податкові пільги, знижки та стимули. Ці заходи можуть використовуватися для сприяння розвитку певних галузей економіки, залучення інвестицій, підтримки підприємництва та забезпечення соціального захисту населення. Однак, важливо забезпечити прозорість, ефективність та справедливість в наданні таких пільг та стимулів, щоб уникнути зловживань та нерівності [28; 42; 50].

У 2022 році запрацював спеціальний податковий режим «Дія Сіті». Ідея цього податкового режиму – створити особливі умови для ІТ бізнесу, які концентруватимуть свої активи в Україні.

Станом на 1 листопада 2023 року статус резидента «Дія Сіті» отримало понад 500 підприємств.

«Дія Сіті» — це унікальний правовий та податковий простір для ІТ-компаній в Україні, особливостями якого є: низькі податкові ставки (податок на прибуток 9 відсотків або 18 відсотків залежно від обраного режиму та податків на оплату праці (податок на доходи фізичних осіб - 5 відсотків, ЄСВ – 22 відсотки від мінімальної зарплати, 1,5 відсотки військового збір);

альтернативна модель найму (згідно з Кодексом законів про працю України чи співпраці з фізичними особами – підприємцями ІТ-компанія може підписати GIG-контракт, доступний лише резидентам «Дія Сіті»);

правовий режим Дія Сіті встановлюється на необмежений строк, але не менш як на 25 років з дня внесення до реєстру «Дія Сіті» запису про першого резидента «Дія Сіті».

«Дія Сіті» стала справжнім каталізатором для розвитку та модернізації української ІТ-індустрії [30].

Узагальнюючи, податковий інструментарій є важливим компонентом фіскальної політики держави. Він має вирішальний вплив на фінансову стійкість країни, економічне зростання, соціальну справедливість та загальний розвиток суспільства. Ефективне використання податкових інструментів дозволяє державі забезпечити достатні доходи для фінансування своїх функцій та зобов'язань, одночасно не перенавантажуючи громадян та підприємства.

Уряд повинен ретельно розробляти та реалізовувати стратегію податкової політики, враховуючи різні аспекти, такі як економічна кон'юнктура, соціальні потреби, пріоритети розвитку та конкурентоспроможність країни. Важливо встановлювати ставки податків та забезпечувати систему оподаткування, яка сприяє зростанню бізнесу, інвестиціям та розвитку нових галузей економіки. Податковий інструментарій також може використовуватися як засіб соціального регулювання, зокрема за допомогою податкових пільг та стимулів. Це дозволяє державі сприяти соціальній справедливості, забезпечувати доступ до освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. Податкові інструменти можуть бути спрямовані на підтримку незахищених верств населення, стимулювання екологічно відповідальної діяльності та інших суспільно значущих цілей [42].

Проте, ефективне використання податкового інструментарію вимагає постійного моніторингу, оцінки та коригування політики відповідно до умов, що змінюються та потреб суспільства. Додатково, важливо забезпечити прозорість, відкритість та взаємодію зі суб'єктами господарювання та громадянами. Широка консультація та участь громадськості у процесі формування податкової політики сприяють більшому розумінню, довірі та прийняттю обґрунтованих рішень.

Забезпечення прозорості в податковій системі дозволяє платникам податків та іншим зацікавленим сторонам бачити, як їхні кошти

використовуються та як здійснюється фінансове управління. Це важливий аспект довіри до держави та підтримки легітимності податкової системи.

Відкритість також передбачає налагодження ефективного діалогу та взаємодії між державними органами та суб'єктами господарювання. Це дозволяє враховувати їхні потреби та пропозиції при формуванні податкової політики, а також швидко реагувати на зміни в економічному середовищі та вимоги ринку [30; 31; 33; 34].

Взаємодія зі суб'єктами господарювання та громадянами також включає надання необхідної інформації, консультацій та допомоги у виконанні податкових обов'язків. Це сприяє зрозумінню податкових правил та процедур, запобігає помилкам та сприяє високому рівню виконання податкових зобов'язань.

Отже, податковий інструментарій є важливим інструментом фіскальної політики держави, який впливає на фінансову стійкість, економічний розвиток та соціальну справедливість. Його ефективне використання вимагає прозорості, відкритості та взаємодії зі суб'єктами господарювання та громадянами. Важливо забезпечити широку доступність та зрозумілість податкової інформації, щоб платники могли правильно розраховувати та сплачувати свої податки. Державні органи повинні бути готові надавати консультації та підтримку у вирішенні податкових питань, а також вирішувати спори та суперечки у сфері оподаткування.

Взаємодія з підприємствами, підприємцями та громадянами має бути відкритою та діалоговою. Важливо проводити консультації та слухати думку та пропозиції суб'єктів господарювання щодо податкової політики. Це допоможе врахувати реальні потреби та особливості різних галузей та підприємств, а також сприятиме розвитку підприємництва та економічного зростання.

Крім того, важливо встановлювати ефективні механізми контролю за додержанням податкових обов'язків. Це допоможе уникнути податкових ухилень та недекларування доходів. Забезпечення справедливості та рівних

умов для всіх платників податків є важливим аспектом побудови довіри до системи оподаткування.

Узагальнюючи, податковий інструментарій є ключовим елементом фіскальної політики держави. Його ефективне використання вимагає прозорості, відкритості та взаємодії з підприємствами та громадянами. Правильне встановлення ставок податків, використання податкових пільг та стимулів, а також надання необхідної підтримки та консультацій сприятимуть ефективному функціонуванню економіки, залученню інвестицій, зростанню бізнесу та створенню робочих місць. Така податкова політика сприятиме збалансованому розвитку країни, підтримці соціальної справедливості та підвищенню рівня життя громадян.

Тільки шляхом грамотного та ефективного використання податкових інструментів держава може досягти фінансової стійкості, створити сприятливі умови для розвитку бізнесу та забезпечити благополуччя своїм громадянам.

Фіскальна система, яка формується та розвивається в суспільстві будь-якої країни, піддається впливу різноманітних факторів і грає важливу роль у визначенні напрямків розвитку національного господарства як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі. Вона впливає на конкурентоспроможність країни на світових ринках товарів, сировини та капіталів.

Фіскальна система є невід'ємною складовою фінансової системи країни і національної економіки загалом. Проте ефективна реалізація фіскальної політики в країні має потужну здатність, що було підтверджено досвідом інших країн, суттєво змінювати економічні системи на різних рівнях, створювати умови для подальшого розвитку суб'єктів господарювання і зміцнення стійкості національної економіки у зустрічі з непередбачуваними, але циклічними зовнішніми шоками. Отже, роль фіскальної політики у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки є надзвичайно важливою.

Фіскальна політика виконує роль регулятора економічних процесів у країні шляхом маніпулювання податками, витратами та боргами держави. Її основні завдання полягають у збалансованому забезпеченні фінансової стійкості, економічного зростання, стимулюванні підприємництва та соціального розвитку. Вона є важливим інструментом для досягнення макроекономічної стабільності, зменшення безробіття, інфляції та нерівності доходів [28; 39].

У контексті розвитку національного господарства, фіскальна політика виконує низку функцій. Вона забезпечує фінансування державних програм і інфраструктурних проєктів, сприяючи їхньому впровадженню та розвитку. Також вона має вплив на виробництво та споживання, регулюючи рівень податків і витрат держави. Це може включати зниження податкового навантаження на підприємства, стимулювання інвестицій та інновацій, а також підтримку соціальних програм та соціального захисту.

Важливим аспектом ефективності фіскальної політики є її сумісність з іншими галузями економічної політики, такими як грошова політика, торгівельна політика та регуляторна політика. Координація цих політичних інструментів сприяє досягненню загальних економічних цілей країни та забезпеченню її сталого розвитку.

Отже, фіскальна політика взаємодіє з економічними суб'єктами та залежить від дії державних інститутів, які збирають фінансові ресурси. Її головною метою є регулювання розвитку країни через використання різноманітних інструментів, таких як бюджетні та податкові заходи. Особливості фіскальної політики визначаються станом та тенденціями національного господарства, особливо в умовах економічного зростання або спаду. Часто фіскальні інструменти використовуються для стимулювання розвитку конкретних галузей економіки, підтримки економічної активності в різних регіонах країни та забезпечення соціальної підтримки окремих груп громадян. Фіскальні інструменти є всеохоплюючим та мають швидкий ефект, тому вони активно використовуються державними органами у своїй

діяльності. Відтак, фіскальна політика є одним з найважливіших компонентів економічної політики держави [28; 50].

Будь-які зміни в системі фіскальної політики (зниження її ефективності, дисбаланс, нераціональність, невідповідність витрат очікуваним доходам) безсумнівно впливають на загальний рівень ефективності економічного розвитку в країні, зокрема, фіскальна політика грає ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки на міжнародному рівні. Це особливо важливо для країн, що потребують значних обсягів зовнішніх інвестицій для подальшого свого розвитку.

Фіскальна політика впливає на формування умов для економічного зростання та є важливою складовою економічної політики країни. Вона має глибокий зв'язок з національною економікою, оскільки є її неодмінною частиною та може впливати на зовнішні фактори, що впливають на економічний розвиток. Згідно з дослідженням, для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, фіскальна політика також має враховувати стан та особливості податкової системи, яка є важливим елементом конкуренції в міжнародному контексті та залежить від активної участі держави у міжнародній податковій конкуренції.

За своєю природою, фіскальна політика відіграє визначальну роль у формуванні ефективної системи впливу органів державної влади на розвиток економічних відносин і повинна адаптуватися до умов, сформованих у суспільстві в конкретний період економічного розвитку. Цей вид політики використовується для створення цілісного підходу до стимулювання економічної діяльності на різних етапах економічного циклу розвитку національного господарства.

Фіскальна політика має значний рівень регуляторного потенціалу, який відображений на рис. 1.1. Розглянемо окремі аспекти цього потенціалу більш детально [49].

Враховуючи дані рис. 1.1, базові завдання фіскальної політики прямо пов'язані з процесами економічного розвитку країни. Вони включають у себе

стимулювання економічної активності суб'єктів господарювання та, що є найважливішим, забезпечення стабільності такого розвитку в довгостроковій перспективі (рис. 1.1) [28, 49]. Використання різноманітного інструментарію цього виду політики для формування стабільних умов для здійснення господарської діяльності є одним із найскладніших завдань для органів державної влади. Це стає особливо важливим, враховуючи як циклічність розвитку економічних систем, так і значний вплив соціальних, політичних та інституціональних чинників на їх функціонування [49].

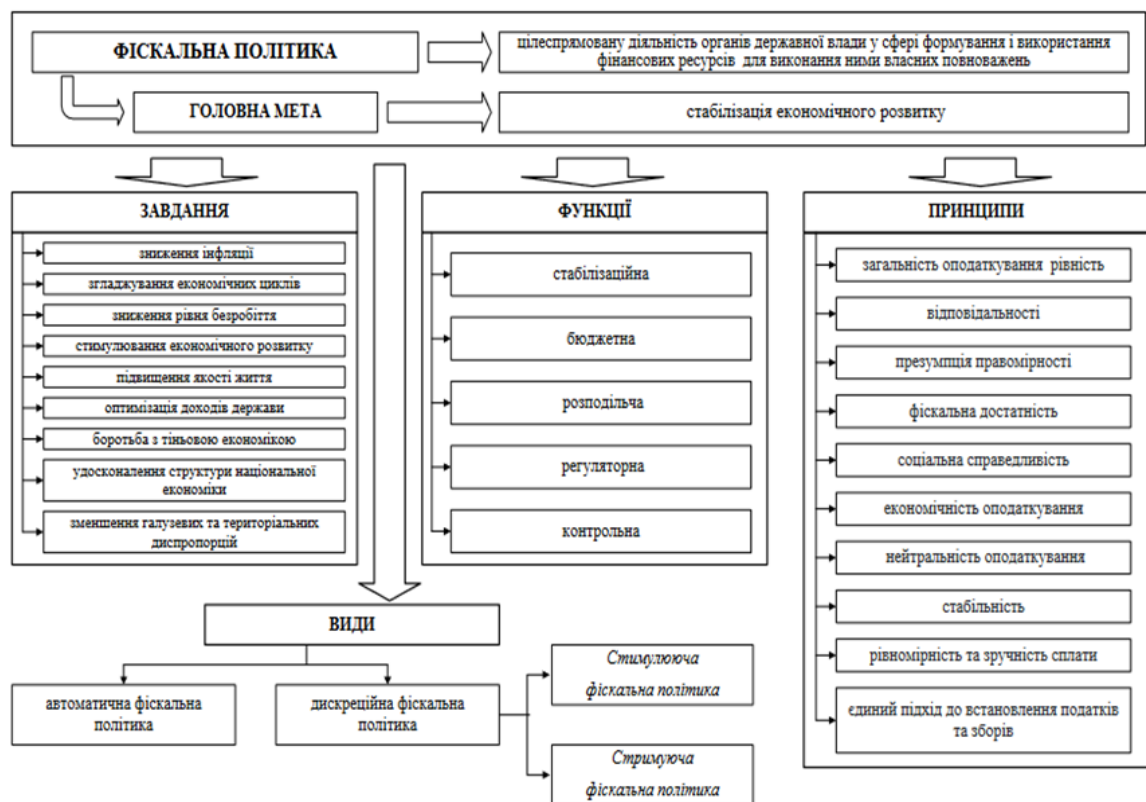

Рис. 1.1. Теоретичні положення формування і реалізації фіскальної політики держави [49]

Фіскальну політику доцільно розглядати як цілеспрямовану діяльність органів державної влади у сфері формування і використання фінансових ресурсів для виконання ними власних повноважень.

Фіскальна політика, з одного боку, є необхідною складовою економічної політики держави і нерозривно пов'язана з господарськими відносинами, з

іншого боку, вона може активно впливати на функціонування інших підсистем та об'єктів, які можуть впливати на розвиток національної економіки зовні. Фіскальна політика відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки (рис. 1.2) [48].

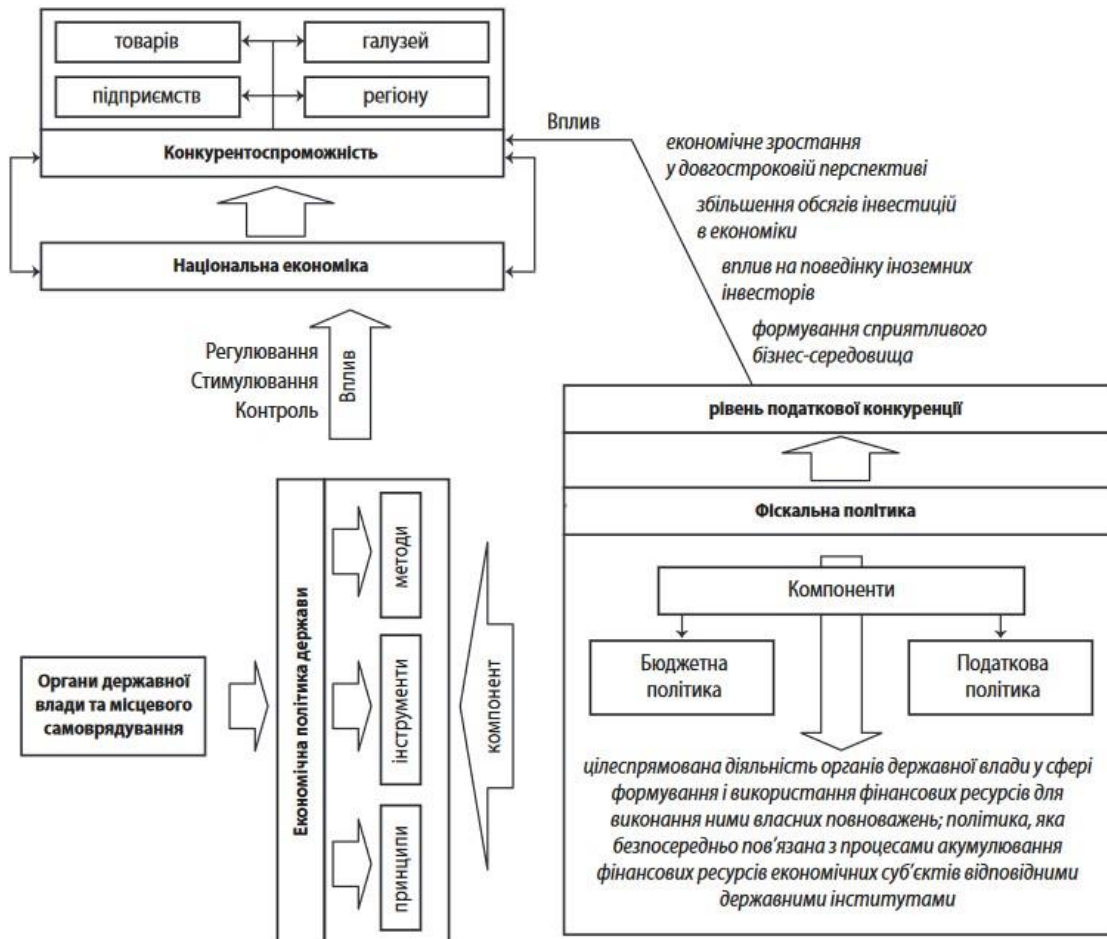

Рис. 1.2. Роль фіскальної політики у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки [48]

1.3. Вплив фіскальної політики держави на процеси її розвитку і повоєнної відбудови

Фіскальна політика держави має значний вплив на процеси розвитку та повоєнну відбудову України. Це важливий аспект державного управління, який спрямована на мобілізацію доходів, раціональний розподіл бюджетних ресурсів та регулювання економічної активності.

Враховуючи унікальні реалії та потреби країни, важливо розробляти конкретні стратегії та дієві механізми втілення принципів розумної економіки.

Умови війни та післявоєнної відбудови ставлять перед економікою виклики, що потребують збалансованого та стратегічного підходу управління фінансовими ресурсами. У цьому контексті Інфляційний звіт виступає ключовим інструментом для аналізу, комунікації та планування економічної політики.

Інфляційний звіт за жовтень 2023 року схвалено рішенням Правління Національного Банку України від 26 жовтня 2023 року № 381-рш (далі – Інфляційний звіт) [39].

Використання даних Інфляційного звіту у контексті впливу фіскальної політики є ключовим елементом для ефективного управління економікою. Звіт надає комплексний аналіз інфляційних тенденцій та їх взаємозв'язку з фіскальними рішеннями, що дозволяє урядовим структурам та регуляторам розуміти вплив фіскальної політики на економічну стабільність. Враховуючи зростаючу нестабільність та виклики сучасного світу, ретельне використання інформації з Інфляційного звіту допомагає сформуванню обґрунтованих стратегій для забезпечення сталого розвитку економіки та збалансованого підходу до фіскальної політики. Такий підхід сприяє не лише використанню кращих практик управління, але й підвищує рівень прозорості та відповідальності в управлінні економічними процесами країни. [39].

Національний Банк України (далі – НБУ) не може передбачити хід воєнних подій, проте зобов'язаний робити різні припущення щодо їх впливу на економіку. Тому для більшої прозорості щодо можливих шляхів розвитку економіки та реакції Національного Банку України на них у Інфляційному звіті надається не лише базовий сценарій, але й альтернативний сценарій макроекономічного прогнозу. Зокрема він ґрунтується на припущеннях про започаткування нової програми співпраці з Міжнародним Валютним Фондом, проведення злагодженої монетарної та фіскальної політики, поступового нівелювання квазіфіскальних дисбалансів (прихований бюджетний дефіцит,

який має негативний вплив через можливі додаткові витрати бюджету), зокрема в енергетичній сфері [23; 24; 39].

Загалом, в умовах війни та післявоєнної відбудови Інфляційний Звіт виступає як стратегічний документ, що визначає напрямки розвитку економіки, сприяє стабільності та допомагає країні ефективно вирішувати виклики цих важких періодів [39].

Згідно даних Інфляційного звіту прогноз зростання реального ВВП на 2023 рік поліпшено до 4,9%. Основні чинники: адаптивність бізнесу та населення до воєнних умов, рекордна врожайність, розширення альтернативних шляхів експортних поставок, а також суттєві обсяги бюджетної підтримки. Також, вагомий внесок у зростання реального ВВП мала ультратрим'яка фіскальна політика [39].

Значні бюджетні витрати на оплату праці, грошове забезпечення військовослужбовців та соціальний захист підживлювали споживчий попит та сприяли збільшенню приватного споживання. Згідно Інфляційного звіту за підсумками року приватне споживання зросте на 3,8% та матиме основний внесок у зростання реального ВВП, незважаючи на меншу кількість споживачів порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення та стримані темпи зростання трудових доходів у приватному секторі [39].

Витрати на збереження та підтримку людей в умовах воєнного конфлікту можуть мати подвійний ефект - з одного боку, забезпечуючи необхідний захист та допомогу, а з іншого - створюючи додатковий попит на товари та послуги.

Швидшому економічному зростанню і надалі сприяла висока адаптивність бізнесу до воєнних умов, про що свідчили позитивні очікування підприємств на наступні 12 місяців – індекс ділових очікувань другий квартал поспіль перевищував 100%. Зростала кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців, збільшувалася заповнюваність торгово-розважальних центрів, зростав ринок оренди торговельних площ та внутрішній туризм, що позначилося на подальшому відновленні у сфері послуг та пасажирських

перевезень. Індикатори економічної активності у секторах послуг відображено в інфографіці, яку оприлюднив НБУ (рис. 1.3) [39].

Рис. 1.3. Індикатори економічної активності у секторах послуг, % до рівня, що передував повномасштабному вторгненню (ковзна середня), відповідно до Opendatabot, Poster, розрахунків НБУ [39]

Вагомим чинником, що підтримував економічну активність бізнесу та населення, стала стійка ситуація в енергетиці. Хоча влітку поточного року знову виник дефіцит власних потужностей з виробництва електроенергії на тлі планових ремонтів та спекотної погоди, він виявився меншим, ніж припускалося в попередніх прогнозах НБУ. До того ж дефіцит потужностей не супроводжувався відключеннями електроенергії завдяки налагодженню її імпорту.

Згідно даних Інфляційного звіту бюджетний дефіцит під впливом довгих безпекових ризиків залишатиметься значним. Фіскальна політика у 2023 році залишається надзвичайно м'якою. Первинне від'ємне сальдо, скориговане на циклічну позицію економіки, у III кварталі надалі розширювалося. Попри очікуване поліпшення доходів, значний дефіцит зумовлюється істотними витратами [39].

Так, доходи цього року зростають порівняно високими темпами як завдяки пожвавленню економіки, так і заходам із посилення адміністрування та подальшого повернення оподаткування, що діяло до лютого 2022 року. З 01 липня 2023 року відновлено оподаткування пального акцизним податком та ПДВ (20%), з 01 серпня 2023 року скасовано спеціальну ставку оподаткування єдиного податку у 2%.

Водночас основний внесок у збільшення наповнюваності доходів мали неподаткові надходження. Значною мірою вони відображають надану військову допомогу. Внески в річну зміну доходів зведеного бюджету відображено в інфографіці, яку оприлюднив НБУ (рис. 1.4) [39].

Рис. 1.4. Внески в річну зміну доходів зведеного бюджету без урахування грантів, відсоткові пункти [39]

Ці кошти, однак, мають здебільшого цільове призначення та не є системним джерелом доходів. Та навіть з їх урахуванням власних доходів державного бюджету за 9 місяців 2023 року вистачило на покриття лише 52% від загальних бюджетних потреб у цей період. Основна причина цього – істотні видатки. Хоча їх зростання і сповільнилося, ураховуючи вирівнювання бази порівняння, за 9 місяців цього року вони перевищували минулорічні

обсяги приблизно на 60%. Майже 60% видатків спрямовано на оборонно-безпекову сферу (витрати на зазначену сферу фінансуються за рахунок власних джерел, насамперед доходи без грантів та внутрішні запозичення), на соціальне забезпечення – понад 12%. Тривало також нарощування капітальних видатків, зважаючи на реалізацію державних інфраструктурних проєктів та ремонтних робіт. Внески в річну зміну видатків зведеного бюджету, відсоткові пункти, функціональну класифікацію відображено в інфографіці, яку оприлюднив НБУ (рис. 1.5) [39].

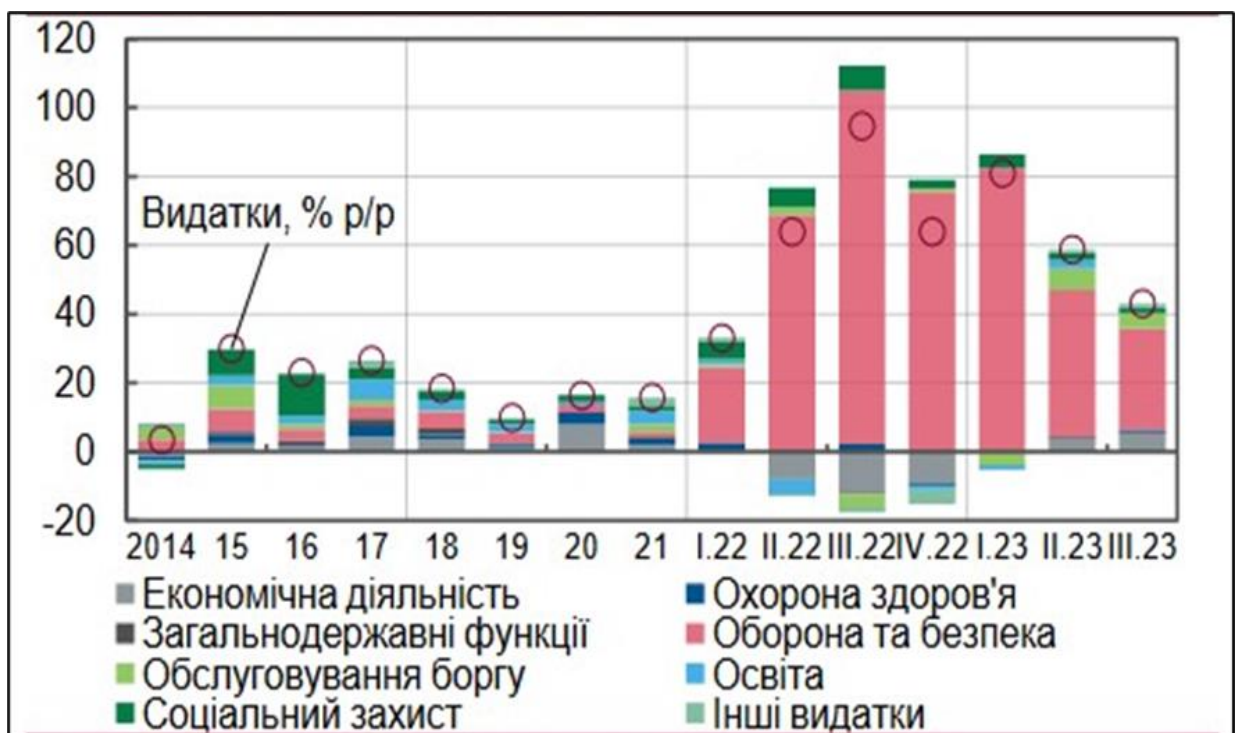

Рис. 1.5. Внески в річну зміну видатків зведеного бюджету, відсоткові пункти, функціональна класифікація [39]

Прогноз НБУ передбачає помірне зростання доходів на всьому прогностичному горизонті завдяки поживленню економічної активності та розширенню бази оподаткування разом з оптимізацією адміністрування податків. Проте й видатки залишатимуться значними через все ще істотні потреби в підтримці обороноздатності навіть у післявоєнний період, а також збільшення витрат на відбудову [39].

Очікуваний дефіцит бюджету без урахування грантів у доходах у 2023 році сягне майже 29% ВВП. Він буде ширшим, ніж передбачалося попереднім прогнозом, передусім через вищі потреби на безпеку та оборону. В умовах довшої тривалості безпекових ризиків значний дефіцит зберігатиметься й у 2024 році (понад 20% ВВП).

Зменшення безпекових ризиків дасть змогу здійснювати фіскальну консолідацію, що разом з подальшим поліпшенням стану доходів зумовить скорочення дефіциту до 13% ВВП у 2025 році.

За прогнозними показниками Інфляційного звіту у 2024 році економіка зросте на 3,6%, попри збереження високих безпекових ризиків [24; 39].

Економічному зростанню сприятимуть подальша розбудова альтернативних шляхів постачань та збереження м'якої фіскальної політики, що підтримуватиме споживчий попит. Натомість усе ще ускладнена логістика та обмежені війною інвестиції гальмуватимуть економіку.

У 2025 році зростання економіки пришвидшиться завдяки зниженню безпекових ризиків, поліпшенню ділових та споживчих настроїв, упровадженню євроінтеграційних реформ. Однак від'ємний розрив ВВП зберігатиметься через послаблення конкурентоздатності та структурні зміни під час війни.

Успіх у розв'язанні повномасштабної війни став ключовим фактором, який визначає стан та перспективи української економіки. Тому найбільшою невизначеністю і значним ризиком для цього макропрогнозу є тривале збереження високих рівнів безпекових загроз.

Альтернативний сценарій макропрогнозу, який оприлюднив НБУ, базується на припущенні, що ці загрози будуть присутні до середини 2024 року (рис. 1.6) [39]. Згідно даних Інфляційного звіту базовий сценарій макроекономічного прогнозу НБУ ґрунтується на припущеннях про подальше проведення виважених монетарної та фіскальної політик з фокусом на забезпечення макрофінансової стабільності, послідовне виконання Україною

зобов'язань за програмами співпраці з міжнародними партнерами, які зі свого боку продовжать надавати фінансову підтримку в значних обсягах.

Показники	Макроекономічний прогноз (жовтень 2023)																					
	2022			2023					2024					2025								
	2019	2020	2021	факт/оцінка	I	II	III	IV	поточний прогноз	прогноз 07.2023	I	II	III	IV	поточний прогноз	прогноз 07.2023	I	II	III	IV	поточний прогноз	прогноз 07.2023
РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР. % ріф, якщо не зазначено інакше																						
Номинальний ВВП, млрд грн	3977	4222	5451	5191	1289	1532	1854	1970	6625	6525	1542	1789	2129	2270	7730	7620	1776	2068	2451	2605	8900	8830
Реальний ВВП	3.2	-3.8	3.4	-29.1	-10.5	19.5	8.2	4.5	4.9	2.9	5.4	3.5	2.2	3.8	3.6	3.5	4.8	5.8	6.3	7.0	6.0	6.8
Дефлятор ВВП	8.2	10.3	25.1	34.3	30.0	24.8	19.5	16.0	21.7	22.2	15.4	12.8	12.3	11.0	12.8	12.8	9.8	9.5	8.4	7.3	8.6	8.5
ІСЦ (середнє за період)	7.9	2.7	9.4	20.2	-	-	-	-	12.9	14.7	-	-	-	-	8.3	10.4	-	-	-	-	7.4	7.1
ІСЦ (на кінець періоду)	4.1	5.0	10.0	26.6	21.3	12.8	7.1	5.8	5.8	10.6	8.3	7.7	10.3	9.8	9.8	8.5	8.4	6.5	6.6	6.0	6.0	6.0
Базова інфляція	3.9	4.5	7.9	22.6	19.8	13.7	8.3	5.7	5.7	8.7	5.7	6.9	8.0	8.6	8.6	7.0	7.3	5.8	4.1	3.0	3.0	3.1
Небазова інфляція	4.8	5.9	13.5	30.6	22.8	11.7	5.3	6.0	6.0	13.2	7.0	8.4	13.0	11.3	11.3	10.3	9.7	7.5	9.5	9.6	9.6	9.3
Сирі продукти	3.9	4.1	11.8	41.6	31.6	18.2	0.3	1.2	1.2	13.3	0.1	-0.1	10.7	8.3	8.3	7.7	6.3	4.4	4.0	3.1	3.1	2.8
Адміністративно регульовані ціни	8.6	9.9	13.6	15.3	13.5	12.5	11.3	11.4	11.4	14.4	12.7	14.2	15.7	16.8	15.6	15.5	14.6	11.6	16.9	18.8	18.8	18.8
Номинальна заробітна плата* (у середньому за період)	18.4	10.4	20.9	6.0	11.4	28.8	21.4	10.8	17.7	19.6	13.2	14.9	15.8	18.9	15.8	16.1	16.5	15.3	13.6	11.2	14.0	12.8
Реальна заробітна плата* (у середньому за період)	9.8	7.4	10.5	-11.4	-10.2	11.7	11.4	4.8	3.9	3.9	6.5	7.1	5.9	8.0	8.9	5.2	6.8	7.5	6.1	4.5	6.2	5.4
Рівень безробіття, % (МОП, у середньому за період)	8.2	9.5	9.8	21.1	-	-	-	-	19.1	19.0	-	-	-	-	16.5	16.9	-	-	-	-	14.2	14.4
ФІСКАЛЬНИЙ СЕКТОР																						
Зведений бюджет, сальдо, млрд грн	-87.3	-224	-187	-845	-	-	-	-	-1355	-1291	-	-	-	-	-1035	-1281	-	-	-	-	-1010	-883
% ВВП	-2.2	-5.3	-3.4	-16.3	-	-	-	-	-20.4	-19.8	-	-	-	-	-13.4	-16.8	-	-	-	-	-11.3	-10.0
без урахування грантів у доходах, % ВВП	-2.2	-5.3	-3.4	-25.5	-	-	-	-	-28.7	-26.2	-	-	-	-	-20.3	-19.8	-	-	-	-	-13.3	-11.8
ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС (за аналітичною формою НБУ)																						
Поточний рахунок, млрд дол.	-4.1	5.3	-3.9	9.0	-1.8	-0.2	-3.5	-1.8	-7.3	-11.0	-2.9	-1.8	-2.9	-3.4	-11.0	-17.2	-4.8	-4.2	-4.2	-4.3	-17.8	-16.1
Експорт товарів та послуг, млрд дол.	63.6	60.7	81.5	67.5	13.8	12.7	11.3	13.8	51.7	51.5	13.4	13.2	13.3	14.7	64.6	55.2	13.4	13.3	15.3	17.0	59.0	60.4
Імпорт товарів та послуг, млрд дол.	76.1	63.1	84.2	83.3	23.3	20.5	22.1	24.2	90.1	89.7	22.6	21.2	22.0	23.6	89.4	89.6	21.7	21.8	22.9	23.9	90.2	90.1
Приватні грошові перекази в Україну, млрд дол.	11.9	12.0	14.0	12.5	3.0	2.9	2.8	3.0	11.7	12.2	3.2	3.1	3.2	3.1	12.8	13.5	3.0	3.3	3.5	3.8	13.7	14.6
Фінансовий рахунок, млрд дол.	-10.1	3.3	-4.4	11.1	-5.6	-4.1	-5.2	-3.3	-18.2	-18.4	-3.1	-2.3	-3.1	-2.4	-10.9	-18.4	-3.6	-3.9	-5.2	-5.8	-18.4	-18.1
Зведений баланс, млрд дол.	6.0	2.0	0.5	-2.9	3.9	3.9	1.7	1.6	11.0	7.4	0.2	0.5	0.2	-1.0	-0.1	1.2	-1.2	-0.4	1.0	1.5	0.8	2.0
Валові резерви, млрд дол.	25.3	29.1	30.9	28.5	31.9	39.0	39.7	41.8	41.8	38.3	42.1	44.0	44.7	44.7	44.7	42.6	43.2	42.8	43.3	45.0	45.0	44.1
Місяць імпорту майбутнього періоду	4.8	4.2	4.5	3.8	4.3	5.2	5.3	5.6	5.6	5.1	5.7	5.9	6.0	6.0	6.0	5.7	5.7	5.6	5.6	5.7	5.7	5.6
МОНЕТАРНІ РАХУНКИ (зміна з початку року, %)																						
Грошова база, %	9.6	24.8	11.2	19.6	9.0	14.5	17.0	22.9	22.9	24.1	2.8	7.4	9.8	16.2	16.2	15.5	0.2	2.4	3.9	9.8	9.8	12.0
Грошова маса, %	12.6	28.6	12.0	20.8	2.3	9.1	11.9	23.0	23.0	19.2	4.2	7.0	8.6	13.0	13.0	12.6	-1.0	0.9	1.6	7.9	7.9	13.0
Швидкість обертання (на кінець року, разів)	2.8	2.3	2.6	2.1	-	-	-	-	2.2	2.2	-	-	-	-	2.2	2.3	-	-	-	-	2.4	2.3

* До 2022 року – середня заробітна плата штатних працівників, з 2023 року – оплата праці в доходах населення відповідно до системи національних рахунків

Рис. 1.6. Альтернативний макроекономічний прогноз (жовтень 2023) [39]

Також базовий сценарій припускає відчутне зниження безпекових ризиків із 2025 року, що сприятиме повноцінному розблокуванню морських портів, розширенню можливостей для інвестиційної та господарської діяльності, активнішому поверненню в Україну вимушених мігрантів [39].

Потреби України в зовнішньому фінансуванні в наступні роки залишатимуться значними, попри поступову мобілізацію внутрішніх фінансових ресурсів та фінансову консолідацію.

Перш за все, фінансова політика визначає обсяги та напрямки публічних витрат, які мають прямий вплив на розвиток країни. У період повоєнної відбудови, фінансові заходи спрямовані на відновлення інфраструктури, соціальних послуг, житлового фонду та інших сфер, що постраждали від військових дій. Правильне розподілення фінансових ресурсів на цільові програми та проекти сприяє відновленню економіки, підвищенню життєвого рівня населення та соціальної стабільності.

Другим важливим аспектом фіскальної політики є оподаткування. Правильне встановлення ставок податків, використання податкових пільг та стимулів, а також надання необхідної підтримки та консультацій сприятимуть ефективному функціонуванню економіки [28; 50]. Україна має потужний потенціал у сфері аграрної, промислової та інноваційної галузей. Використання податкового інструментарію для стимулювання цих галузей сприятиме стабільному економічному зростанню та залученню інвестицій.

Крім того, фіскальна політика має враховувати соціальні аспекти. Вона повинна забезпечувати справедливий розподіл податкового навантаження між різними групами населення та суб'єктами господарювання. Важливо, щоб оподаткування було прогресивним, тобто особи з вищими доходами сплачували більшу частку свого доходу у вигляді податків, тоді як особи з нижчими доходами мали певні пільги або звільнення від певних податкових платежів. Це допомагає забезпечити соціальну справедливість та зменшення нерівності у суспільстві.

Фіскальна політика повинна стимулювати підприємництво та інвестиції. Зниження податкових ставок для підприємств та привабливі умови для інвесторів сприяють залученню капіталу та розвитку підприємницького середовища. Це створює нові робочі місця, підвищує виробництво, сприяє росту економіки та зміцненню фінансової стійкості країни.

Крім фінансової складової, фіскальна політика також має регуляторну функцію. Вона впливає на регулювання економічних процесів, контроль за інфляцією та девальвацією національної валюти. Це досягається за допомогою монетарної та фіскальної політики, які спільно впливають на грошову масу, ставки дисконту та бюджетні дефіцити. Відповідне регулювання цих показників дозволяє досягти макроекономічної стабільності, збалансованого розвитку та підтримки економічної безпеки країни [39].

Правильне використання бюджетних ресурсів є основою успішної фіскальної політики. У період повоєнної відбудови, держава має сконцентрувати зусилля на відновленні та розвитку інфраструктури, освіти,

охорони здоров'я, соціальних послуг та інших сфер, що постраждали від конфлікту. Правильний розподіл бюджетних коштів на цільові програми та проєкти допомагає створити сприятливі умови для відновлення економіки та забезпечення зростання добробуту населення.

Оподаткування є одним з найважливіших інструментів фіскальної політики. Встановлення раціональних та справедливих ставок податків, використання податкових пільг та стимулів сприяє стимулюванню економічної активності, залученню інвестицій та розвитку підприємницького середовища [28; 50]. Податкова система повинна бути прозорою та передбаченою, щоб підприємства та громадяни могли планувати свою діяльність та вести бізнес без непередбачуваних фінансових ризиків.

Соціальний захист населення є необхідною складовою фіскальної політики у період відбудови. Призначення соціальних допомог, підтримка уразливих груп населення, забезпечення доступу до освіти та медичних послуг сприяють соціальній стабільності та підтримці соціально-економічного розвитку країни. Держава повинна забезпечувати систему соціального захисту, яка гарантує мінімальний рівень життя для всіх громадян, особливо тих, хто перебуває у складних соціальних умовах після воєнного конфлікту. Це може включати надання допомоги по безробіттю, медичного страхування, пенсійних програм, підтримки сімей та багато іншого.

Стимулювання економічного зростання є ще одним важливим аспектом фіскальної політики. Держава повинна створити сприятливі умови для підприємництва, інвестицій та розвитку нових галузей економіки. Це може бути досягнуто шляхом зниження податкових ставок для бізнесу, спрощення податкових процедур, створення інфраструктури та підтримки науково-дослідницької діяльності та інновацій [50]. Стимулювання підприємницького середовища і привабливі умови для інвесторів сприяють залученню капіталу, створенню нових робочих місць та загальному економічному зростанню.

Фіскальна політика держави має значний вплив на процеси розвитку та повоєнної відбудови України. Ефективна фіскальна політика, яка забезпечує

правильний розподіл бюджетних ресурсів, адекватне оподаткування, соціальний захист населення та стимулювання економічного зростання, сприяє підтримці стабільного та збалансованого розвитку країни. Вона допомагає забезпечити відновлення після воєнного конфлікту, створення передумов для стійкого розвитку, покращення якості життя громадян та зміцнення соціально-економічної стабільності України. Правильно спланована та реалізована фіскальна політика створює можливості для відновлення інфраструктури, розвитку освіти та охорони здоров'я, підтримки малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій та розвитку нових галузей економіки.

При виконанні своєї ролі, фіскальна політика держави повинна бути прозорою, ефективною та враховувати потреби населення та економіки країни. Для цього важливо мати чітку стратегію бюджету та фінансового планування, контролювати витрати та доходи, а також проводити ефективний моніторинг та оцінку результатів фіскальної політики.

Відповідальне та компетентне керівництво в сфері фіскальної політики є вирішальним фактором для досягнення позитивних результатів. Важливо мати уряд, який здатен приймати раціональні рішення щодо фіскальних питань, враховувати потреби суспільства та економіки, а також забезпечувати ефективну координацію між різними галузями та рівнями влади.

Отже, фіскальна політика держави впливає на процеси відновлення після воєнного конфлікту, сприяє стійкому розвитку та покращенню якості життя українського населення. Вона є важливим інструментом, який допомагає забезпечити економічну стабільність, соціальний прогрес та будівництво майбутньої сильної економічно збалансованої держави, а українці мають потенціал стати процвітаючою та конкурентоспроможною нацією. Продумана фіскальна політика сприяє залученню інвестицій, розвитку інфраструктури, підтримці соціальних програм та стимулюванню економічного зростання. Це створює передумови для стійкого розвитку, забезпечує стабільність у суспільстві та підвищує якість життя громадян.

Проте, успішна фіскальна політика не може бути основною ціллю. Вона повинна бути узгоджена з іншими економічними політиками, враховувати потреби ринку праці, забезпечувати розумний баланс між соціальним захистом та економічною стимуляцією. Крім того, важливо мати механізми контролю та моніторингу для ефективного використання бюджетних коштів та запобігання корупції.

Україна, як будь-яка інша країна, стикається з викликами і завданнями на шляху до відродження та розвитку після воєнного конфлікту. Ефективна фіскальна політика стає ключовим інструментом для досягнення цих цілей. Вона допомагає забезпечити раціональне використання ресурсів, створює умови для економічного зростання та соціального покращення. Проте, виконання цієї політики вимагає компетентності, відповідальності та постійного моніторингу, щоб забезпечити сталість та успішність розвитку України.

Тому, вплив фіскальної політики держави на процеси її розвитку і повоєнної відбудови України надзвичайно важливий. Правильно спланована та реалізована фіскальна політика є ключовим інструментом для забезпечення економічної стабільності, соціального прогресу та стійкого розвитку країни після воєнного конфлікту. Шлях до відродження та побудови сильної України вимагає розумного розподілу бюджетних ресурсів, ефективного управління доходами та витратами, сприяння підприємництву, інвестиціям та розвитку галузей економіки [12; 50].

Фіскальна політика також має враховувати соціальні потреби населення, забезпечуючи систему соціального захисту, підтримку уразливих груп та забезпечення мінімального рівня життя для всіх громадян. Важливо забезпечити доступ до освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг, що сприятиме підвищенню якості життя та соціальній інтеграції.

Виконання ефективної фіскальної політики потребує компетентного керівництва, прозорості та відповідальності. Вона повинна базуватися на

аналізі потреб, можливостей та пріоритетів країни, а також враховувати глобальні тенденції та міжнародні стандарти [7; 40].

Отже, вплив фіскальної політики на процеси розвитку і повоєнної відбудови України не може бути недооцінений. Вона створює умови для економічного зростання, соціального покращення та побудови стійкого майбутнього країни. Виконання ефективної фіскальної політики вимагає постійного зусилля, співпраці та гармонії між урядом, громадськістю, бізнесом та міжнародним співтовариством. Тільки шляхом спільних зусиль і довготривалого зобов'язання можна досягти стійкого і успішного впливу фіскальної політики на розвиток та повоєнну відбудову України.

Забезпечення ефективної фіскальної політики – це не лише завдання уряду, але й справа кожного громадянина. Виконання податкових зобов'язань (сплата податків), свідоме використання державних ресурсів та активна участь у процесах планування та контролю є ключовими факторами успішної реалізації фіскальної політики.

Таким чином, вплив фіскальної політики на процеси розвитку і повоєнної відбудови України є надзвичайно важливим і комплексним завданням. Це вимагає поєднання економічних, соціальних та політичних заходів, спрямованих на створення стійких фундаментів для майбутнього розвитку країни. Тільки шляхом спільної праці та взаємного розуміння можна досягти позитивних змін і побудувати сильну та процвітаючу Україну.

Вирішення проблем становлення розумної економіки в країні потребує створення теоретичного концепту та розробки конкретного механізму для ефективної втілення принципів та складових розумної економіки на різних рівнях. Особливо актуальними в цьому контексті є проблеми, що виникають в умовах військового стану та післявоєнного відродження країни [12; 48].

Однією з найважливіших проблем є визначення чітких інструментів для побудови розумної економіки на основі систематизації найуспішнішого світового досвіду. Країни з розвинутою економікою вже виявилися успішними в певних аспектах розумної економіки, таких як інновації, стає енергетичне

сектор, висока якість освіти та інші. Важливо аналізувати ці фактори успіху та переносити їх на українську реальність.

Спочатку необхідно провести детальний аналіз найкращого світового досвіду з розумної економіки і виявити основні чинники, які сприяли їх успіху. Це можуть бути такі фактори, як добре розвинена інноваційна інфраструктура, дружелюбна до бізнесу законодавча база, ефективне управління фінансами та ресурсами, розвинена система освіти та підтримка підприємництва.

Далі, на основі аналізу світового досвіду необхідно визначити послідовні кроки, які потрібно вжити для втілення цих принципів та складових розумної економіки в сучасних українських реаліях. Це може включати в себе наступні кроки: розробка стратегії, створення сприятливого інвестиційного клімату, розвиток людського капіталу, підтримка науково-дослідної діяльності та інновацій.

Надзвичайно важливо розробити довгострокову стратегію розвитку розумної економіки, враховуючи специфічні особливості України. Ця стратегія повинна визначити основні цілі, пріоритети та напрями розвитку, а також встановити механізми контролю та оцінки її впровадження [7].

Для приваблення інвестицій необхідно розвинути сприятливе бізнес-середовище, що включає прозорість управління, захист прав власності, спрощення адміністративних процедур та зменшення корупції. Також важливо стимулювати інноваційну діяльність та підтримувати стартапи та малі та середні підприємства.

Вирішення проблем становлення розумної економіки передбачає інвестиції в освіту, підвищення рівня кваліфікації працівників та забезпечення доступу до якісної освіти для всіх верств населення. Розвиток гнучких навичок, цифрової грамотності та підприємницького мислення також є важливими аспектами.

Необхідно сприяти розвитку наукових досліджень та інноваційних проєктів, забезпечувати їх комерціалізацію та перетворення у конкурентоспроможні продукти та послуги. Важливим кроком у створенні

розумної економіки є підтримка співпраці між науковими установами, галузевими підприємствами та урядовими органами. Це сприяє обміну знаннями, інноваціям та технологіями, що є ключовими факторами розвитку. Урядові органи можуть створювати спеціальні програми та фонди для фінансування науково-дослідних проєктів та інноваційних підприємств. Це може включати гранти, конкурси, податкові пільги та інші стимули для залучення науковців та підприємців до спільних проєктів. Крім того, важливо створювати сприятливе правове середовище, що сприяє комерціалізації наукових розробок та інноваційних продуктів. Наукові установи та університети можуть активно співпрацювати з галузевими підприємствами, виконуючи дослідницькі проєкти, консультиуючи та надаючи експертну підтримку в галузях, що є пріоритетними для розвитку розумної економіки. Така співпраця дозволяє підприємствам впроваджувати нові технології та покращувати свою конкурентоспроможність.

Крім того, важливо створити платформи для обміну знаннями та досвідом між різними стейкхолдерами. Це можуть бути конференції, семінари, форуми та інші заходи, де представники наукової спільноти, підприємці та урядові органи можуть обговорювати проблеми, шукати спільні рішення та сприяти взаємному розумінню.

Фіскальна політика грає важливу роль у створенні розумної економіки. Це означає, що уряд повинен розробити конкретний механізм ефективного втілення принципів розумної економіки через фіскальні інструменти.

Одним з головних завдань фіскальної політики є забезпечення фінансової стабільності та раціонального використання бюджетних ресурсів. Для цього необхідно здійснювати ефективне управління державними фінансами, контролювати витрати та доходи, запроваджувати прозорі фінансові процедури та боротися з корупцією.

Окрім того, фіскальна політика може сприяти розвитку розумної економіки через стимулювання інвестицій та інновацій. Це може включати зниження податкових ставок для підприємств, які здійснюють дослідницько-

розвідувальну діяльність або інвестують у нові технології. Також важливо розробити механізми підтримки стартапів та малого підприємництва, які є важливим джерелом інновацій та розвитку [28; 50].

Фіскальна політика також може сприяти сталому розвитку та зеленій економіці. Шляхом впровадження фіскальних заохочень та санкцій для підприємств, які не дотримуються екологічних стандартів або використовують шкідливі технології, можна стимулювати перехід до більш екологічно чистих виробництв та продуктів.

Крім того, важливо забезпечити соціальну справедливість та рівномірний розподіл доходів у рамках фіскальної політики. Це можна досягти шляхом впровадження прогресивної податкової системи, де високооплачувані особи та корпорації сплачують більшу частку свого доходу у вигляді податків, тоді як люди з нижчими доходами звільняються від надмірного податкового навантаження.

Також можна використовувати фіскальні інструменти для забезпечення соціального захисту, зокрема шляхом виділення коштів на освіту, охорону здоров'я, соціальні послуги та інфраструктуру. Це допоможе зменшити соціальну нерівність та забезпечити доступність основних потреб для всіх громадян.

Фіскальна політика також може сприяти зменшенню бідності через ефективне використання соціальних програм та підтримку розвитку людського капіталу. Наприклад, зниження податків на низькі доходи та надання фінансової підтримки для малозабезпечених сімей можуть сприяти підвищенню життєвого рівня населення.

У втіленні всіх цих принципів та складових розумної економіки на різних рівнях важливо враховувати унікальні реалії та потреби країни. Розробка конкретного механізму втілення цих принципів відбувається на основі систематизації найуспішнішого світового досвіду та визначення послідовних кроків їх впровадження в українському контексті.

Загалом, вирішення проблем становлення розумної економіки в країні вимагає створення теоретичного концепту та розробки конкретного механізму ефективного втілення всіх принципів та складових розумної економіки на різних рівнях. Це включає співпрацю між науковими установами, галузевими підприємствами та урядовими органами, розробку ефективної фіскальної політики, забезпечення соціальної справедливості та рівномірного розподілу доходів.

Важливо систематизувати та аналізувати найуспішніший світовий досвід, виявляти чинники успіху і визначати послідовні кроки їх впровадження в сучасних українських реаліях. Крім того, необхідно створити механізми співпраці, які сприятимуть обміну знаннями, інноваціям та технологіями між різними стейкхолдерами.

Розвиток розумної економіки потребує впровадження прогресивної фіскальної політики, спрямованої на стабільність, інвестиції, інновації та зелений розвиток. Це може бути досягнуто шляхом визначення пріоритетних напрямків для розвитку, надання фінансової підтримки і стимулів для підприємств та підтримки соціальних програм, спрямованих на зменшення бідності та підвищення життєвого рівня населення [7].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз стану реалізації фіскальної політики України

Фіскальна політика в Україні є ключовим інструментом управління економікою, спрямованим на забезпечення сталого розвитку, фінансової стабільності та соціального добробуту. При оцінці стану реалізації фіскальної політики необхідно розглядати різноманітні аспекти, включаючи ефективність податкової системи, управління бюджетними ресурсами та спрямованість фінансових зусиль на досягнення стратегічних економічних цілей.

Стратегічні економічні цілі визначають ключові напрямки розвитку економіки країни або підприємства на тривалий термін. Ці цілі відображають бажані результати, досягнення яких сприятиме сталому економічному зростанню та підвищенню рівня життя населення. У даному есе розглянемо ключові аспекти та важливість стратегічних економічних цілей.

Перш за все, стратегічні економічні цілі визначають шляхи досягнення економічної стійкості та конкурентоспроможності. Вони орієнтовані на розвиток основних галузей, що становлять основу економіки, таких як промисловість, сільське господарство, інновації та послуги. Збалансований розвиток цих галузей дозволяє країні чи підприємству мати стійку економічну основу та пристосовуватися до змін у глобальному середовищі [7; 40].

Другим важливим аспектом є соціальна відповідальність та підвищення рівня життя населення. Стратегічні економічні цілі повинні включати заходи для зменшення бідності, безробіття та забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я. Реалізація таких цілей сприяє формуванню сталої та високопродуктивної працездатної суспільності.

Третім ключовим аспектом є екологічна сталість та відповідальне використання ресурсів. Сучасні стратегічні цілі повинні враховувати вплив

економічних процесів на навколишнє середовище та спрямовувати на шлях сталого розвитку. Використання ефективних технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення викидів розглядаються як важливі елементи стратегій, спрямованих на забезпечення екологічної сталості.

Крім того, глобальна інтеграція та розвиток інновацій стають невід'ємною частиною стратегічних економічних цілей. Розвиток технологій, цифровізація та постійне вдосконалення виробничих процесів допомагають країні або підприємству залишатися конкурентоспроможними в умовах глобального ринку.

Інтеграція ефективних стратегій, спрямованих на розвиток економіки, соціальної відповідальності, екологічної сталості та інновацій, є ключовим чинником забезпечення економічної стійкості та витривалості суспільства в умовах воєнного конфлікту. При цьому стратегічні цілі стають не лише інструментом економічного управління, але й ефективним засобом забезпечення національної безпеки та відновлення економічної життєздатності після закінчення воєнного стану [12; 48].

У підсумку, стратегічні економічні цілі є важливою основою для стабілізації економіки та суспільства в умовах війни. Вони визначають шлях до утвердження економічної незалежності, забезпечення соціальної справедливості та екологічної сталості. Стратегічні економічні цілі спрямовані на максимізацію ресурсів, ефективне використання інновацій та розвиток конкурентоспроможних галузей. Ці цілі є необхідними кроками для забезпечення стійкого економічного зростання та покращення якості життя громадян в умовах воєнного конфлікту.

У сучасних умовах глобальних викликів та нестабільності стратегічні цілі країни в тісному взаємозв'язку з фіскальною політикою, що стає ключовим інструментом досягнення економічної стійкості та реалізації довгострокових цілей.

По-перше, фіскальна політика визначає обсяг державних видатків та доходів, що впливає на реалізацію стратегічних завдань. Наприклад, якщо однією з цілей є підтримка інновацій та наукового розвитку, фіскальні заходи можуть передбачати збільшення видатків на наукові дослідження та розвиток технологій.

По-друге, ставлення до оподаткування має прямий вплив на здатність держави залучати ресурси для реалізації стратегічних цілей. Наприклад, введення податкових пільг для підприємств, що працюють у стратегічних секторах, може стимулювати їхні інвестиції та розвиток.

По-третє, фіскальна політика визначає рівень інфляції та стабільність валюти, що є ключовими факторами для досягнення економічної стабільності, однією з стратегічних цілей кожної країни [39].

По-четверте, розподіл фінансових ресурсів через бюджетні видатки визначає пріоритети держави. Наприклад, якщо однією з основних стратегічних цілей є забезпечення високого рівня освіти, фіскальні рішення мають спрямовуватися на відповідні програми та проєкти [7; 38].

Важливо підкреслити, що успіх стратегічних цілей залежить від ефективності та узгодженості фіскальної політики. Розуміння цього взаємозв'язку дозволяє керівництву країни максимально використовувати фіскальні інструменти для досягнення довгострокових стратегічних перспектив.

У сучасному економічному контексті фіскальна політика є ключовим інструментом управління економікою та досягнення соціально-економічної стабільності. Аналіз стану реалізації фіскальної політики України виявляється критичним завданням для оцінки ефективності економічних стратегій країни.

Однією з ключових характеристик фіскальної політики є рівень податкового навантаження. На сьогоднішній день Україна стикається з проблемою високого податкового тиску, який часто гальмує розвиток підприємництва та інвестиційну активність. Низька ефективність системи збору податків породжує тіньовий сектор та ускладнює бюджетне планування.

Податкова система України залишається складною та частково непрозорою, що може впливати на рівень сплати податків. Важливо оптимізувати механізм оподаткування, зменшити податковий навантаження для підприємств та спростити процедури збору податків, щоб залучити більше інвестицій і сприяти економічному зростанню.

Досягнення фіскальної стабільності є важливою метою будь-якої країни, і Україна в цьому плані має виклики. Дефіцит державного бюджету та високий рівень боргу ставлять під загрозу фінансову стійкість. Диверсифікація джерел доходів та стратегічне планування розподілу фінансових ресурсів можуть сприяти досягненню фіскальної стабільності.

Прозорість та ефективність управління бюджетними коштами є ще однією ключовою складовою фіскальної політики. Відсутність чіткої системи витрат та контролю може призвести до розпилення ресурсів і складнощів у фінансовому моніторингу.

Податкова політика має бути не лише ефективною, але й справедливою. Відповідність податкових навантажень доходам населення та бізнесу є важливою умовою соціальної справедливості. Активний діалог із зацікавленими сторонами та постійний моніторинг соціальних та економічних наслідків податкових рішень дозволяють уникати негативних впливів.

Україна також повинна удосконалити свою фіскальну політику у контексті зеленої економіки. Запровадження стимулів для екологічно відповідальних підприємств сприяє не лише збереженню навколишнього середовища, але й розвитку сучасних технологій та нових ринків.

Узагальнюючи, аналіз стану реалізації фіскальної політики України вказує на необхідність системних та конкретних заходів для досягнення фіскальних цілей. У першу чергу, необхідно працювати над оптимізацією податкової системи, спрощенням процедур та зниженням податкового тиску на бізнес. Важливо вдосконалити систему контролю та управління бюджетними ресурсами, щоб уникнути розпилення та недоцільного використання коштів.

Збереження фіскальної стабільності вимагає ефективного управління державним боргом та дотримання дисципліни у фінансових витратах. Важливо приділяти увагу не лише до залучення нових ресурсів, але і до оптимізації витрат та підтримки економічно ефективних проєктів.

Інший аспект оцінки – це вплив фіскальної політики на соціальний добробут громадян. Важливо визначити, наскільки фіскальні заходи спрямовані на соціальну справедливість, забезпечення соціальної підтримки для найбільш вразливих верств населення та підтримку соціальних програм.

Для досягнення соціальної справедливості та сприяння розвитку країни, податкова політика повинна бути більш орієнтованою на підтримку найменших доходів та розвиток малого та середнього бізнесу. Це сприятиме створенню стійкої соціально-економічної бази та зниженню рівня бідності.

Зелена фіскальна політика повинна стати не просто відділеним напрямком, але ключовим елементом стратегії. Запровадження екологічних стандартів та фіскальних заохочень для екологічно чистих технологій створить сприятливий фон для сталого розвитку та сприятиме екологічному відновленню.

Усі ці аспекти взаємодії стосуються стратегічних цілей країни в галузі фіскальної політики. Ефективна фіскальна стратегія повинна бути гнучкою, адаптивною та спрямованою на досягнення тривалих економічних та соціальних результатів.

Аналіз стану реалізації фіскальної політики України в умовах війни є надзвичайно важливим для визначення ефективності заходів, вжитих урядом для забезпечення фінансової стабільності та підтримки економіки під час конфлікту. У таких умовах фіскальна політика грає ключову роль у забезпеченні потреб оборони, утриманні соціальних програм та збереженні економічної стійкості.

Однією з основних складових успішної фіскальної політики в умовах війни є забезпечення необхідних фінансових ресурсів для потреб оборони та безпеки країни. Уряд повинен ефективно маневрувати бюджетними

ресурсами, виділяючи достатньо коштів для потреб Збройних Сил України та забезпечення безпеки нації.

Важливо також враховувати соціальний аспект фіскальної політики. Умови війни можуть призвести до зростання соціальної напруги та потреби в ефективних програмах соціального захисту. Оптимізація соціальних витрат та виважене розподілення бюджетних ресурсів для підтримки потреб населення в умовах війни стає важливим завданням.

В контексті військового конфлікту важливо також розглядати можливості залучення додаткових фінансових ресурсів через міжнародні кредити, гранти та допомогу від партнерів. Дипломатичні зусилля можуть бути спрямовані на забезпечення фінансової підтримки для України в умовах війни.

Також важливим елементом є врахування зовнішнього контексту та його впливу на фіскальну політику. Зміни в світовій економіці, геополітичні події, а також екологічні аспекти можуть створювати нові виклики та можливості для фіскальної стратегії України.

Усі ці аспекти потребують системного аналізу та вдосконалення фіскальної стратегії країни, особливо в умовах військових дій. Важливо забезпечити ефективне використання бюджетних ресурсів, уникати зайвих трансфертів та спрямовувати кошти на пріоритетні напрямки для забезпечення стійкості та безпеки України [7; 16; 38].

Управління бюджетними ресурсами вимагає ефективності та прозорості. Забезпечення адекватного розподілу коштів та ефективне використання бюджетних ресурсів є важливими завданнями. Останні роки свідчать про певні покращення в цьому напрямку, але є простір для подальших реформ, спрямованих на оптимізацію бюджетних витрат та збільшення їхньої ефективності.

Отже, аналіз стану реалізації фіскальної політики України вимагає комплексного підходу та урахування різноманітних аспектів. Забезпечення ефективності податкової системи, оптимізація бюджетних ресурсів та

врахування соціальних аспектів є ключовими викликами для досягнення сталого розвитку та процвітання України в умовах сучасного глобального економічного середовища .

Бюджетні перспективи на 2023 рік визначають важливий курс розподілу доходів та видатків, враховуючи пріоритетні сфери для держави [16].

Загальна сума доходів держбюджету 2023 р. складає 1 329,3 млрд гривень, в той час як видатки оцінюються у 2 640,2 млрд грн, з прогнозованим дефіцитом до 20,6% ВВП [6; 18].

Серед найважливіших пріоритетів з видатків виділяється національна безпека і оборона країни, на яку призначено 1 141,1 млрд гривень, що становить 18,2% ВВП. Це відображає важливість фінансування сектору безпеки в умовах геополітичних викликів та військових загроз.

Соціальний захист та забезпечення також отримують значний обсяг коштів – 447,6 млрд гривень. Це вказує на важливість урівноваженої соціальної політики, спрямованої на підтримку громадян у різних сферах життя.

На підтримку ветеранів передбачено 6,8 млрд гривень, що свідчить про турботу та визнання важливості їхнього внеску у відстоювання національних інтересів. Це також підкреслює соціальну відповідальність держави перед тими, хто брав участь у важливих і відповідальних завданнях захисту національних інтересів. Виділення такої значної суми для ветеранів не лише визнає їхню мужність і внесок, але й прагне забезпечити їхню належну соціальну і економічну підтримку у повоєнний період. Такий підхід відображає глибоке розуміння того, що ветерани мають особливий статус у суспільстві, і вони заслуговують на адекватні умови життя та повагу за свої внески та жертви в ім'я країни.

Сфери освіти та охорони здоров'я також займають важливе місце в бюджетних пріоритетах. Освіті виділено 156 млрд гривень, а охороні здоров'я – 176,1 млрд грн, що свідчить про визнання ключової ролі цих секторів у розвитку суспільства та збереженні здоров'я нації [6; 18].

Такий розподіл бюджетних ресурсів відображає стратегічний підхід до забезпечення національної безпеки, соціального благополуччя та розвитку освіти та охорони здоров'я в умовах сучасних викликів та потреб суспільства.

Бюджет на 2023 рік передбачає розподіл доходів і видатків за ключовими сферами пріоритетів. Основні показники Державного бюджету України на поточний рік представлено у формі інфографіки, яку оприлюднило Міністерство фінансів України (рис. 2.1) [6].

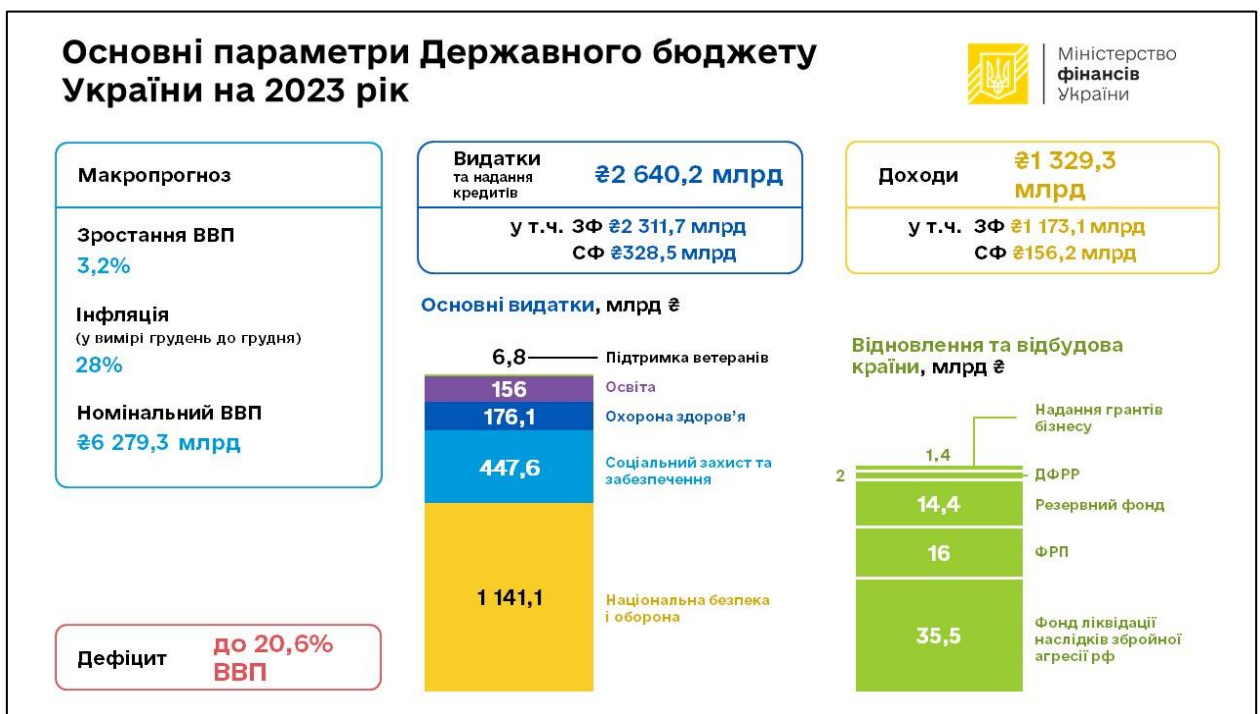

Рис. 2.1. Основні показники Державного бюджету України на 2023 р. [6]

2.2. Вплив російської війни на формування фіскальної політики України в сучасних умовах

Війна, яку Росія розпочала проти України в 2014 році, не лише визначила новий етап в історії країни, але і суттєво вплинула на формування її фіскальної політики. Цей вплив розглядається як один із важливих аспектів економічного управління, оскільки воєнний конфлікт вимагає значних

ресурсів та ретельного планування фінансових стратегій. По-перше, російська агресія викликала необхідність збільшення оборонного бюджету. Уряд України визнав необхідність ефективного фінансування армії та сфери безпеки для забезпечення національної безпеки. Внаслідок цього, були ухвалені нові фіскальні стратегії, спрямовані на збільшення видатків на оборону, закупівлю нової техніки та підвищення зарплат та соціальних гарантій для військовослужбовців. По-друге, війна також призвела до потреби шукати додаткові джерела фінансування. Зростаючі витрати на оборону вимагають нових механізмів для забезпечення стабільності фінансової системи. Уряд України активно шукає інвестиції, впроваджує реформи для підвищення податкової бази та збільшення ефективності податкової системи. По-третє, воєнний конфлікт суттєво вплинув на розподіл бюджетних ресурсів. Потреба у фінансуванні армії та відновленні зруйнованих територій змусила уряд переглядати пріоритети в бюджетному плануванні. Велика частина коштів спрямовується на соціальні програми для постраждалих від війни, а також на інфраструктурні та економічні проєкти для відновлення зруйнованих регіонів [12; 48].

Незважаючи на виклики, які ставить російська війна, Україна використовує цей період для впровадження структурних реформ у фіскальній політиці. Переорієнтація бюджету на потреби безпеки та відновлення постраждалих територій є кроком вперед до зміцнення національної стійкості та створення сприятливого економічного середовища. Проте, цей процес вимагає ретельного балансу між потребами оборони та соціально-економічним розвитком країни.

Однією з ключових стратегій стало також залучення міжнародної фінансової підтримки та інвестицій. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд, для отримання фінансової допомоги та реалізації ефективних реформ.

Загалом, російська війна надихнула Україну на перегляд та підсилення своїх фіскальних стратегій. Вона стала важливим каталізатором для

впровадження нових підходів до управління економікою та фінансами, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів в умовах воєнного конфлікту та досягнення сталого економічного розвитку в майбутньому.

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан.

Введення воєнного стану призвело до змін у всіх сферах життя та вплинуло на кожного громадянина.

Податкова та митна система України також не залишились осторонь, оскільки надзвичайно важливо, щоб уряд забезпечив постійні надходження податків та митних платежів до бюджетів для забезпечення стабільного функціонування держави в умовах війни [47].

Для забезпечення у період дії воєнного стану умов для належного забезпечення функціонування економіки, а також належного наповнення дохідної частини бюджету за рахунок надходження податків, зборів та митних платежів Верховна Рада України активно вносить зміни до податкового та митного законодавства [36; 47].

На початку повномасштабної війни Верховна Рада України прийняла ряд законів, спрямованих не лише на захист територіальної цілісності України, а й на утримання економічного фронту. Зокрема, Закон № 7137-д «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», прийнятий Верховною Радою 15 березня 2022 року, вносив зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів, надаючи податкові стимули для бізнесу протягом періоду воєнного стану [36].

В першу чергу, це надавало можливість фізичним особам-підприємцям та юридичним особам з оборотом до 10 млрд гривень сплачувати єдиний податок з обороту в обсязі 2% за правилами, встановленими для третьої групи платників єдиного податку, тобто зі звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів. По-друге, визначалася можливість добровільної

сплати єдиного податку для фізичних осіб-підприємців першої та другої груп. По-третє, встановлювалася заборона на нарахування штрафів за порушення законодавства про реєстратори розрахункових операцій (далі – РРО) до завершення воєнного стану. По-четверте, передбачалася особлива система нарахування окремих податків та зборів в умовах воєнного стану, зокрема ЄСВ, плати за землю, екологічного податку. Закон також визначав зменшення ПДВ до 7% та звільнення від акцизу з пального; звільнення споживачів від відповідальності перед кредитором за прострочення виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит тощо [36].

Однак із запровадженням воєнного стану податкові пільги, спрямовані на підтримку підприємців, були відмінені. Президент України підписав закон, який вносить зміни до Податкового кодексу та інших законів України, відновлюючи систему оподаткування на рівень довоєнного періоду з 1 серпня поточного року. Ініціатива податкових пільг на етапі початкового вторгнення ставила за мету сприяти підприємствам у збереженні активності під час стресових обставин. Час показав, що бізнес успішно адаптувався до нових умов, а економічна ситуація у країні стабілізувалась. Проте західні партнери, що надавали фінансову допомогу, підкреслюють необхідність повернутися до довоєнної системи оподаткування, оскільки податкові пільги призвели до значних втрат бюджету. На сьогоднішній день ситуація вимагає більш активної акумуляції доходів для успішної протидії ворогові та відновлення національного благополуччя.

Прийнятий парламентом закон мав діяти до завершення війни, але, у зв'язку з тривалістю конфлікту, невизначеність термінів стала фактором. Запроваджені своєчасні заходи держави, безперечно, сприяли створенню сприятливого макроекономічного середовища, переміщенню підприємств у більш безпечні регіони та збереженню ефективності реального сектору економіки, який, незважаючи на всі труднощі, продовжував допомагати наповненню бюджету. Однак, коли стало очевидно, що економіка стійка та адаптована, постало питання про подальші дії та оборону.

Очевидно, що західні союзники надали Україні безпрецедентну допомогу, сприяючи фінансовому та військово-технологічному зміцненню. На сьогодні вони, згідно з угодами з урядом, фінансують величезний бюджетний дефіцит, спрямовуючи кошти на соціальні витрати, такі як зарплати бюджетникам та пенсії. У той час, витрати на оборону Україна покриває власними коштами, які збирає в країні. Нажаль, ці військові витрати зростають щодня.

Отже, зі стабілізацією фінансово-економічної ситуації постало питання щодо скасування податкових пільг, оскільки вони вже вичерпали своє первинне призначення. Це вимагалось від нас партнерами з Міжнародного валютного фонду ще на кінець минулого року. МВФ, що є одним з ключових кредиторів за програмою розширеного кредитування обсягом 15 млрд доларів, також, як і будь-який кредитор, хоче мати впевненість, що йому будуть повернуті кошти, витрачені на підтримку українського бюджету.

Українська сторона також усвідомлює необхідність розвивати свою фінансову самодостатність. Згідно з оприлюдненим у грудні 2022 року Меморандумом про економічну та фінансову політику, вказано, що уряд України готовий скасувати мораторій на проведення перевірок та спрощену систему оподаткування із ставкою єдиного податку 2% з 1 серпня 2023 року. Тоді ж було зазначено, що приблизний приріст надходжень від цього заходу у 2023 році становитиме близько 0,13% ВВП. Внаслідок обговорень та дискусій скасування податкових пільг трошки відсунулося у часі, але тепер планується введення з 1 серпня. МВФ вважає цю затримку некритичною, головне, щоб система запрацювала.

Після ухвалення закону Верховною Радою України у другому читанні, Міжнародний валютний фонд ретельно вивчить закон № 8401 «Про внесення змін до Податкового кодексу та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» на його відповідність узгодженій стратегії [36]. Цей закон є ключовим для прийняття рішень МВФ щодо виконання Україною умов кредитної програми та важливим для збереження

податкової бази та забезпечення рівних умов конкуренції в країні. Поза очікуваним впливом цього закону на бюджетні надходження, важливим є також сигнал про готовність України вдаватися до зусиль для мобілізації внутрішніх ресурсів та забезпечення фінансування внаслідок зовнішньої допомоги. Україні необхідно зберігати міцну податкову базу, у тому числі шляхом уникнення заходів, які б могли призвести до її руйнування.

З 1 серпня поточного року в Україні запроваджено податкові зміни, які відображають відповідь на складні виклики сучасного геополітичного контексту та внутрішніх потреб країни. Ці зміни стали ключовим етапом в фінансовій стратегії держави в умовах воєнного стану, спрямованою на забезпечення необхідних ресурсів для оборони та зміцнення економічної стійкості.

Однією з головних ініціатив було скасування податкових пільг, які діяли на початку війни з метою стабілізації економіки та підтримки бізнесу в умовах невизначеності. Цей крок визнали важливим для відновлення податкової бази та забезпечення необхідних ресурсів для фінансування оборони та соціальних витрат.

До цього ж дня, в умовах військового конфлікту, влада активно вивчала можливості підвищення ефективності оподаткування та мобілізації внутрішніх ресурсів. Однією з ініціатив стало повернення до довоєнної системи оподаткування з метою забезпечення стабільних надходжень до бюджету та сприяння фінансовій самостійності країни .

Ці зміни в системі оподаткування відзначають собою не лише важливий етап у сфері економічних реформ, а й є стратегічною відповіддю на виклики, що виникли внаслідок воєнної ситуації. Результати цих змін будуть відчутні не тільки в економічній сфері, а й в контексті забезпечення обороноздатності та соціального захисту громадян.

По-перше, слід зазначити, що цей закон не передбачає підвищення податків або введення нових ставок. Його головна мета полягає в поверненні

до системи оподаткування, яка існувала перед повномасштабним вторгненням.

Отже, з 1 серпня 2023 року законом передбачено наступне.

Скасовується можливість для ФОП та юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи із застосуванням ставки єдиного податку у розмірі 2 % від суми доходу. Водночас платник матиме право подати заяву про відмову від застосування 2% єдиного податку та вказати, на яку систему оподаткування він бажає перейти. Без подання такої заяви він автоматично переводитиметься на систему, на якій перебував до обрання спрощеної системи [36].

Для ФОП платників єдиного податку I та II груп відновлюється обов'язок сплачувати єдиний податок, крім тих, податкова адреса яких знаходиться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України [36].

Відновлюється проведення планових документальних перевірок виключно для платників податків, які: здійснюють діяльність у сфері виробництва або реалізації підакцизної продукції, у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), та для тих, хто надає фінансові, платіжні послуги. Проведення позапланових документальних перевірок платників податків будуть здійснюватися за виключним переліком, визначеним законом. Відновлюється застосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [36].

Крім того, з 1 жовтня 2023 року відновлюється застосування штрафних санкцій за порушення порядку використання реєстраторів розрахункових операцій/програмних реєстраторів розрахункових операцій (далі – РРО/ПРРО), крім санкцій за порушення, що вчинені на окупованих територіях чи територіях бойових дій. Водночас встановлюється зменшений розмір штрафу штрафних санкцій (25% та 50% вартості товару замість 100% і 150%

відповідно) за незастосування РРО/ПРРО, невидачу розрахункового документа або видачу розрахункового документа на неповну суму покупки, що застосовуються до фізичних осіб-підприємців (далі – ФОП) – платників єдиного податку (до закінчення воєнного стану, але не довше ніж до 1 серпня 2025 року) [36].

У Мінфіні вважають, що скасування податкових пільг сприятиме збільшенню надходжень до державного та місцевих бюджетів у 2023 році на суму близько 8 млрд гривень [33; 34; 35].

На тлі сучасних геополітичних викликів та військових загроз, вирішення питань обороноздатності стає важливим завданням для будь-якої країни. Україна, знаючи необхідність посилити свої оборонні можливості, приймає стратегічне рішення щодо перенаправлення всіх коштів з дорожнього фонду на наступний рік – вражаючої суми у розмірі 95,2 мільярдів гривень – на потреби оборони [6; 29]. Це рішення можна визначити як не тільки акцент на безпеку та оборону, але й як важливий крок у розвитку внутрішніх ресурсів країни. Забезпечення фінансових потоків на оборону відображає національну відповідальність та призначення для забезпечення мирного існування громадян. Велика частина коштів, що будуть перенаправлені, спрямовується на розвиток оборонно-промислового комплексу. Це не просто витрати; це інвестиції у власні можливості для виробництва високотехнологічного озброєння та обладнання. Такий розвиток веде до створення нових робочих місць та розвитку економіки.

При перерозподілі дорожніх фондів на оборону, країна виражає свою готовність взяти відповідальність за власну безпеку. Це також підкреслює національний дух та єдність, оскільки кожен витрачений гривня на оборону спрямовується на захист спільних інтересів та гарантує безпеку для кожного громадянина. Зрозуміло, що такий крок вимагає від уряду та суспільства певних зобов'язань та пожертв. Однак, в контексті непередбачуваності сучасних загроз, це рішення визначається необхідністю та відповідальністю перед майбутніми поколіннями. Всі зусилля, вкладені в сферу оборони та

розвитку, визначають не лише безпеку сьогодення, але й стійкість та процвітання у майбутньому.

8 листопада 2023 року Верховна Рада України підтримала у другому читанні законопроект № 10037 та в цілому проєкт Закону України «Про внесення змін до розділу VI Бюджетного кодексу України щодо спрямування ПДФО на потреби військових з метою забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України» [8].

Це рішення відображає стратегічну важливість у забезпеченні національної безпеки в умовах сучасних викликів та визначає новий етап у фінансовому забезпеченні оборони України.

Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) з військових з 1 жовтня 2023 року до 31 грудня року, в якому буде завершено воєнний стан, зараховується до державного бюджету [8; 36].

З 1 жовтня по 31 грудня 2023 року «військове ПДФО» спрямовується до державного бюджету в пропорції 50% на 50%: Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України на дрони і Міноборони на закупівлю артилерійських систем [8; 36].

З 1 січня і до 31 грудня року, в якому припинено чи скасовано воєнний стан, «військове ПДФО» розподіляється в таких пропорціях: 45% – Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України на дрони; 45% – Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості України для розгортання виробництва боєприпасів та зброї; 10% – розпорядникам сектору безпеки і оборони для автоматичного розподілу між військовими частинами пропорційно відповідно до сплаченого ПДФО. Звичайне ПДФО залишається в громадах в обсязі 64%.

Детальніше розглянемо внесені до Бюджетного кодексу зміни, що стосуються перерозподілу ПДФО. Ці зміни визначають новий спосіб фінансування військових потреб та розвитку оборонно-промислового комплексу в період військового конфлікту. Реформа створює ефективний

механізм, який дозволяє напряду залучати кошти для потреб Збройних Сил України та зміцнення оборонного потенціалу країни. У контексті цих змін, акцентуючи їх стратегічне значення, будемо розглядати основні аспекти та наслідки цього новаторського підходу до фінансування військових ініціатив та оборонної сфери [6; 8].

Змінами до Бюджетного кодексу був ухвалений перерозподіл ПДФО з військових, що сплачується з державного бюджету, на потреби військового часу – на розвиток вітчизняного оборонно-промислового комплексу. Сума 96,3 мільярда гривень, яка буде направлена на потреби оборони держави у 2024 році, буде спрямована до спеціального фонду державного бюджету, розподіленого відповідно до конкретної пропорції.

Понад 43 мільярди гривень, що складають 45% виділених коштів, будуть спрямовані на виробництво та закупівлю спецтехніки та обладнання для військових, таких як безпілотники та морські дрони. Ці фінансові ресурси призначені Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, яка фокусується на забезпеченні національної безпеки від зовнішніх і внутрішніх загроз та є важливою складовою сектору безпеки і оборони України.

У наступному році ці кошти будуть витрачені на існуючу програму, яка стартувала у березні 2023 року. Ця програма передбачає закупівлю військової техніки та іншого обладнання для всіх компонентів сектору безпеки і оборони.

Понад 43 мільярди гривень, що становлять 45% від виділених коштів, передбачається виділити Міністерству стратегічного розвитку промисловості України. Ці фінансові ресурси призначені для реалізації програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, впровадження нових технологій та виробництва продукції оборонного призначення.

Близько 10 мільярдів гривень, що складають 10% виділених коштів, передбачається автоматично розподілити Державним органам, що входять до сектору безпеки і оборони. Це зробиться з урахуванням сплаченого ПДФО, з метою підвищення матеріально-технічного забезпечення військових частин.

Для компенсації можливих втрат доходів у наступному році передбачено спрямувати на місцевий рівень: базову дотацію (21,1 млрд гривень); додаткову дотацію (33,4 млрд гривень); залишиться у розпорядженні органів місцевого самоврядування реверсна дотація (14,1 млрд гривень); додатково буде перераховано в регіони 4% ПДФО (12,3 млрд гривень) для сталого проходження опалювального сезону.

Слід зауважити, що, відповідно до законодавства України, доходи військовослужбовців підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб, і відповідні суми податку утримуються з їхніх заробітних плат.

Однак, сума утриманого ПДФО одразу компенсується військовослужбовцям назад за рахунок коштів з державного бюджету. Це означає, що, у військовослужбовців не зменшуються нарахування через сплату податку. Тобто вони отримують своє грошове забезпечення у повному обсязі.

Зокрема, відповідно до пункту 168.5. статті 168 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, суми податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими, особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, а також визначених Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» членами сім'ї, батьками, утриманцями загиблого (померлого) військовослужбовця, у зв'язку з виконанням обов'язків під час проходження служби, спрямовуються виключно на виплату рівноцінної та повної компенсації втрат доходів цієї категорії громадян.

Заходи спрямовані на збалансування фінансової стабільності, підтримку ветеранів та розвиток оборонно-промислового комплексу. Вони відображають важливість адаптації фіскальної політики до викликів сучасного воєнного

контексту, забезпечуючи при цьому необхідний баланс між фінансовою стабільністю та підтримкою обороноздатності країни.

Загалом, ці зміни визначають новий етап у підтримці оборонної сфери та вагомий внесок у розвиток українського оборонно-промислового комплексу у наступному році, що сприятиме покращенню національної безпеки, стимулюванню економічного зростання та підвищенню ефективності сектору безпеки і оборони України.

Впровадження новацій у сфері забезпечення обороноздатності є стратегічними кроками, які визначають податкову політику та економічні пріоритети країни в умовах військового конфлікту (рис. 2.2) представлено у формі інфографіки, яку оприлюднило Міністерство фінансів України на офіційній сторінці Facebook [51].

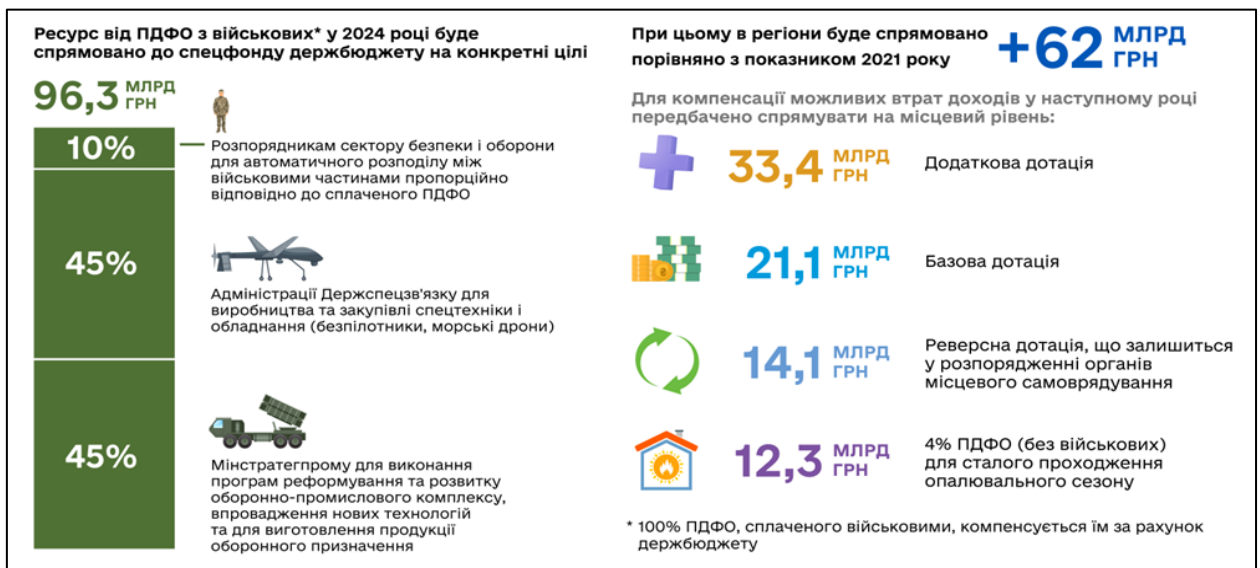

Рис. 2.2. Вплив фіскальних змін на розвиток українського оборонно-промислового комплексу у 2024 році [51]

Війна залишає глибокий відбиток на формування фіскальної політики України, надаючи їй особливий контекст і виклики. В сучасних умовах конфлікту та економічних труднощів уряд виявляє високий рівень

адаптивності та стратегічної відповідальності у напрямку фінансової стабільності та підтримки національної безпеки. Заходи, вжиті в цьому контексті, відображають не лише технічні аспекти управління бюджетом, але й глибоке розуміння необхідності мобілізації ресурсів для ведення оборонної війни та реконструкції країни.

На перший погляд, рішення про перерозподіл бюджетних коштів може викликати обурення частини суспільства, однак воно стає стратегічним ходом у контексті долі країни в умовах війни. Фінансова політика стає інструментом не лише економічної стабільності, але й національної безпеки, забезпечуючи необхідні ресурси для підтримки армії та відновлення постраждалих регіонів.

Ключовим аспектом цього впливу є розуміння та прийняття суспільством необхідності таких рішень, спрямованих на виживання та захист держави. Фінансова політика, орієнтована на вирішення економічних викликів, пов'язаних із військовим конфліктом, стає не лише елементом управління фінансами, але і важливим чинником формування суспільного сприйняття та об'єднання нації в умовах випробувань.

Усі вжиті заходи, спрямовані на адаптацію фінансової політики до умов війни, свідчать про важливість гнучкості та стратегічного мислення в управлінні економікою та фінансами. Ці рішення стають кроком до побудови стійкої та забезпеченої економіки, спроможної витримувати виклики військових конфліктів та сприяти подальшому розвитку країни.

2.3. Аналіз процесів формування та реалізації фінансової політики держави на прикладі Дніпропетровської області

Аналіз процесів формування та реалізації фінансової політики держави є невід'ємною частиною економічного управління, яка визначає способи мобілізації та використання фінансових ресурсів для забезпечення ефективного функціонування економіки та вирішення соціальних завдань. На

прикладі Дніпропетровської області можна вивчати конкретні аспекти цих процесів та їх вплив на розвиток регіону.

Згідно інформації, яку оприлюднило на офіційному сайті Головне управління ДПС у Дніпропетровській області, протягом десяти місяців до місцевих бюджетів Дніпропетровщини від платників надійшло понад 36,3 млрд гривень. Надходження збільшились на понад 4,4 млрд грн, або на 14 відсотків, у порівнянні з відповідним періодом 2022 року [31; 32].

Позитивна динаміка надходжень до місцевих бюджетів у 2023 році є важливим трендом, і варто відзначити, що саме місцеві податки та збори становлять основний джерело доходів для бюджетів територіальних громад міст, селищ, сіл та їх об'єднань. Місцеві бюджети вирішують ключові завдання щодо економічного прогресу та розвитку громад в регіоні.

Наповнення місцевих бюджетів є ключовим фінансовим ресурсом, який забезпечує повноцінну життєдіяльність наших громад і гарантує їхню фінансову стабільність.

У контексті формування фіскальної політики Дніпропетровської області, важливим етапом є процес узгодження місцевих фінансових стратегій із загальнодержавними цілями. Регіональна влада повинна ретельно враховувати особливості місцевої економіки, потреб громадян та інші фактори при визначенні обсягів податків та видатків. Аналіз витрат та доходів регіону дозволяє ефективно розподіляти ресурси та спрямовувати їх у ті сфери, де вони найбільше необхідні [21].

Реалізація фіскальної політики в області також включає в себе контроль за використанням бюджетних коштів, механізми стимулювання розвитку підприємництва, а також регулювання податкових ставок та інших фіскальних інструментів. Важливою складовою є сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, що може бути досягнуто за допомогою введення спеціальних економічних заходів та підтримки підприємців [28; 50].

Окремий аспект - це залучення громадськості до процесу формування та моніторингу фіскальної політики. Посилення взаємодії між владою та

громадськістю сприяє більш прозорій та відповідальній політиці. Спрощення податкового та фінансового законодавства також може зробити систему більш зрозумілою для підприємців та громадян.

Формування та реалізація фіскальної політики повинні враховувати динаміку економічного середовища, зміни в глобальній та національній економіці, а також враховувати актуальні виклики, з якими стикається область. Важливим є постійний моніторинг ефективності заходів та вчасна корекція стратегій відповідно до змін у соціально-економічному середовищі.

Загальний вплив реалізації фіскальної політики на Дніпропетровську область визначається не лише фінансовими параметрами, але й соціальною стабільністю, зростанням бізнес-активності та рівнем благополуччя населення. Шлях до успішного розвитку полягає в систематичному підході, врахуванні усіх зацікавлених сторін, а також відкритому та діалоговому взаємодії між владою та громадськістю.

Платники продовжують підтримувати нашу державу у складний воєнний час, сумлінно перераховуючи податки. Завдяки їх відповідальній громадянській позиції та патріотизму бюджет стабільно отримує такі необхідні кошти для Збройних Сил України та соціальних виплат нашим громадянам.

Аграрний сектор України, як потужний рушій економічного розвитку, відіграє ключову роль у стабільності та процвітанні країни. Під час воєнного стану, коли країна стикається з низкою викликів, внесок сільськогосподарського сектору стає особливо вагомим [12; 48].

За період січень–жовтень 2023 року аграрії Дніпропетровської області сплатили понад 547,4 млн грн єдиного податку до місцевих бюджетів. Це свідчить про високий рівень відповідальності та патріотизму сільськогосподарських товаровиробників, які продовжують нести фінансове тягар важливих галузей економіки [31].

Порівняно з аналогічним періодом минулого року, надходження від аграрного сектору зросли на вражаючі 87,6 відсотків, перевищуючи

минулорічні показники на понад 255,7 млн грн. Це свідчення про стійкість та великий внесок аграрного сектору в економічний розвиток регіону [31].

Сільське господарство залишається стратегічною галуззю для України, навіть у важкі часи. Високий рівень виробництва та важливий фінансовий внесок сільськогосподарського сектору свідчать про його значущість та стійкість у реалізації економічних завдань.

Патріотичний підхід до сплати податків свідчить про позитивні тенденції в культурі сплати коштів до бюджетів. Взаємодія податкової служби з платниками податків стає важливим елементом цього процесу, допомагаючи підтримувати стабільність та економічний зріст країни.

В цілому, сільське господарство виступає не лише як галузь економіки, але й як ключовий фактор, що формує економічну та фінансову стабільність регіону, а й усієї держави [31].

З початку 2023 року платники Дніпропетровської області спрямували до загального фонду державного бюджету понад 31,1 млн грн частини чистого прибутку. У порівнянні з 2022 роком надходження збільшились на 20,0 млн грн, або на 177,8 відсотків, що є майже утричі більше порівняно з попереднім роком [31].

За даними Державної податкової служби України (далі – ДПС), суми, які надійшли до місцевих бюджетів протягом січня – жовтня 2023 року по платежах, що контролюються податковою, складають 371,2 млрд гривень. Це на 59,5 млрд гривень, або на 19,1% більше у порівнянні із відповідним періодом минулого року. Лише за жовтень 2023 року місцеві бюджети отримали 41 млрд грн, що становить зростання на 4,8 млрд грн або на 13,4% порівняно з жовтнем 2022 року. Зазначено, що понад 30,6 млрд грн з усього обсягу надходжень податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) до бюджетів припадають на платників Дніпропетровщини [30].

У цей час, від початку поточного року до загального фонду держбюджету надійшло понад 6,4 млрд грн ПДФО, що становить 21% від усього обсягу, і це на понад 1,0 млрд грн або на 18,4% перевищує відповідний

показник минулого року. Місцеві бюджети отримали понад 24,2 млрд грн ПДФО, що порівняно з аналогічним періодом січень-жовтень 2022 року є збільшенням на понад 3,7 млрд грн або також на 18,4% [30].

Офіційне оформлення трудових відносин, відмова від виплати зарплати «в конвертах» сприяють реалізації трудових прав, забезпечують реальну соціальну підтримку працівників і гідний рівень їхнього життя. Своєчасно сплачені податки і збори з заробітних плат є вагомим підтримкою національної обороноздатності.

За період січень–жовтень 2023 року до місцевих бюджетів Дніпропетровської області надійшло 36,3 млрд гривень. Платники Дніпропетровщини сплатили понад 5,3 млрд гривень податку на землю протягом цього десяти місяців, що відзначає збільшення надходжень на понад 1,0 млрд гривень або 25,1 відсотка порівняно із аналогічним періодом минулого року [31; 32].

Однією з підстав для використання особливостей оподаткування під час воєнного стану в Україні є Рішення, прийняте органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями та військово-цивільними адміністраціями щодо встановлення податкових пільг з оподаткування місцевих податків та/або зборів (надалі – Рішення). Наприклад, Рішення, яке стосується конкретної земельної ділянки та прийняте на підставі заяви платника податків до органу місцевого самоврядування або виконавчої влади про можливе забруднення земельної ділянки вибухонебезпечними предметами, виступає умовою для звільнення від оподаткування земельних ділянок, які не придатні для використання через потенційну загрозу їх забруднення вибухонебезпечними предметами (згідно з пунктами 283.2 статті 283, 283 прим.1.3 статті 283 прим.1 та пунктом 288.8 статті 288 Податкового кодексу України) [31; 36].

Протягом січня-жовтня 2023 року платники Дніпропетровської області сплатили понад 215,7 млн грн акцизного податку до загального фонду державного бюджету за вироблені ними товари. Ця сума перевищує

аналогічний показник минулого року на понад 123,2 млн грн або на 133,3 відсотки [31].

Протягом періоду дії воєнного стану в Україні, оподаткування і збори сплачуються з урахуванням специфічних умов, які визначені в розділі ХХ «Перехідні положення» у пункті 69 Податкового кодексу України [36; 47].

Відповідно до пунктів 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України, суб'єкти господарювання, які здатні своєчасно виконувати податкові зобов'язання, вільні від відповідальності за невиконання таких зобов'язань щодо реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних або акцизних накладних/розрахунків коригування [36; 47]. Це стосується випадків, коли граничний термін реєстрації припадає на період з 24 лютого 2022 року до останнього дня місяця, в якому набув чинності Закон України від 09 серпня 2023 року № 3303-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції» (Закон № 3303). Умовою є реєстрація протягом 30 календарних днів з дня набуття чинності Законом № 3303 [17; 36].

Згідно з розділом II «Прикінцеві положення» Закону № 3303, цей акт набуває чинності з наступного дня після його опублікування. Закон № 3303 було опубліковано 2 вересня 2023 року у газеті «Голос України» № 177, отже, він набрав чинності з 3 вересня 2023 року [17; 36].

Для суб'єктів господарювання, які можуть вчасно виконувати свої податкові зобов'язання, розрахунок кількості днів порушення термінів реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування до акцизних накладних після відновлення застосування відповідальності за невчасну реєстрацію коригування до акцизних накладних (згідно з Законом № 3303-IX) починається з 03.10.2023 року [17; 36].

У період січень-жовтень 2023 року туристичний збір до місцевих бюджетів Дніпропетровської області склав понад 10,5 млн грн. Це позначає

зростання на понад 39,2% або майже на 3,0 млн грн у порівнянні з відповідним періодом минулого року [31].

Протягом десяти місяців 2023 року платники з Дніпропетровщини спрямували понад 10,5 млрд грн податку на додану вартість до загального фонду державного бюджету. Це свідчить про зростання на понад 1,5 млрд грн або на 17,7%, порівняно з аналогічним періодом минулого року [31].

Протягом січня–жовтня 2023 року сума надходжень від платників транспортного податку до місцевих бюджетів області зросла на понад 3,9 мільйона гривень або на 51 відсоток у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року, склавши понад 11,6 мільйонів гривень [31].

Понад 2,6 мільярдів гривень податку на прибуток підприємств було сплачено в загальний фонд державного бюджету від платників Дніпропетровщини. Цей показник перевищує відповідний показник минулого року майже на 370,5 мільйонів гривень, що становить зростання на 16,6% [31].

Щоденна самовіддана праця, відповідальне ставлення до сплати податків бізнесу Дніпропетровщини забезпечують стабільні надходження до бюджетів – це ключовий внесок платників, що служить фінансовою гарантією нашого успіху.

Протягом січня – жовтня 2023 року до місцевих бюджетів Дніпропетровщини надійшло понад 343,5 млн грн податку на прибуток підприємств. Надходження у порівнянні з відповідним періодом 2022 року виросли на понад 64,8 млн грн, або на 23,3 відсотки [31].

У січні – жовтні 2023 року до загального фонду державного бюджету від платників Дніпропетровської області за ввезені товари надійшло понад 108,0 млн грн акцизного податку. Це більше ніж за підсумками січня – жовтня 2022 року на понад 34,0 млн грн, або на 46 відсотків [31].

У період січень-жовтень 2023 року спостерігається позитивна динаміка надходжень до місцевих та загального фонду державного бюджету. Зокрема, збільшення туристичного збору на 39,2%, податку на додану вартість на 17,7%, та податку на прибуток підприємств на 16,6% порівняно з аналогічним

періодом минулого року свідчать про ефективність заходів щодо привертання інвестицій та розвитку підприємницької діяльності [31].

В сучасному світі, де відкритість та доступність інформації стають невід'ємною частиною ефективного управління, виникає необхідність створення інструментів, які сприяють максимальній прозорості державних фінансів та взаємодії влади і громадян. В цьому контексті особливою цінністю користуються ініціативи, такі як «Державний веб-портал бюджету для громадян» або «Open Budget» – інноваційна платформа де громадяни мають доступ до інформації про державні фінанси [21].

Open Budget - це електронний ресурс, який відображає поточний стан бюджету України, представляючи ключові показники у доступній формі для громадян. Завдяки цьому інноваційному підходу, кожен громадянин має можливість детально ознайомитися з розподілом бюджетних коштів та використанням їх у різних галузях [21].

Веб-портал створений з метою забезпечення прозорості та відкритості в управлінні фінансовими ресурсами держави. Він надає громадянам можливість в реальному часі слідкувати за тим, як витрачаються гроші з бюджету, і як це впливає на розвиток різних сфер суспільства.

Крім того, відкритий бюджет сприяє підвищенню відповідальності влади перед громадянами. Відчуття прозорості та можливості долучитися до обговорення питань розподілу бюджетних ресурсів робить керівництво країни більш обізнаним і відкритим для діалогу.

Один із ключових аспектів, який можна знайти на державних веб-порталах бюджету, це інформація про виконання бюджету. Громадяни можуть відстежувати, як ефективно використовуються бюджетні кошти, перевіряти відповідність запланованих та фактичних показників.

Структура бюджету за доходами та видатками є іншим важливим аспектом, доступним на цих веб-порталах. Громадяни можуть детально вивчати, звідки надходять доходи в бюджет та як вони розподіляються на різні

видаткові статті. Це надає можливість зрозуміти, як формується фінансова основа держави.

Однією з переваг відкритого бюджету є його вплив на підвищення ефективності використання коштів. Громадськість, маючи доступ до даних про бюджет, може виступати як контролюючий орган, вказуючи на невідповідності та неефективне використання коштів. Це стимулює державні структури до більш обґрунтованого та транспарентного управління.

Такий підхід також сприяє розвитку громадянського суспільства та активізації участі громадян у прийнятті важливих рішень. Забезпечення доступу до інформації про бюджет дозволяє громадянам краще розуміти економічні та соціальні процеси в країні, сприяє формуванню обізнаного та вимогливого електорату [15; 21].

На порталі «Open Budget» можна отримати докладну інформацію про стан бюджетів, в тому числі інформацію по зведеному бюджету Дніпропетровській області. Можна здійснити відстеження реального виконання бюджету, включаючи доходи та видатки, структуру бюджету, інформацію про складові бюджету, розподіл коштів за різними категоріями та галузями. (рис. 2.3) [21]. Такі державні веб-портали бюджету виступають як ефективний механізм транспарентності та відкритості управління фінансами, надаючи громадянам повний обсяг інформації про фінансові аспекти держави [21; 30; 31]. Крім того, відкритий бюджет сприяє збільшенню довіри між владою та громадянами.

Громадяни можуть звертатися до цих порталів, щоб отримувати найактуальнішу інформацію про фінансовий стан Дніпропетровської області та вивчати, як використовуються бюджетні кошти в регіоні. Це важливий крок у напрямку забезпечення прозорості та публічного контролю над використанням грошей з бюджету, а також сприяють підвищенню культури сплати податків. Взаємодія між податковою службою та платниками податків визначається як один із важливих елементів успіху.

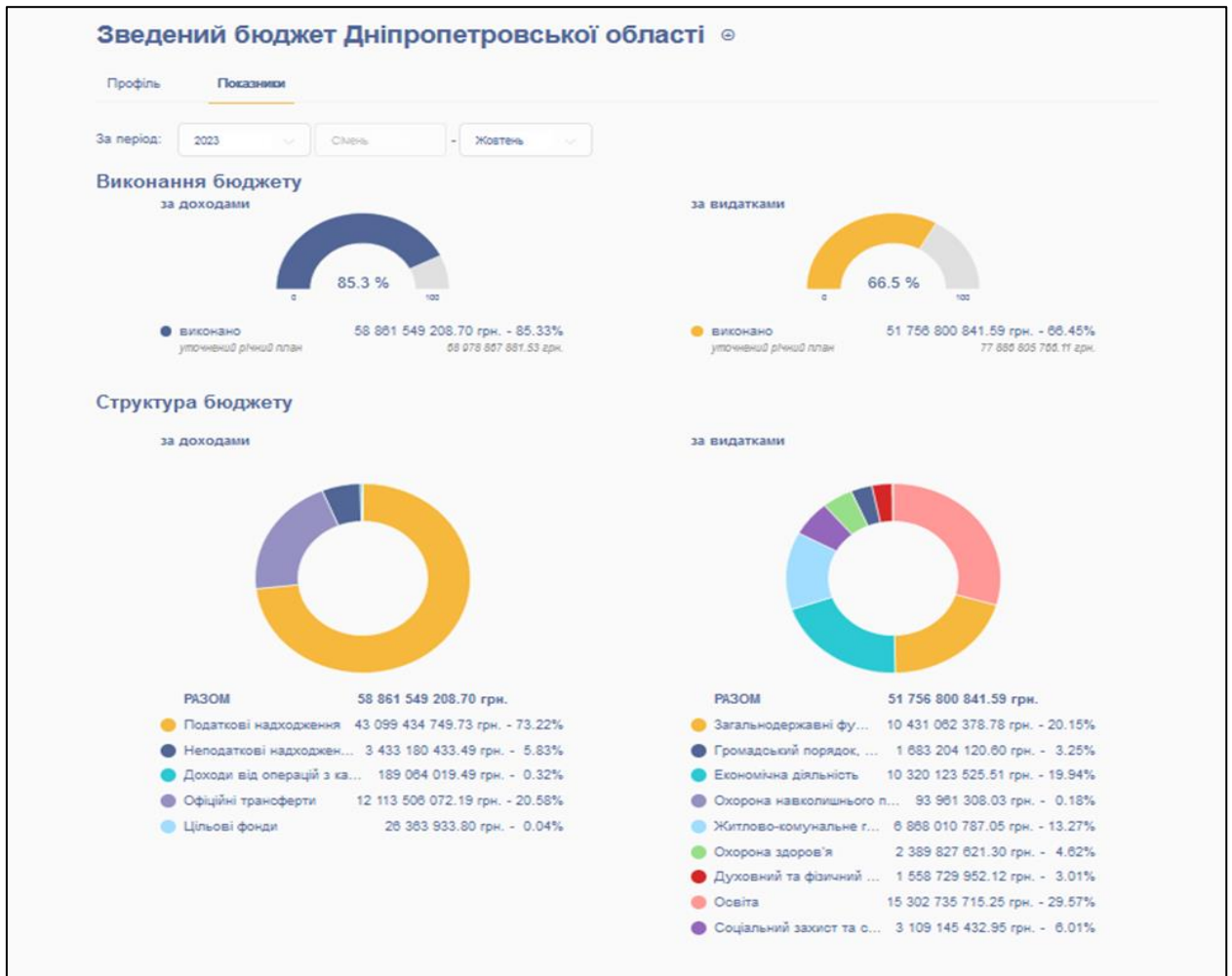

Рис. 2.3. Показники зведеного бюджету Дніпропетровської області [21]

Впровадження культури сплати податків виявилось ключовим фактором цього успіху, віддзеркалюючи позитивні тенденції у взаємодії між платниками податків та фіскальним органом.

В цілому, тенденція зростання податкових надходжень в Дніпропетровській області свідчить про позитивні трансформації у фінансовій поведінці платників, удосконалені взаємодії з урядовими структурами та готовність регіону адаптуватися до змін. Цей сприятливий тренд є перспективною передвісткою для подальшого зміцнення економіки та соціально-економічного стану області [31].

Важливим аспектом інноваційного підходу є систематичне інформування підприємців Дніпропетровщини за допомогою соціальних мереж та інтернет-ресурсів. Зокрема, наявність та активне управління

акаунтами в мережах Facebook та Telegram сприяє оперативному отриманню платниками податків актуальної інформації та надає ефективний канал взаємодії з податковими органами [31].

Застосування цифрових платформ для розповсюдження інформації надає можливість підприємцям швидко отримувати важливі зміни в законодавстві, роз'яснення щодо податкових правил та інші актуальні матеріали. Такий взаємозв'язок дозволяє створити ефективну комунікаційну платформу, що сприяє збільшенню рівня свідомості та розуміння підприємцями податкових аспектів, а також сприяє взаємодії для вирішення конкретних податкових питань.

В контексті змін в сфері оподаткування та нарощування взаємодії між Державною податковою службою та громадськістю, Комунікаційна податкова платформа (далі – КПП), яку впроваджено також в Головному управлінні ДПС у Дніпропетровській області, не лише є інструментом для оперативного обміну інформацією, але й важливим засобом для вислуховування питань і пропозицій громадськості та бізнес-спільноти [31].

Користуючись можливістю звертатися за допомогою електронної скриньки dr.ikc@tax.gov.ua, КПП створює простий та зручний механізм обміну інформацією між податковим органом та різними суб'єктами, що сприяє ефективній співпраці та взаєморозумінню важливих питань. Ініціатива спрямована на активне залучення громадськості та підприємницької спільноти до конструктивного діалогу, що може виявитися надзвичайно корисним у формуванні податкової політики та розв'язанні актуальних питань. Наявність цього механізму свідчить про відкритість та готовність податкового органу враховувати різноманітні погляди та потреби різних суб'єктів громадянського суспільства і підприємницького середовища.

Впровадження Комунікаційної податкової платформи свідчить про стратегічний настановлення на вдосконалення комунікаційних процесів у сфері оподаткування та відображає прагнення до відкритого та взаємовигідного взаємодії між органами влади та громадськістю.

Державна податкова служба України впровадила мобільний додаток «Моя податкова», що представляє зручний інструмент для отримання електронних послуг податкової служби для платників податків, а також сплати податків з використанням платіжних систем [31].

Застосунок «Моя податкова» є програмним комплексом, сумісним з операційними системами Android та iOS на будь-яких пристроях. Додаток доступний для завантаження в App Store або Google Play.

Зручний інтерфейс об'єднує сервіси у чотири основні розділи:

1. Реєстри: пошук фіскального чека; пошук марки акцизного податку; перегляд реєстру платників ПДВ; перегляд реєстру страхувальників; перегляд реєстру платників єдиного податку.

2. Мої дані: адреса реєстрації; наявність об'єктів оподаткування; повідомлення про обов'язок сплатити грошове зобов'язання (ППР).

3. Послуги: інформація про виплачені доходи; подання Податкової декларації про майновий стан і доходи; інформація про стан розрахунків з бюджетом; сплата податків; подання заяви на внесення змін до ДРФО (5 ДР); подання облікової картки фізичної особи – платника податків (1ДР).

4. Повідомлення: квитанції; відомості з Державного реєстру фізичних осіб – платників податків; листи контролюючого органу; інші повідомлення контролюючого органу.

Частина функцій доступна без ідентифікації, а інші – після онлайн ідентифікації за допомогою файлового або хмарного КЕП будь-якого надавача.

Мобільний застосунок ДПС України «Моя податкова» працює в тестовому режимі і постійно оновлюється за допомогою зворотного зв'язку та пропозицій користувачів [31].

Мобільний застосунок «Моя податкова» є важливим кроком у напрямку цифрової трансформації системи оподаткування в державі. Його зручний інтерфейс і різноманітні функції, такі як перегляд реєстрів, подання декларацій та оплата податків, сприяють покращенню взаємодії та

забезпечують платникам доступ до важливих фіскальних інструментів. Це інноваційний інструмент, спрямований на полегшення взаємодії громадян із податковими питаннями. За допомогою цього додатка користувачі можуть зручно виконувати різноманітні операції, контролювати свої податкові зобов'язання та отримувати актуальну інформацію щодо податкового режиму в державі. Крім того, з метою забезпечення зручних та доступних умов для отримання послуг і сервісів фізичними та юридичними особами Дніпропетровщини, поліпшення іміджу органів Державної податкової служби України, підвищення ефективності та оптимізації умов роботи, створено Мобільний центр обслуговування платників Головного управління ДПС у Дніпропетровській області (далі – Мобільний ЦОП) [31].

Мобільний ЦОП, взаємодіючи з фахівцями державних податкових інспекцій, виступає як інструмент співпраці між державними структурами та представниками бізнесу. Його мета полягає у поліпшенні податкової культури та оперативному наданні інформації платникам податків.

Однією з ключових тем обговорень на таких зустрічах є використання реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій, що є цифровим аналогом касових апаратів. Дотримання цих правил стає важливою передумовою для забезпечення легальності та ефективності бізнес-процесів для суб'єктів підприємницької діяльності [31]. Крім того, під час роботи Мобільного ЦОП відводиться час для обговорення інших актуальних тем. Визначення мінімального податкового зобов'язання, пояснення процедури сплати земельного податку та необхідність формалізації трудових відносин – це суттєві питання, які впливають на бізнес-середовище та сприяють створенню сприятливого клімату для підприємництва.

Забезпечуючи підприємців друкованими матеріалами із роз'ясненнями, вдається закріпити отриману інформацію та сприяти більшій прозорості та зрозумілості у справах оподаткування. Цей підхід не лише підвищує рівень довіри між платниками податків та державними органами, але й дозволяє

бізнес-спільноті з легкістю впроваджувати та дотримуватися податкових правил. У цілому, мобільний ЦОП в Дніпропетровській області виступає як інноваційна та ефективна платформа для зближення податкових органів із суб'єктами підприємницької діяльності, сприяючи тим самим покращенню податкової системи та підтримці розвитку бізнес-середовища в регіоні [31].

Загалом, аналіз свідчить про ефективність фіскальної політики Дніпропетровської області та впровадження інноваційних підходів у взаємодії з платниками податків, що сприяє стабільному фінансовому розвитку регіону.

Підсумовуючи аналіз процесів формування та реалізації фіскальної політики у Дніпропетровській області, можна визначити, що управління фінансами регіону базується на комплексному підході та врахуванні конкретних потреб і можливостей. Впровадження новаторських інструментів виявилось ефективним способом забезпечення стабільних надходжень до бюджетів. Отриманий досвід свідчить про важливість адаптації фіскальної політики до конкретних умов регіону. Аналіз вказує на те, що ефективне управління фінансами місцевого рівня сприяє забезпеченню сталого розвитку та поліпшенню якості життя мешканців. Залучення інноваційних підходів та стратегій виявляється необхідним для забезпечення балансу між фінансовими потребами та можливостями області. У висновку можна підкреслити важливість детального вивчення індивідуальних характеристик регіону при розробці та реалізації фіскальної політики. Посилення фінансової стійкості та приведення до рівноваги потреб та можливостей є ключовими факторами для досягнення ефективного економічного розвитку та покращення благополуччя громадян.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЇЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Іноземний досвід формування національної фіскальної політики

В сучасному економічному середовищі роль фіскальної політики є ключовою у забезпеченні стабільності та ефективності фінансової системи держави. Процеси формування та реалізації цієї політики визначають економічний розвиток країни та її конкурентоспроможність на світовому ринку. В умовах глобалізації та економічних викликів іноземний досвід у формуванні національної фіскальної політики стає джерелом цінних уроків та стратегій для країн, що прагнуть оптимізувати свою економічну систему. Зазначимо, що у кожній країні існують унікальні аспекти та виклики, які впливають на вибір певних фіскальних стратегій. Проте, аналіз іноземного досвіду дозволяє виділити загальні принципи та підходи, які можуть бути успішно адаптовані та впроваджені в контексті конкретної країни [2; 4; 20; 40].

У сучасному світі ведення фіскальної політики є ключовою складовою економічного управління для держав та їхнього стабільного розвитку. Існує безліч стратегій та підходів до формування фіскальної політики, проте в світовій практиці виділяють чотири основні напрями, які визначають спосіб взаємодії держави з економікою та суспільством.

Перший підхід – це «ліберальна» фіскальна політика. За цієї стратегії держава намагається мінімізувати свій вплив на економіку, надаючи підприємствам та громадянам максимальну свободу в управлінні своїми фінансами. Податкове навантаження залишається низьким, а інвестиційна привабливість зберігається завдяки сприянню підприємництву та стимулюванню ринкових відносин.

Другий підхід – «консервативна» фіскальна політика. Тут держава вибірково втручається в економічний процес для забезпечення фінансової

стабільності. Зазвичай це виявляється у високому рівні регулювання і податкових обов'язків, спрямованих на здобуття доходів для забезпечення соціальних та інфраструктурних потреб.

Третій підхід – «експансивна» фіскальна політика. В цьому випадку держава активно втручається в економіку через збільшення грошового обігу, розширення державних витрат та зменшення податкового тягаря для підприємств та громадян. Це робиться з метою стимулювання економічного зростання та зменшення безробіття.

Четвертий підхід – «інноваційна» фіскальна політика. Він орієнтований на застосування новаторських методів та інструментів для досягнення фінансових цілей. Сюди входять податкові пільги для інноваційних підприємств, розвиток технологій та науки, а також стимулювання творчості та винаходів.

У світовій практиці вибір конкретного підходу залежить від унікальних відомостей та завдань кожної держави, проте відомість цих чотирьох основних стратегій дозволяє сучасним країнам ефективно вибирати та реалізовувати політику, що найкраще відповідає їхнім потребам та умовам.

Німецька модель фіскальної політики – упереджена рівність і стабільність. Німеччина визначається не лише своєю високорозвиненою економікою, але й ефективною системою фіскальної політики, яка має за мету вирівнювання податкового потенціалу та забезпечення стабільності фінансів на різних рівнях влади.

Однією з ключових особливостей німецької моделі є горизонтальне вирівнювання. Країна активно працює над тим, щоб зменшити податкові та бюджетні нерівності між своїми федеральними землями. Це досягається через обчислення податків, зібраних на рівні кожної федеральної землі, та їх частки у федеральних податкових надходженнях, із винятком ПДВ. Такий підхід сприяє ефективному розподілу фінансових ресурсів та підтримує регіональні економіки [4].

Важливим елементом є існування дворівневої системи фінансової допомоги, що включає горизонтальну допомогу між регіонами та вертикальну між регіонами та місцевими органами управління. Така вертикальна координація дозволяє більш ефективно спрямовувати фінансові ресурси та забезпечувати рівновагу в економічній діяльності різних рівнів влади.

Значною особливістю є також існування комунальної допомоги, яка спрямовується на місцеві громади. Це сприяє вирівнюванню можливостей для розвитку місцевих територій і забезпечує їхню стабільність.

Німецька модель фіскальної політики базується на глибокому розумінні важливості рівності перед законом і рівних можливостей для всіх регіонів. Цей підхід визнає, що розмаїття економічного потенціалу в країні викликає потребу урівноваженої розподілу ресурсів.

Німецька модель не є статичною – вона постійно удосконалюється. Важливою рисою є активна участь федерального уряду в формуванні місцевих бюджетів для забезпечення єдності економічної політики на всій території держави. Крім того, забезпечення сталого економічного розвитку та боротьба з внутрішніми різницями залишаються пріоритетами [4].

Німецька модель фіскальної політики є яскравим прикладом того, як виважений та урівноважений підхід може сприяти стабільності та сталому економічному розвитку. Її основні принципи горизонтального та вертикального вирівнювання, комунальної допомоги та розуміння рівності визначають напрямки для подальших реформ та удосконалення системи. Враховуючи виклики сучасного світу, такі як глобалізація та економічні турбуленції, Німеччина залишається прикладом країни, яка здатна пристосовуватися та змінювати свою фіскальну політику для досягнення сталого економічного розвитку [4; 40].

Узагальнюючи, німецька модель фіскальної політики стала ефективним інструментом управління економічним розвитком та забезпеченням соціальної стабільності. Її принципи можуть слугувати важливим джерелом навчання для інших країн, включаючи Україну, яка шукає оптимальні шляхи

удосконалення власної фіскальної стратегії. Збалансований розподіл ресурсів, підтримка регіонального розвитку та активна участь влади на різних рівнях - це ключові елементи успіху німецької моделі, які можуть стати важливим взірцем для побудови сучасної та ефективної фіскальної політики [4].

Канадська модель фіскальної політики визначається використанням вирівнювальних (необумовлених) та цільових (обумовлених) трансфертів. Ця модель, успішно реалізована в Канаді, Швейцарії, Австрії та інших країнах, передбачає використання вирівнювальних трансфертів для забезпечення середнього рівня бюджетного доходу для кожного суб'єкта. Цей підхід забезпечує стандартний рівень витрат для всіх суб'єктів, використовуючи середні ставки за кожним надходженням, що бере участь у фінансовому вирівнюванні.

Федеральний уряд Канади щорічно передає провінціям та землям значні кошти, роль яких важлива для життя населення країни. Забезпечуючи фінансову підтримку різним регіонам, Канада розвиває систему вирівнювання, сприяючи приблизно однаковому рівню доступу до суспільних благ та послуг незалежно від місця проживання.

Федеральний уряд Канади активно фінансує галузі охорони здоров'я, освіти та соціальної допомоги, сприяючи єдності канадців. Це сприяє створенню стабільної системи охорони здоров'я та освіти, а також національної освіти. Федеральні програми спрямовані на підтримку розвитку коледжів, університетів та інших суспільних служб у регіонах [4].

У висновку, канадська модель фіскальної політики є успішним прикладом використання вирівнювальних та цільових трансфертів для забезпечення стабільного розвитку різних регіонів. Ця модель сприяє рівномірному розподілу ресурсів та підтримує соціальну єдність нації, що робить її цікавою для вивчення та впровадження в інших країнах.

Американська модель фіскальної політики, реалізована в умовах високої децентралізації бюджетної системи, є унікальною і основою на чіткому розмежуванні повноважень між різними рівнями влади та їхніми фінансовими

ресурсами. Суттєвий аспект цієї моделі полягає в тому, що штати та місцеві органи управління мають значну фінансову автономію, що підвищує рівень відповідальності перед місцевим населенням за надання необхідних державних послуг.

Цей розподіл повноважень визначається чітким розмежуванням податкових джерел і розподілом фінансових зобов'язань. Штати та місцеві уряди мають право встановлювати свої власні податки та інші джерела доходів, що дозволяє їм регулювати економічну та соціальну діяльність на власній території. Ця система податків є унікальною через паралельне використання різних видів податків, що додає гнучкості і дозволяє ефективно регулювати фінансові питання на різних рівнях влади.

Федеральний центр виступає у ролі реалізатора федеральних програм соціального розвитку та використовує трансферти для фінансового вирівнювання. Спрямовуючи субсидії та субвенції штатам та місцевим урядам, федеральний уряд забезпечує необхідні ресурси для здійснення регіональних програм та задоволення потреб місцевого населення. Це сприяє впровадженню ефективних соціальних та економічних стратегій на різних рівнях управління.

Узагальнюючи, американська фіскальна модель високо цінує децентралізацію та фінансову самостійність регіональних влад, що дозволяє забезпечити ефективне надання послуг і враховувати унікальні потреби різних місцевих спільнот.

Модель формування фіскальної політики, яка базується на системі заходів щодо фінансового вирівнювання територій, знаходить своє застосування в унітарних державах, таких як Японія, Швеція, Данія та інші. Основним рисом цієї моделі є використання вирівнювальних трансфертів, розмір яких визначається як різниця між базисними фінансовими потребами і доходами, незалежними від фактичного виконання територіальних бюджетів. Прикладом є Японія, де розрахунок вирівнювальних трансфертів залежить від розрахунку бюджету стандартної території. Основні категорії діяльності

місцевих органів влади визначаються, для кожної з яких визначають питомі витрати. Фінансові потреби стандартної території обчислюються на основі цих питомих витрат, а потім коригуються за допомогою спеціальних коефіцієнтів модифікації, враховуючи природно-кліматичні та соціальні аспекти регіонального розвитку [4].

Вирівнювальні трансферти отримують більшість японських префектур і муніципалітетів, і їх обсяг визначається як різниця між розрахунковими величинами бюджетних потреб і податкового потенціалу. Цей підхід надає можливість найбільш точно враховувати реальні об'єктивні потреби територій через моделювання їхніх бюджетів та коригування з урахуванням специфічних факторів.

Зазвичай високий рівень централізації бюджетної системи та значний обсяг перерозподілених бюджетних коштів є характерними рисами для країн із високим ступенем розбіжності бюджетної забезпеченості між різними рівнями влади.

Підсумовуючи міжнародний досвід країн із різним рівнем розвитку та устрою щодо формування фіскальної політики, можна зробити висновок про важливість впровадження механізмів вирівнювання для забезпечення об'єктивності та справедливості фінансових відносин між різними територіями.

В умовах сучасної економічної динаміки важливо визнати, що ключовим фактором для прискорення темпів розвитку національної економіки є збалансоване та комплексне використання різноманітних механізмів політики державних доходів і політики державних витрат. Досвід світових країн і поглиблене вивчення ефективних підходів свідчать про необхідність ретельної розробки та реалізації фіскальної політики, особливо в періоди економічної нестабільності, такої, якою відзначений сучасний етап розвитку України.

У першу чергу, важливим етапом є визначення цілей та пріоритетів держави, що має відбутися шляхом систематизації їх у конкретних показниках результативності витрат бюджетної системи. В умовах економічної кризи,

підходи до фіскальної політики повинні бути спрямовані на забезпечення стійкого економічного зростання та соціального розвитку.

Далі, важливим етапом є встановлення частки державних інвестицій у загальних державних витратах. Цей показник визначає ступінь активної участі держави в економіці та соціальних справах. Лише з урахуванням цього показника можна об'єктивно визначити оптимальний рівень податкового навантаження.

Після цього можна приймати обґрунтовані рішення щодо збільшення чи зменшення податкового навантаження. Важливо враховувати не лише фінансові аспекти, але й прогнозування перспектив економічного зростання. Відновлення та підтримка стійкого економічного розвитку мають бути ключовими моментами при формуванні фіскальної стратегії.

Таким чином, лише віддавши перевагу систематизації та послідовності в розробці фіскальної політики, можна досягти загальних стратегічних підходів, спрямованих на досягнення ефективного розвитку економіки. Комплексне використання різноманітних інструментів фіскальної політики в контексті реалізації національних стратегій і пріоритетів є запорукою сталого і прискореного економічного зростання.

Досвід Німеччини в галузі фіскальної політики є вельми інструктивним для країн, що розвиваються, і варто звернутися до певних його аспектів, що визначають його унікальність та успішність [4].

Одним із ключових елементів є система трансфертів, спрямованих на вирівнювання податкового потенціалу федеральних земель. Німецька модель орієнтована на створення балансу у бюджетно-податкових диспропорціях між різними регіонами. Це досягається шляхом активного використання «негативних трансфертів» при вирівнюванні «подушного доходу» фізичних осіб.

У порівнянні з бюджетно-податковою політикою США, Україна може здобути важливі уроки. Зокрема, надання більшої свободи встановлення

місцевих податків та витрат на пайовій основі може сприяти зміцненню фінансової основи місцевих органів влади .

Канадський досвід, зокрема, використання програмно-цільових методів регулювання разом із здійсненням витрат на пайовій основі, може стати важливим зразком для України. Поєднання цих підходів може допомогти в ефективному регулюванні фіскальної політики та наданні інструментів розвитку на місцевому рівні.

З огляду на високі технології, японський досвід використання модельних бюджетів та їх коригування засобами коефіцієнтів модифікації становить еталон. Цей метод враховує різноманітні аспекти регіонального розвитку, що включають природно-кліматичні, інституційні, економічні та соціальні особливості.

Отже, німецький досвід дозволяє визначити інноваційні підходи у фіскальній політиці, які можуть стати пріоритетними для країн, що знаходяться на шляху економічного та соціального розвитку. Застосування цих методів може сприяти створенню стійкого та збалансованого розвитку національної економіки.

В сучасному світі важко переоцінити роль спеціальних загальнонаціональних та регіональних стабілізаційних фондів у фіскальній політиці держав. Деякі країни, які стикаються із значними коливаннями цін на нафту, газ, та інші стратегічні сировинні ресурси, успішно використовують ці фонди для забезпечення стійкості національних бюджетів та покращення бюджетного планування на перспективу.

Один із прикладів цього успішного використання – Державний нафтовий фонд Норвегії. Заснований на доходах від нафтової промисловості, цей фонд став ефективним інструментом забезпечення економічної стабільності. Резервний бюджетний фонд та Ощадний фонд для підтримки майбутніх поколінь у США (штат Аляска) є прикладом того, як фонди можуть служити не лише стабілізації бюджету, але й створенню надійного фінансового резерву для майбутніх поколінь [4].

Резервні фонди Кувейту, такі як загальний резервний фонд, Резервний фонд майбутніх поколінь та Інвестиційний фонд, відображають комплексність підходу до стабілізації економіки через диверсифікацію та ефективне управління фінансовими ресурсами.

Інші країни, такі як Чилі, і його Мідний стабілізаційний фонд, вдалим чином використовують ресурсні фонди для згладжування коливань у цінах на сировинні матеріали та стабілізації бюджету у періоди економічної нестабільності [4].

Завдяки цим прикладам можна визнати, що стабілізаційні фонди стають ключовим компонентом ефективної фіскальної політики. Вони надають державам можливість реагувати на коливання в економіці, зберігаючи при цьому стійкість та забезпечуючи зростання економіки в довгостроковій перспективі.

Забезпечення стійкості та диверсифікації національної економіки є завданням критичної ваги в умовах сучасного світу. Важливим елементом досягнення цієї мети є модернізація податкової системи, яка має визначальний вплив на формування економічного середовища та сприяє створенню сучасної економічної системи, базованої на новітніх технологіях.

Одним із ефективних методів забезпечення диверсифікації є перерозподіл доходів між різними галузями економіки за допомогою податкового навантаження. Спрямоване оподаткування може стати керованим інструментом для підтримки та стимулювання конкретних секторів, що сприятиме їхньому розвитку та допоможе розширити економічну базу країни.

Ключовою частиною податкової політики повинен стати метод поєднання стратегічних елементів довгострокової економічної політики із заходами короткострокового характеру. Це означає, що держава повинна розвивати та впроваджувати політичні рішення, які сприятимуть не лише поточному розвитку економіки, але й створенню стійке підґрунтя для майбутнього зростання.

Важливим аспектом є не лише заохочення приватних інвестицій через знижене оподаткування, але і пряма фінансова підтримка від держави. Фіскальні ініціативи та фінансова допомога можуть стати ключовими механізмами, що дозволять різним секторам економіки збільшити свій внесок у загальний розвиток.

Слід зазначити, що формування моделі фіскальної політики повинне бути результатом компромісу і врахування інтересів всіх суб'єктів. З огляду на досвід розвинених країн, що вдало використовують заходи фіскальної політики, Україна повинна прагнути до комплексного підходу, спрямованого на стабілізацію оподаткування, створення умов для залучення інвестицій та ефективного використання державних коштів. Врахування інтересів різних суб'єктів дозволить досягти балансу в розподілі фінансових ресурсів та забезпечить широкий спектр підтримки для економічного розвитку [4; 28].

Зокрема, у контексті модернізації податкової системи слід розглядати різні сектори економіки як взаємопов'язані ланки, кожна з яких відіграє свою унікальну роль. Наприклад, розвиток інноваційних технологій може стати стратегічним напрямком, для якого передбачаються пільгові податкові умови. Одночасно, важливо сприяти розвитку традиційних галузей, зберігаючи їхню конкурентоспроможність.

Податкова система повинна бути гнучкою, здатною швидко адаптуватися до змін у світовій економіці та технологічних трансформацій. Для цього важливо використовувати передові методи електронного управління та моніторингу податкових процесів, що дозволить підтримувати прозорість та ефективність системи.

Окрім того, національна фіскальна політика повинна враховувати сучасні тенденції у суспільстві, такі як соціальна відповідальність та екологічна стійкість. Запровадження податкових стимулів для підприємств, що приділяють увагу екологічним аспектам та корпоративній відповідальності, може сприяти створенню більш збалансованої та сталої економіки.

У контексті подолання економічних викликів та диверсифікації економіки, держава повинна виступати в ролі активного керівника та партнера для підприємств. Важливим елементом є створення сприятливого інвестиційного клімату, що включає в себе не лише податкові пільги, але й розвиток інфраструктури, освіти та інноваційної екосистеми.

Усе зазначене свідчить про те, що модернізація податкової системи – це ключовий крок у забезпеченні сталого економічного розвитку та диверсифікації національної економіки. Необхідно враховувати різноманіття секторів, заохочуючи їх різнобічний розвиток через ефективну податкову політику. Система оподаткування повинна бути спрямована на стимулювання інновацій, підтримку реалізації технологічних проєктів та створення сприятливого середовища для бізнесу.

Однією з ключових аспектів модернізації податкової системи є уведення гнучких механізмів реагування на зміни у глобальному економічному оточенні. Розвиток інструментів електронного управління та моніторингу може забезпечити швидке адаптування системи до нових викликів і змін [7; 28; 40]. Сучасні тенденції також визначають значення соціальної відповідальності та сталого розвитку. Податкові стимули для компаній, які дотримуються принципів екологічної та соціальної відповідальності, можуть сприяти формуванню збалансованої економіки.

Крім того, активна підтримка та співпраця держави з різними галузями, зокрема із стартапами та інноваційними підприємствами, може стати ефективним інструментом для розвитку нових технологій та створення конкурентоспроможних продуктів на світовому ринку.

Важливою умовою успішної модернізації податкової системи є забезпечення її прозорості та простоти. Це дозволить зменшити адміністративні витрати для бізнесу та забезпечити більшу довіру громадськості до фіскальних процесів.

У великій мірі успіх модернізації податкової системи залежить від активності держави у формуванні стабільної та прогресивної економічної

політики. Збалансований підхід до розподілу ресурсів, гнучкість управлінських механізмів, стимулювання інновацій та соціальної відповідальності – це кроки, які допоможуть не лише модернізувати податкову систему, а й забезпечити сталий економічний розвиток та диверсифікацію національної економіки.

Спостереження за досвідом розвинених країн дозволяє ідентифікувати ключові принципи та інструменти, які сприяють сталому економічному росту, соціальній стабільності та конкурентоспроможності. Важливою є можливість адаптації цих засад до конкретних умов та потреб власної країни.

Один із ключових аспектів іноземного досвіду полягає в раціональному використанні податкових інструментів для стимулювання економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості. Багато розвинених країн вдалися до упровадження прогресивної системи оподаткування, спрямованої на зменшення податкового тягаря для низьких та середніх класів, а також на стимулювання підприємництва та інновацій.

Ще однією важливою складовою іноземного досвіду є ефективне управління фіскальними ризиками та уникнення податкових ухилень. Країни з високорозвиненими фіскальними системами акцентують увагу на розробці та впровадженні сучасних технологій для моніторингу та контролю за фінансовою діяльністю, що дозволяє забезпечити максимальну прозорість та відповідність податкових обов'язків. [2; 4; 20; 40]

Крім того, іноземний досвід вказує на важливість гнучкості фіскальної політики та її адаптації до змін у глобальному економічному середовищі. Здатність швидко реагувати на виклики та ефективно модифікувати фіскальні інструменти є ключовою умовою успішного економічного управління.

У висновку слід відзначити, що іноземний досвід формування національної фіскальної політики є невід'ємною складовою в пошуках оптимальних стратегій розвитку для будь-якої країни. Він надає можливість аналізу та вивчення ефективних практик, адаптації та впровадження передового досвіду у власних реаліях.

Вивчення іноземного досвіду дозволяє уникати типових помилок, забезпечує збагачення власної стратегії розвитку новими ідеями та підходами. Окрім того, взаємодія з міжнародним співтовариством у сфері фіскальної політики створює можливості для обміну досвідом та підтримки в реалізації новаторських рішень. Іноземний досвід є цінним ресурсом для удосконалення внутрішніх механізмів управління та розвитку, сприяє впровадженню сучасних тенденцій у фіскальній політиці та забезпечує сталість економічного зростання національної економіки.

3.2. Шляхи адаптації міжнародного досвіду формування національної фіскальної політики в Україні

Адаптація міжнародного досвіду формування національної фіскальної політики є ключовим завданням для реформування фінансової системи України та досягнення сталого економічного розвитку. Низка шляхів впровадження іноземного досвіду в українську практику може сприяти підвищенню ефективності бюджетного управління та забезпеченню фінансової стабільності.

По-перше, важливо вивчати та аналізувати досвід розвинених країн у сфері оподаткування, бюджетування та розподілу державних ресурсів. Впровадження передових методологій та інструментів, які успішно застосовуються в інших країнах, може стати основою для оптимізації податкової системи та підвищення ефективності витрат. Вивчення та аналіз досвіду розвинених країн у сфері оподаткування, бюджетування та розподілу державних ресурсів є критичним елементом формування національної фіскальної політики. Цей процес є ключовим для трансформації фінансової системи країни та досягнення економічної стійкості та сталого розвитку. Впровадження передових методологій та інструментів, які довели свою ефективність у розвинених країнах, є важливою стратегією для оптимізації податкової системи та підвищення ефективності витрат. Передусім, це

включає адаптацію передових підходів до податкового регулювання, які сприяють привертанню інвестицій та стимулюють розвиток бізнесу. Зокрема, механізми податкового кредиту, зниження адміністративного тягаря, та оптимізація податкових ставок можуть бути успішно впроваджені для підтримки підприємництва та збільшення обсягів фіскальних надходжень [28; 50]. Додатково, перенесення передових інструментів управління бюджетом може відзначитися вдосконаленням механізмів моніторингу та контролю за витратами. Впровадження стратегій програмного бюджетування та результативного управління фінансами може підвищити ефективність використання державних ресурсів, сприяючи вирішенню соціальних та економічних проблем.

Крім того, аналіз міжнародного досвіду у розподілі державних ресурсів може допомогти визначити оптимальний механізм розподілу коштів між різними галузями та регіонами. Врахування передових моделей фінансового вирівнювання дозволить уникнути нерівностей у розвитку та забезпечити більш ефективне використання ресурсів для досягнення стратегічних цілей. Таким чином, впровадження інноваційних методів та інструментів на основі вивчення досвіду розвинених країн є невід'ємною частиною процесу оптимізації фіскальної політики. Це відкриває можливості для підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення сталого розвитку країни.

По-друге, активна участь в міжнародних фінансових організаціях та обмін досвідом з іншими країнами сприяє взаємному збагаченню підходів до фіскальної політики. Участь у міжнародних форумах та робочих групах дозволяє висвітлювати власні виклики та вивчати найкращі практики інших країн. Активна участь в міжнародних фінансових організаціях та обмін досвідом з іншими країнами є важливим елементом формування та вдосконалення фіскальної політики національного рівня. Цей процес має кілька ключових аспектів, що взаємодіють для досягнення ефективних та інноваційних стратегій управління державними фінансами.

Участь у міжнародних фінансових організаціях, таких як Міжнародний валютний фонд, Всесвітній Банк, та інші, дозволяє країні отримувати доступ до актуальної інформації про світові економічні тенденції та фінансові інновації. Це надає можливість національним фінансовим експертам реагувати на зміни у світовій економіці та адаптувати стратегії фіскальної політики до нових викликів. Обмін досвідом з іншими країнами є важливим чинником взаємного збагачення підходів до фіскальної політики. Участь у міжнародних форумах та робочих групах створює платформу для висвітлення власних викликів та обговорення найкращих практик інших країн. Цей обмін ідей та підходів дозволяє країнам визначати оптимальні стратегії, які враховують різноманітність економічних та соціокультурних умов.

Міжнародний досвід також може слугувати джерелом важливих викликів, адаптованих до конкретних умов кожної країни. Зокрема, успішні приклади реформ у сусідніх або подібних країнах можуть слугувати джерелом натхнення та підказкою для впровадження ефективних інструментів та методів. Отже, взаємна участь у міжнародних фінансових структурах та обмін досвідом з іншими країнами відіграє ключову роль у формуванні гнучкої та адаптованої фіскальної політики. Цей процес стимулює розвиток новаторських підходів та сприяє створенню ефективних стратегій для досягнення сталого економічного зростання та соціального розвитку.

По-третє, необхідно враховувати специфіку української економіки та суспільства при адаптації міжнародного досвіду. Західні підходи можуть вимагати модифікацій для врахування унікальних викликів та можливостей, які притаманні Україні. При адаптації міжнародного досвіду до українських умов слід враховувати низку факторів, що характеризують специфіку української економіки та суспільства. Важливо не лише імпортувати готові моделі, а й здійснювати їхню уважну адаптацію, враховуючи особливості країни. Українська економіка відрізняється своєю структурою та особливостями секторів. Застосування міжнародного досвіду повинно бути орієнтоване на стимулювання розвитку ключових галузей, які мають

потенціал для конкурентоспроможності та інновацій. Крім того, українське суспільство має свої унікальні виклики, пов'язані з історичними, культурними та соціальними особливостями. Досвід з інших країн повинен бути адаптований до специфічних потреб та очікувань українців, сприяючи збалансованому соціально-економічному розвитку.

Важливо враховувати високий рівень корупції та бюрократії в Україні при впровадженні змін у фіскальній політиці. Міжнародний досвід може надати ефективні інструменти для боротьби з цими проблемами, але вони повинні бути адаптовані до конкретних умов країни. Урахування та розвиток місцевих особливостей та потреб різних регіонів є ключовим елементом адаптації. Застосування міжнародного досвіду повинно стимулювати регіональний розвиток та враховувати потреби різних частин країни. Отже, успішна адаптація міжнародного досвіду вимагає глибокого розуміння умов та факторів, що є унікальними для України. Лише такий підхід дозволить створити ефективні та сталі механізми управління фіскальною політикою, спрямовані на досягнення стратегічних цілей розвитку країни.

По-четверте, важливо включити широку громадськість та експертний середовища в процес адаптації фіскальної політики. Діалог з громадськістю, бізнес-середовищем та науковими установами допоможе враховувати різноманітні інтереси та забезпечити більш широку підтримку для запропонованих змін. Загалом, успішна адаптація міжнародного досвіду вимагає системного та комплексного підходу. Це має стати однією із пріоритетних задач для уряду та всіх зацікавлених сторін в процесі формування національної фіскальної політики в Україні.

Широка інтеграція громадськості та експертного середовища у процес адаптації фіскальної політики є важливим елементом успішної реформи. Залучення громадськості, бізнес-спільноти та наукових установ в діалог сприяє створенню більш обґрунтованих та широко підтриманих стратегій.

Участь громадськості дозволяє враховувати різноманітні інтереси та потреби громадян. Відкритий діалог із представниками громадськості

дозволяє визначити пріоритети громади та впроваджувати заходи, спрямовані на задоволення їхніх очікувань та покращення якості життя.

Участь бізнес-середовища у формуванні фіскальної політики дозволяє враховувати практичні аспекти та інтереси підприємств. Це сприяє створенню бізнес-френдлі стратегій, які сприяють економічному розвитку та створенню нових робочих місць.

Також, участь наукових установ в процесі адаптації фіскальної політики допомагає враховувати науково-обґрунтовані підходи. Експертний аналіз дозволяє оцінювати можливі наслідки запропонованих заходів та розробляти стратегії, спрямовані на досягнення сталого економічного зростання та соціальної справедливості.

Загалом, комплексний підхід до адаптації міжнародного досвіду передбачає широкий взаємозв'язок з різними суб'єктами суспільства. Це дозволяє створити гармонійний механізм, який враховує потреби та очікування різних груп населення та сприяє підтримці широких верств суспільства. Успішна адаптація міжнародного досвіду в Україні має стати спільним зусиллям уряду, громадськості та бізнес-спільноти, щоб забезпечити стає та інклюзивне економічне зростання.

У висновку, адаптація міжнародного досвіду у формуванні національної фіскальної політики в Україні представляє собою ключовий етап у досягненні сталого економічного розвитку та соціальної справедливості. Ретельне вивчення та аналіз передового досвіду розвинених країн у сфері оподаткування, бюджетування та розподілу державних ресурсів виявляється невід'ємною складовою процесу модернізації економіки та підвищення ефективності державного управління.

Шляхи адаптації міжнародного досвіду в Україні включають кілька ключових аспектів. Важливо систематично вивчати та інтегрувати передові підходи до оподаткування та бюджетування, спираючись на добрі практики розвинених країн. Впровадження передових методологій та інструментів, що довели свою ефективність, може сприяти оптимізації податкової системи та

забезпеченню раціонального розподілу ресурсів. Активна участь в міжнародних фінансових організаціях та обмін досвідом з іншими країнами є важливим елементом адаптації. Співпраця на міжнародному рівні дозволяє не лише вивчати кращі практики, але й забезпечує об'єктивну оцінку результатів та визначення оптимальних стратегій для національного контексту.

Також, необхідно враховувати специфіку української економіки та суспільства. Адаптація західних підходів повинна ґрунтуватися на унікальних викликах та можливостях, які притаманні Україні. Модифікації іноземних стратегій для врахування конкретних умов та особливостей можуть максимізувати позитивні наслідки.

Загалом, важливо включити широку громадськість та експертне середовище в процес адаптації фіскальної політики. Це дозволить враховувати різноманітні інтереси та забезпечити більш широку підтримку для запропонованих змін. Успішна адаптація міжнародного досвіду в Україні вимагає системного та комплексного підходу, що стане важливим етапом у створенні стійкої та конкурентоспроможної економічної системи.

3.3. Способи оптимізації фіскальної політики України в контексті завдання здобуття членства в ЄС

Фіскальна політика в Україні стоїть перед великим викликом: забезпечити стає економічне зростання, соціальну стабільність та впровадження європейських стандартів. У контексті стрімкого розвитку глобальних економічних відносин та прагнення до інтеграції в Європейський Союз (далі – ЄС), Україні необхідно не лише визначити ефективні методи оптимізації фіскальної політики, але й впроваджувати їх, враховуючи унікальні виклики та можливості, які постають перед країною на шляху до членства в ЄС. Ця задача стає стратегічно важливою для подолання економічних та інституційних бар'єрів та підтримання траєкторії сталого розвитку. У роботі розглядаються ключові напрямки оптимізації фіскальної

політики України в контексті її європейської інтеграції. Щоб оптимізувати фіскальну політику України в контексті завдання здобуття членства в ЄС, можна розглянути наступні способи.

Уряд повинен забезпечити строгий контроль над дефіцитом бюджету та громадськими витратами. Ефективне управління державними фінансами, уникнення дефіцитів та збалансоване бюджетування є важливими кроками для досягнення фіскальної стабільності, яка є вимогою для вступу до Європейського Союзу. Фіскальна дисципліна є важливим аспектом для країн, які прагнуть вступити до Європейського Союзу. Це пов'язано з тим, що ЄС встановлює певні вимоги та критерії щодо фінансової стабільності та управління публічними фінансами для своїх членів. Одним з основних критеріїв є дотримання Маастрихтських критеріїв, які встановлені для країн, що використовують євро як валюту. Ці критерії включають межу для дефіциту бюджету, загальний державний борг, інфляцію та довготермінові відсоткові ставки. Країна, яка бажає приєднатися до Єврозони, повинна виконувати ці критерії та демонструвати стійку фіскальну політику.

Додатково, країна, яка прагне вступити до ЄС, повинна проявляти ефективне управління публічними фінансами та забезпечувати прозорість в бюджетному процесі. Це включає раціональне бюджетування, контроль за дефіцитом, аудит публічних фінансів, а також ефективне моніторингове та звітність про використання публічних коштів.

Фіскальна дисципліна також передбачає боротьбу з корупцією та неправомірним використанням фінансових ресурсів. Це включає забезпечення прозорості, ефективних механізмів контролю та відповідальності, а також ефективне правове регулювання у сфері фінансів. Дотримання фіскальної дисципліни є важливим, оскільки це не тільки сприяє фінансовій стабільності та економічному розвитку, але й показує зобов'язання та здатність країни дотримуватися міжнародних фінансових стандартів та вимог.

Необхідно переглянути систему оподаткування з метою спрощення та усунення податкових перешкод для бізнесу. Це може включати зниження

податкових ставок, усунення подвійного оподаткування, поліпшення податкової адміністрації та боротьбу з податковим ухиленням. Податкова реформа відіграє важливу роль у завданні здобуття Україною членства в Європейському Союзі. Це включає перегляд податкової системи, забезпечення прозорості та ефективності збирання податків, а також вирішення проблем податкового ухилення та корупції. Одним з ключових аспектів податкової реформи є гармонізація податкового законодавства зі стандартами ЄС. Це включає впровадження міжнародних стандартів звітності, які сприяють прозорості та порівнянню фінансової звітності підприємств [2; 4; 5; 11; 27].

До інших аспектів податкової реформи можна віднести спрощення податкових процедур, зниження податкових ставок та створення стимулів для привабливості інвестицій. Це може включати зниження корпоративного податку, стимулювання діяльності малих і середніх підприємств, а також підтримку інновацій та досліджень. Податкова реформа також повинна забезпечувати рівність та справедливість у сплаті податків, запобігати податковому ухиленню та боротися з корупцією. Важливо розвивати систему контролю та нагляду, вдосконалювати аудиторську діяльність та забезпечувати прозорість у використанні податкових коштів.

Узгоджена та ефективна податкова система сприяє збільшенню доходів державного бюджету, залученню іноземних інвестицій, підтримці підприємництва та економічного розвитку. Вона створює сприятливі умови для бізнесу, спонукає до інновацій та залучення талановитих фахівців, це сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню життєвого рівня громадян. Крім того, податкова реформа допомагає забезпечити стійкість фінансової системи, зменшує залежність від зовнішніх джерел фінансування та сприяє сталому економічному зростанню.

В контексті завдання здобуття членства в ЄС, податкова реформа є необхідним елементом гармонізації української податкової системи з європейськими стандартами. Це створює умови для ефективної та прозорої

співпраці з країнами-членами ЄС, полегшує торгівлю та інвестиції, а також сприяє зміцненню довіри та партнерства між Україною та ЄС.

Реалізація податкової реформи відображає зрілість та здатність України адаптуватися до вимог та стандартів ЄС. Вона свідчить про рішучість країни впроваджувати структурні зміни, спрямовані на покращення економічної та фінансової стійкості, підвищення конкурентоспроможності та створення сприятливого інвестиційного клімату. Таким чином, податкова реформа є важливим інструментом на шляху України до здобуття членства в ЄС, сприяючи розвитку стійкої та прозорої економіки, залученню інвестицій, підтримці підприємництва та поліпшенню життя громадян.

Корупція негативно впливає на ефективність фіскальної політики та довіру до держави. Необхідно вжити рішучих заходів для боротьби з корупцією, включаючи створення ефективних антикорупційних органів, зміцнення правової системи та підвищення прозорості в управлінні публічними фінансами. Посилення боротьби з корупцією є важливим аспектом для країн, які прагнуть вступити до Європейського Союзу. Це пов'язано з тим, що ЄС вважає боротьбу з корупцією одним із пріоритетних завдань і встановлює вимоги щодо прозорості, ефективності та відповідальності в управлінні державними ресурсами.

Одним з важливих критеріїв для отримання членства в ЄС є впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією та підвищення прозорості в державному управлінні. Країна-кандидат повинна розробити та реалізувати стратегію, яка включатиме в себе законодавчі, інституційні та адміністративні заходи для запобігання корупції, розкриття корупційних випадків та покарання винних осіб [27].

Посилення боротьби з корупцією також передбачає зміцнення незалежності та ефективності судової системи, щоб забезпечити справедливе розслідування та судове переслідування корупційних злочинів. Крім того, важливим є забезпечення доступу до інформації, публічного обліку та

контролю за використанням державних фінансів, а також розробка механізмів етичного поведінки для посадових осіб та державних службовців.

Застосування принципів прозорості, відповідальності та ефективного управління в боротьбі з корупцією є необхідним кроком для забезпечення довіри та сприяє створенню стійкого інвестиційного клімату. Це допомагає країні, що прагне вступити до ЄС, побудувати діловий середовище, що сприяє інвестиціям, економічному зростанню та створенню робочих місць. Посилення боротьби з корупцією сприяє покращенню економічної конкурентоспроможності, залученню іноземних інвесторів та розвитку стійкої та прозорої економічної системи, що є важливими передумовами для здобуття членства в ЄС та партнерства з європейськими країнами [20; 50]. Вона створює сприятливі умови для бізнесу, спонукає до інновацій та залучення талановитих фахівців, що є ключовими чинниками сталого розвитку. Податкова реформа, спрямована на спрощення процедур, зниження податкового навантаження та створення прозорої та привабливої податкової системи, стимулює підприємництво, залучення інвестицій та розвиток інноваційних секторів.

Завдяки зменшенню адміністративних перешкод, бізнес отримує можливість більш ефективно функціонувати, зосереджувати свої зусилля на розширенні, вдосконаленні та інноваціях. Податкова реформа сприяє створенню конкурентоспроможного бізнес-середовища, яке приваблює як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів, що сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню рівня зайнятості. Крім того, залучення талановитих спеціалістів інтелектуальної праці є важливим аспектом розвитку сучасної економіки. Податкова реформа може передбачати механізми стимулювання інноваційних проєктів, досліджень та розвитку нових технологій, що сприяє привертанню талановитих фахівців і підтримці їх творчого потенціалу.

Таким чином, податкова реформа в контексті завдання здобуття членства в ЄС створює необхідні умови для розвитку бізнесу, стимулює інновації та приваблює талановиті кадри. Це сприяє зміцненню економічного потенціалу країни, її конкурентоспроможності на міжнародній арені та

покращенню життя громадян. Податкова реформа є одним із важливих інструментів для створення стійкої та привабливої інвестиційної клімату, залучення нових технологій та талановитих працівників. Це дозволяє Україні активно працювати над виконанням вимог ЄС щодо економічних реформ та наближення до європейських стандартів. Запровадження ефективної та справедливої податкової системи сприяє залученню іноземних інвестицій, розвитку місцевого бізнесу, збільшенню експортного потенціалу та розвитку нових ринків. Таким чином, податкова реформа є необхідним кроком на шляху України до здобуття членства в ЄС, який сприяє сталому розвитку країни та покращенню якості життя її громадян [27].

Україна повинна продовжувати реалізацію структурних реформ, спрямованих на покращення бізнес-клімату, стимулювання інвестицій та розвиток конкурентоспроможної економіки. Це може включати секторальні реформи, спрощення бюрократичних процедур та забезпечення правової стабільності, що створить сприятливе середовище для бізнесу, приверне іноземні інвестиції та сприяє економічному розвитку країни.

Це може включати такі додаткові заходи:

Підтримка економічних реформ є важливим аспектом для країн, які прагнуть вступити до ЄС. Це пов'язано з тим, що ЄС ставить перед своїми членами вимоги щодо економічної стабільності, конкурентоспроможності та соціального розвитку.

Одним з основних завдань для країни, яка прагне вступити до ЄС, є впровадження економічних реформ, спрямованих на покращення ефективності, прозорості та конкурентоспроможності її економіки. Це може включати реформу податкової системи, спрощення бізнес-процесів, стимулювання підприємництва та інновацій, розвиток фінансового сектору, покращення умов для приватного сектору та залучення іноземних інвестицій.

Підтримка економічних реформ також передбачає розвиток ринкової конкуренції, виконання принципів свободи руху товарів, послуг, капіталу та

праці, а також відповідність європейським стандартам у галузі торгівлі, права власності, інтелектуальної власності та інших аспектів розвитку.

Підтримка економічних реформ є необхідною для забезпечення сталого економічного зростання, підвищення життєвого рівня громадян та зближення зі стандартами ЄС. Це також сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені та залученню нових можливостей для торгівлі та інвестицій.

У підсумку, підтримка економічних реформ є необхідною передумовою для країни, яка прагне вступити до ЄС, оскільки це сприяє зміцненню її економіки, створенню стійкого та конкурентоспроможного бізнес-середовища, підвищенню життєвого рівня громадян та залученню іноземних інвестицій. Підтримка економічних реформ допомагає країні адаптуватися до європейських стандартів, законодавства та регуляторних вимог ЄС, що є ключовим кроком на шляху до євроінтеграції та сприяє зміцненню партнерських відносин з європейськими країнами. Уряд може впровадити заходи, спрямовані на залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, зокрема шляхом поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення захисту прав власності та створення сприятливих умов для бізнесу.

Стимулювання інвестицій є важливим аспектом для країн, які прагнуть вступити до ЄС. Це пов'язано з тим, що ЄС покладає великий акцент на економічний розвиток, залучення іноземних інвестицій та створення сприятливих умов для бізнесу.

Одним з головних завдань для країни, яка прагне вступити до ЄС, є створення конкурентної та привабливої інвестиційної клімату. Це передбачає впровадження реформ, спрямованих на поліпшення бізнес-середовища, зниження адміністративних перешкод, спрощення процедур та забезпечення правової стабільності. Країна-кандидат повинна створити прозорі та прогресивні правила для інвесторів, що гарантують їхні права, захищають власність і забезпечують виконання угод [27].

Стимулювання інвестицій також включає розвиток фінансового сектору та забезпечення доступу до кредиту для підприємств. Країна повинна розробити ефективні механізми підтримки малого та середнього бізнесу, інноваційних підприємств та інвестиційних проєктів. Партнерство з міжнародними фінансовими установами та розробка інвестиційних програм можуть також сприяти залученню потрібного капіталу. Стимулювання інвестицій є необхідним для забезпечення розвитку економіки, створення нових робочих місць та зміцнення конкурентоспроможності країни. Це також сприяє технологічному перенесенню, підвищенню якості та ефективності виробничих процесів. Інвестиції можуть стимулювати впровадження новітніх технологій, методів управління та передових практик, що сприяють поліпшенню якості продукції та послуг. Крім того, інвестиційний потік може сприяти модернізації інфраструктури, розвитку науково-дослідницької бази та освітніх інституцій, що в свою чергу підвищує ефективність економіки та підтримує сталий розвиток. Інвестиції у освіту, науку та інновації є важливим елементом успішного розвитку. Україна може зосередитися на підвищенні якості освіти, підтримці наукових досліджень та створенні умов для розвитку творчого потенціалу молоді.

Розвиток людського капіталу є одним із ключових аспектів для країни, яка прагне вступити до ЄС. Це відноситься до накопичення знань, навичок, компетенцій та освітнього рівня населення, які є важливими факторами конкурентоспроможності та сталого розвитку [48]. У контексті завдання здобуття членства в ЄС, розвиток людського капіталу передбачає ряд заходів. Перш за все, це поліпшення якості освіти та підвищення доступності освітніх можливостей. Країна-кандидат повинна розвивати систему освіти, включаючи загальну освіту, вищу освіту та професійну підготовку, забезпечуючи високий стандарт навчання і відповідність європейським нормам та стандартам [27; 37; 48]. Далі, розвиток людського капіталу включає підтримку постійного навчання та професійного розвитку. Країна повинна створити сприятливі умови для навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовки робочої сили,

що дозволить їй адаптуватися до змін в економіці та впроваджувати новітні технології та інновації.

Крім того, розвиток людського капіталу передбачає підтримку наукових досліджень та інновацій. Країна повинна сприяти розвитку науково-дослідницьких центрів, співпраці з університетами та підприємствами, а також створенню сприятливої інноваційної інфраструктури. Це допоможе сприяти перенесенню технологій, створенню нових ринків та підвищенню інноваційного потенціалу країни. Розвиток людського капіталу підтримує розширення діяльності високотехнологічних галузей, залучення іноземних інвестицій та створення нових робочих місць. Він сприяє формуванню конкурентних переваг на міжнародному рівні і забезпечує сталий економічний розвиток, що є важливим кроком на шляху до членства в ЄС [37; 40; 41; 48].

Необхідно провести аналіз державних витрат та ефективності їх використання. Це може включати перегляд соціальних програм, оптимізацію державного апарату та впровадження механізмів контролю над витратами.

Підвищення ефективності витрат є одним із важливих завдань для країни, що прагне отримати членство в Європейському Союзі. Це відноситься до раціоналізації бюджетних видатків, оптимізації витратних програм та забезпечення ефективного використання ресурсів.

У контексті завдання здобуття членства в ЄС, підвищення ефективності витрат передбачає ряд заходів. По-перше, це включає аудит та оцінку бюджетних програм з метою виявлення непродуктивних витрат та їх подальшого зменшення. Країна повинна провести аналіз своїх фінансових потоків і визначити пріоритети витрат, спрямовуючи ресурси на сфери, які мають найбільший соціально-економічний вплив [42]. Далі, підвищення ефективності витрат включає посилення контролю за фінансовими процедурами та зменшення корупційних ризиків. Впровадження прозорих і ефективних систем управління фінансами, включаючи електронну систему закупівель та моніторингу витрат, може знизити можливість випадків відмивання грошей та зловживань. Крім того, підвищення ефективності витрат

передбачає оптимізацію державного апарату та адміністративних процедур. Зменшення бюрократичних перешкод, спрощення процедур та автоматизація адміністративних процесів можуть прискорити прийняття рішень та знизити витрати на управління.

В цілому, підвищення ефективності витрат є важливим кроком на шляху до членства в ЄС. Це допомагає збалансувати бюджетні ресурси, забезпечити стійкість фінансової системи та зробити країну більш конкурентоспроможною на міжнародному ринку. Посилення ефективності витрат сприяє залученню іноземних інвестицій, стимулює економічний розвиток та підвищує довіру як внутрішніх, так і зовнішніх економічних суб'єктів. Крім того, це сприяє підвищенню якості надання публічних послуг, поліпшенню життєвого рівня громадян та зміцненню довіри до держави. В цілому, підвищення ефективності витрат є важливим елементом перетворення країни в сучасну, конкурентоздатну та розвинену державу, яка відповідає стандартам ЄС.

Україна може активно співпрацювати з ЄС та іншими країнами-членами, використовуючи їх досвід та експертизу в галузі фіскальної політики. Робота над гармонізацією законодавства та прийняттям міжнародних стандартів може сприяти впровадженню ефективних фіскальних реформ. Міжнародна співпраця грає ключову роль у завданні здобуття Україною членства в Європейському Союзі. Це включає розширення політичних, економічних, торговельних та культурних зв'язків з країнами-членами ЄС та іншими міжнародними партнерами. Посилення міжнародної співпраці передбачає активну участь української влади у міжнародних форумах, переговорах та діалогах з країнами-членами ЄС. Важливим аспектом є забезпечення відповідності національного законодавства стандартам ЄС і гармонізація нормативно-правової бази [27]. Також важливим елементом міжнародної співпраці є економічна інтеграція з країнами-членами ЄС. Україна має активно працювати над укладанням торговельних угод, зниженням тарифних бар'єрів та вирішенням інших економічних питань, що сприятимуть зближенню зі стандартами ЄС. Крім того, міжнародна співпраця включає обмін досвідом та

передачу найкращих практик у різних сферах, включаючи політику, законодавство, адміністрування, освіту та науку. Участь українських фахівців у міжнародних програмах, стажування за кордоном та наукові проєкти можуть сприяти обміну знаннями та підвищенню рівня професійної компетентності.

В цілому, міжнародна співпраця є необхідним елементом на шляху до членства в ЄС. Вона сприяє зміцненню політичних, економічних та культурних зв'язків з країнами-членами ЄС, сприяє обміну цінним досвідом та передовими практиками, сприяє залученню інвестицій, розширенню торговельних можливостей та створенню нових ринків для українських підприємств. Крім того, міжнародна співпраця сприяє взаємному відкриттю і розумінню культур, зміцненню міжнародної спільноти та підтримці міжнародних цінностей. Це стимулює розвиток України, збільшення її привабливості для іноземних партнерів та сприяє досягненню європейських стандартів у різних сферах життя [27].

Удосконалення фіскальної політики в контексті приєднання України до Європейської хартії місцевого самоврядування є ключовим аспектом забезпечення ефективного функціонування місцевих органів влади та задоволення потреб місцевих громад. Введення цього міжнародного стандарту передбачає ряд важливих змін та покращень у системі фінансування та управління на місцевому рівні. Основні аспекти цього процесу включають: фінансову автономію; прозорість та відповідальність; участь громадян; інновації в управлінні; сучасні стандарти та методології. Згідно з принципами Європейської хартії місцевого самоврядування, місцеві органи повинні мати право на власні фінансові ресурси та можливість вільно ними розпоряджатися в межах своїх повноважень. У контексті України це може включати перегляд системи місцевих податків, створення додаткових джерел фінансування для місцевих бюджетів, та реформування механізмів розподілу бюджетних коштів між різними рівнями влади.

Удосконалення фіскальної політики передбачає забезпечення прозорості та відповідальності у витрачання місцевих фінансів. Запровадження

механізмів публічного обліку та контролю за використанням коштів може зміцнити довіру між місцевою владою та громадою. Захист прав громадян на участь у прийнятті рішень та визначенні пріоритетів має стати важливим аспектом фіскальної політики. Механізми консультацій та взаємодії з громадськістю можуть бути впроваджені для забезпечення широкої участі громадян у формуванні бюджету та прийнятті стратегічних рішень.

Процес удосконалення фіскальної політики також передбачає впровадження сучасних інструментів та технологій для оптимізації фінансового управління. Електронні системи обліку, ефективне використання ІТ-інфраструктури та інші інновації можуть покращити ефективність використання бюджетних коштів та забезпечити їх прозорий розподіл. Удосконалення фіскальної політики також передбачає адаптацію до сучасних європейських стандартів управління фінансами та бюджетування. Використання передових методів може допомогти підняти ефективність витрат та сприяти сталому економічному розвитку місцевих громад.

Усі ці заходи спрямовані на створення стійкої та ефективної системи місцевого самоврядування, яка відповідає високим європейським стандартам та сприяє розвитку громад та регіонів в цілому. Введення цього міжнародного стандарту передбачає ряд важливих змін та покращень у системі фінансування та управління на місцевому рівні. Враховуючи ці способи оптимізації, Україна може підвищити свою фіскальну стабільність, ефективність та конкурентоспроможність, що сприятиме процесу здобуття членства в ЄС.

ВИСНОВКИ

У контексті реформ в Україні та врахування впливу україно-російської війни, іноземного досвіду та завдань, пов'язаних із здобуттям членства в ЄС, удосконалення фіскальної політики стає актуальним завданням. Дослідження, представлене в даній магістерській роботі, спрямоване на вирішення цієї складної проблеми. Отримані результати дослідження надають можливість сформулювати такі висновки та надати відповідні рекомендації.

1. Проаналізовано концептуальні основи та податковий інструментарій фіскальної політики держави. Фіскальна політика є важливим інструментом управління економікою країни, і її концептуальні основи визначають стратегічний курс влади у сфері фінансів. Ця область стає тим самим керівним принципом, що формує економічний ландшафт та визначає рівень фінансової стабільності країни. Однією з ключових концепцій є принцип оптимального збалансованого бюджету, який передбачає розумне співвідношення доходів та витрат. Важливо враховувати, що бюджет повинен бути не лише економічно доцільним, але й урахувати соціальні та політичні аспекти. Встановлення правильної балансової лінії дозволяє уникнути зайвих дефіцитів та забезпечити стійкість фінансової системи. Ще однією важливою концепцією є принцип ефективного податкового адміністрування. Висока ефективність системи збору податків визначає, наскільки держава може мобілізувати фінансові ресурси для виконання своїх функцій. Оптимізація податкових ставок, уникання перешкоджаючих податкових практик і підтримання податкової дисципліни є ключовими елементами цієї концепції. Крім того, важливо враховувати принципи раціонального розподілу бюджетних ресурсів. Фіскальна політика повинна сприяти розвитку економіки, підтримці соціальної справедливості та забезпеченню національної безпеки. Здатність раціонально використовувати грошові кошти визначає ефективність фіскальної політики. У цьому теоретичному контексті виникає ще один суттєвий елемент - стратегічне планування фінансових ресурсів. Розробка

довгострокових стратегій дозволяє адаптувати фіскальну політику до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує сталість та упевненість у розвитку економіки. Отже, концептуальні основи формування фіскальної політики визначають її ефективність та впливають на всі сфери життя суспільства. На їхній основі будується стратегія розвитку країни, що охоплює економічний, соціальний і політичний виміри. Забезпечення фінансової стабільності, стимулювання економічного зростання та збереження соціальної справедливості стають важливими завданнями, які визначаються обраною концепцією фіскальної політики.

2. Вивчено вплив фіскальної політики держави на процеси її розвитку і повоєнної відбудови. Фіскальна або податково-бюджетна політика – це один з інструментів державного втручання в економіку з метою подолання економічного спаду. Вона передбачає стягнення державних податків з усіх суб'єктів економіки, котрі мають будь-який дохід. Податковий інструментарій фіскальної політики базується на принципах економічної ефективності, справедливості та стимулювання економічної активності. Ефективне використання податкового інструментарію передбачає збалансованість між забезпеченням достатніх надходжень до бюджету та мінімізацією негативного впливу на господарську діяльність. Ефективна система оподаткування повинна забезпечувати справедливий розподіл податкового навантаження між різними групами населення та суб'єктами господарювання, сприяти економічному зростанню, створювати стимули для інвестицій та підтримувати стійкість фінансової системи. Крім того, ефективна система оподаткування має бути прозорою, простою у використанні та зменшувати адміністративні витрати для платників податків. Справедливий розподіл податкового навантаження гарантує, що кожен платник податків вносить свій внесок відповідно до своїх можливостей, уникнення податкового ухилення та урівноважений поділ фінансових зусиль між різними групами населення та суб'єктами господарювання. Це стимулює соціальну справедливість та сприяє зменшенню нерівності у суспільстві.

Ефективна система оподаткування сприяє стабільності фінансової системи шляхом забезпечення достатнього рівня доходів для державного бюджету. Це дозволяє забезпечити фінансування соціальних програм, інфраструктурних проєктів та інших пріоритетних напрямків розвитку. Отже, ефективна система оподаткування є ключовим елементом фіскальної політики держави. Вона повинна бути розроблена з урахуванням економічних, соціальних та політичних цілей країни. Її функціонування залежить від відповідального управління, ефективного моніторингу та оцінки податкової політики. Забезпечення прозорості, відкритості та взаємодії зі суб'єктами господарювання та громадянами є ключовими факторами для підтримки легкості використання та дотримання податкових правил і процедур.

3. Проаналізовано стан реалізації фіскальної політики в Україні. Фіскальна політика є важливим інструментом, що визначає економічний курс держави та має значущий вплив на процеси її розвитку і повоєнної відбудови. Цей аспект стає особливо актуальним у післявоєнних періодах, коли економіка потребує системних змін та підтримки для відновлення та стабілізації. Фіскальна політика визначається комплексом заходів, спрямованих на збір та розподіл фінансових ресурсів держави. У контексті повоєнної відбудови, ця політика виконує низку критичних функцій. По-перше, вона сприяє залученню інвестицій та фінансуванню проєктів, необхідних для відновлення інфраструктури та соціальних сфер. Ефективна алокація (розподіл, розміщення фінансових ресурсів та інвестицій) ресурсів у цьому контексті є ключовою для економічного відновлення. Другий аспект полягає в здійсненні фіскальних заходів для стимулювання підприємництва та розвитку бізнесу. Зниження податків, надання пільг та фінансова підтримка для нових підприємств можуть сприяти економічному зростанню та створенню нових робочих місць. Фіскальна політика також впливає на соціальні процеси в державі. Збалансована розподільча політика може сприяти зменшенню соціальних нерівностей та забезпеченню соціальної справедливості. Важливо враховувати, що фіскальна політика повинна бути адаптована до конкретних

умов і викликів, які виникають у повоєнний період. Гнучкість та ефективність фіскальних інструментів є важливими для того, щоб вони відповідали потребам держави та сприяли її стабільному розвитку. Отже, фіскальна політика визначає економічний ландшафт держави, особливо у періоди її розвитку та повоєнної відбудови. Здатність держави ефективно використовувати фіскальні інструменти стає визначальним чинником для досягнення стійкого економічного зростання та соціальної процвітання.

4. Вивчено вплив російської війни на формування фіскальної політики України в сучасних умовах. Аналіз вимагає комплексного підходу та є надзвичайно важливим для визначення ефективності заходів, вжитих урядом для забезпечення фінансової стабільності та підтримки економіки під час конфлікту. Фіскальна політика грає ключову роль у забезпеченні потреб оборони, утриманні соціальних програм та збереженні економічної стійкості. Аналіз стану реалізації фіскальної політики України вказує на необхідність системних та конкретних заходів для досягнення фіскальних цілей. У першу чергу, необхідно працювати над оптимізацією податкової системи, спрощенням процедур та зниженням податкового тиску на бізнес. Важливо вдосконалити систему контролю та управління бюджетними ресурсами, щоб уникнути розпилення та недоцільного використання коштів. Збереження фіскальної стабільності вимагає ефективного управління державним боргом та дотримання дисципліни у фінансових витратах. Важливо приділяти увагу не лише до залучення нових ресурсів, але і до оптимізації витрат та підтримки економічно ефективних проєктів. Для досягнення соціальної справедливості та сприяння розвитку країни, податкова політика повинна бути більш орієнтованою на підтримку найменших доходів та розвиток малого та середнього бізнесу. Це сприятиме створенню стійкої соціально-економічної бази та зниженню рівня бідності. Зелена фіскальна політика повинна стати не просто відділеним напрямком, але ключовим елементом стратегії. Запровадження екологічних стандартів та фіскальних заохочень для

екологічно чистих технологій створить сприятливий фон для сталого розвитку та сприятиме екологічному відновленню.

Ефективна фіскальна стратегія повинна бути гнучкою, адаптивною та спрямованою на досягнення тривалих економічних та соціальних результатів. Однією з основних складових успішної фіскальної політики в умовах війни є забезпечення необхідних фінансових ресурсів для потреб оборони та безпеки країни. Уряд повинен ефективно маневрувати бюджетними ресурсами, виділяючи достатньо коштів для потреб Збройних Сил України та забезпечення безпеки нації. Важливо також враховувати соціальний аспект фіскальної політики. Умови війни можуть призвести до зростання соціальної напруги та потреби в ефективних програмах соціального захисту. Оптимізація соціальних витрат та виважене розподілення бюджетних ресурсів для підтримки потреб населення в умовах війни стає важливим завданням. Важливо також розглядати можливості залучення додаткових фінансових ресурсів через міжнародні кредити, гранти та допомогу від партнерів. Дипломатичні зусилля можуть бути спрямовані на забезпечення фінансової підтримки для України в умовах війни.

5. Аналіз процесів формування та реалізації фіскальної політики держави на прикладі Дніпропетровської області свідчить про ефективність фіскальної політики та впровадження інноваційних підходів у взаємодії з платниками податків, що сприяє стабільному фінансовому розвитку регіону. Можна визначити, що управління фінансами регіону базується на комплексному підході та врахуванні конкретних потреб і можливостей. Впровадження новаторських інструментів, таких, як Мобільний центр обслуговування платників Головного управління ДПС у Дніпропетровській області, який забезпечує зручні та доступні умови для отримання послуг і сервісів фізичними та юридичними особами у відділених населених пунктах, є ефективним способом забезпечення стабільних надходжень до бюджетів. У цілому, мобільний ЦОП в Дніпропетровській області виступає як інноваційна та ефективна платформа для зближення податкових органів із суб'єктами

підприємницької діяльності, сприяючи тим самим покращенню податкової системи та підтримці розвитку бізнес-середовища в регіоні. Важливим аспектом інноваційного підходу є систематичне інформування підприємців Дніпропетровщини за допомогою соціальних мереж та інтернет-ресурсів. Зокрема, наявність та активне управління акаунтами в мережах Facebook та Telegram сприяє оперативному отриманню платниками податків актуальної інформації та надає ефективний канал взаємодії з податковими органами.

Застосування цифрових платформ для розповсюдження інформації надає можливість підприємцям швидко отримувати важливі зміни в законодавстві, роз'яснення щодо податкових правил та інші актуальні матеріали. Комунікаційна податкова платформа, яку впроваджено також в Головному управлінні ДПС у Дніпропетровській області, не лише є інструментом для оперативного обміну інформацією, але й важливим засобом для вислуховування питань і пропозицій громадськості та бізнес-спільноти. Державна податкова служба України впровадила мобільний додаток «Моя податкова», що представляє зручний інструмент для отримання електронних послуг податкової служби для платників податків, а також сплати податків з використанням платіжних систем. Застосунок «Моя податкова» є програмним комплексом, сумісним з операційними системами Android та iOS на будь-яких пристроях. Додаток доступний для завантаження в App Store або Google Play. За допомогою цього додатка користувачі Дніпропетровщини можуть зручно виконувати різноманітні операції, контролювати свої податкові зобов'язання та отримувати актуальну інформацію щодо податкового режиму в державі.

6. Спостереження за досвідом розвинених країн дозволяє ідентифікувати ключові принципи та інструменти, які сприяють сталому економічному росту, соціальній стабільності та конкурентоспроможності. Важливою є можливість адаптації цих засад до конкретних умов та потреб власної країни. Один із ключових аспектів іноземного досвіду полягає в раціональному використанні податкових інструментів для стимулювання економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості. Багато розвинених країн вдалились до

упровадження прогресивної системи оподаткування, спрямованої на зменшення податкового тягара для низьких та середніх класів, а також на стимулювання підприємництва та інновацій. Ще однією важливою складовою іноземного досвіду є ефективне управління фіскальними ризиками та уникнення податкових ухилень. Країни з високорозвиненими фіскальними системами акцентують увагу на розробці та впровадженні сучасних технологій для моніторингу та контролю за фінансовою діяльністю, що дозволяє забезпечити максимальну прозорість та відповідність податкових обов'язків. Крім того, іноземний досвід вказує на важливість гнучкості фіскальної політики та її адаптації до змін у глобальному економічному середовищі. Здатність швидко реагувати на виклики та ефективно модифікувати фіскальні інструменти є ключовою умовою успішного економічного управління. Слід відзначити, що іноземний досвід формування національної фіскальної політики є невід'ємною складовою в пошуках оптимальних стратегій розвитку для будь-якої країни. Він надає можливість аналізу та вивчення ефективних практик, адаптації та впровадження передового досвіду у власних реаліях. Вивчення іноземного досвіду дозволяє уникати типових помилок, забезпечує збагачення власної стратегії розвитку новими ідеями та підходами. Окрім того, взаємодія з міжнародним співтовариством у сфері фіскальної політики створює можливості для обміну досвідом та підтримки в реалізації новаторських рішень. Іноземний досвід є цінним ресурсом для удосконалення внутрішніх механізмів управління та розвитку, сприяє впровадженню сучасних тенденцій у фіскальній політиці та забезпечує сталість економічного зростання національної економіки.

7. Адаптація міжнародного досвіду формування національної фіскальної політики є ключовим завданням для реформування фінансової системи України та досягнення сталого економічного розвитку. Шляхи адаптації міжнародного досвіду в контексті українських умов невід'ємно пов'язані з особливостями економічного, соціокультурного та політичного середовища країни. Україна, стикаючись з унікальними викликами, такими як економічна

та політична нестабільність, реформація системи влади, та вплив геополітичних факторів, повинна враховувати ці особливості під час адаптації зарубіжного досвіду. Гнучкість є ключовим аспектом в цьому процесі. Україні слід визначити та прийняти найбільш ефективні елементи міжнародного досвіду, адаптуючи їх до внутрішніх умов та потреб. Наприклад, взяти на озброєння сучасні підходи до електронного управління та збору податків, які довели свою ефективність в розвинених країнах, та впроваджувати їх, звертаючи увагу на специфіку українського суспільства та його потреб. Здатність до модифікацій є важливою у забезпеченні ефективності адаптації. Україна може вибирати та адаптувати ті аспекти міжнародного досвіду, які найкраще відповідають своїм унікальним викликам та можливостям. Це може включати в себе зміни в податковій системі, оптимізацію бюджетного процесу, або підтримку розвитку ключових галузей економіки. Адаптація міжнародного досвіду повинна також враховувати широкий діапазон факторів, таких як рівень соціального розвитку, інноваційна активність, та інші, що є унікальними для України. Поєднання гнучкості та здатності до модифікацій дозволить країні максимально використовувати іноземний досвід, пристосовуючи його до власних потреб та досягаючи більшої ефективності в реформуванні фіскальної політики.

8. Способи оптимізації фіскальної політики в контексті євроінтеграції визначають необхідність вирішення структурних та системних проблем, а також впровадження високих стандартів управління та контролю. Це передбачає глибокі трансформації в системі оподаткування, фінансовому управлінні та економічному розвитку, щоб відповідати вимогам та стандартам Європейського Союзу. Оптимізації фіскальної політики це складний та комплексний процес, який передбачає вирішення структурних та системних проблем, а також впровадження високих стандартів управління та контролю. Це є критично важливим етапом для країн, що прагнуть вступити до Європейського Союзу, оскільки вимагає не лише адаптації внутрішніх систем, але й відповідності міжнародним стандартам та принципам. Глибокі

трансформації в системі оподаткування ставлять завдання перед урядом вдосконалити механізми збору та адміністрування податків, забезпечити їх прозорість та справедливість. Запровадження прогресивних податкових ставок, обмеження податкових винятків та уникнення податкових втеч можуть сприяти створенню ефективної системи оподаткування. У сфері фінансового управління важливо вдосконалити механізми бюджетування та контролю за витратами. Реформи в цьому напрямку дозволять забезпечити ефективне використання державних ресурсів, уникнення дефіциту та забезпечення фінансової стабільності. З точки зору економічного розвитку, євроінтеграція передбачає прискорення економічних реформ, спрямованих на зростання конкурентоспроможності та сталого розвитку. Сприяння малому та середньому бізнесу, розвиток інновацій, а також створення конкурентоспроможного бізнес-середовища є ключовими елементами оптимізації економічної політики. Такий комплексний підхід дозволяє країні не лише відповісти на вимоги Європейського Союзу, а й сприяє створенню стійкої та ефективної системи управління, що сприяє розвитку країни в європейському контексті. Загалом, удосконалення фіскальної політики в Україні в умовах реформування визначається необхідністю впровадження комплексного та цілеспрямованого підходу, спрямованого на забезпечення ефективності та сталості фінансово-економічної системи країни в умовах геополітичних викликів та інтеграції в європейський простір. У контексті удосконалення фіскальної політики, важливо, щоб взаємодія всіх галузей економіки та рівність зусиль різних гілок влади визначали стратегії та інструменти фіскальної регуляції. Об'єднання зусиль урядових структур, бізнесу та громадянського суспільства сприяє створенню ефективної системи податкових та бюджетних інструментів, що відповідає сучасним економічним викликам та сприяє сталому розвитку країни. Такий підхід дозволяє визначити оптимальні стратегії для підтримання фінансової стабільності та створення умов для економічного зростання в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аведян Л.Й. Економіка: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ, 2005. 220 с.
2. Алексєєв І.В., Желізняк Р.Й. Європейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». Львів: НУ «Львівська політехніка», 2012. № 725. С. 7–16.
3. Артус М.М., Хижа Н.М. Бюджетна система України: навчальний посібник. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 220 с.
4. Біла С.О. Спільні і відмінні риси податкових систем країн Європейського Союзу та України // Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. Вип. 6. С. 656–661.
5. Богдан Т. Фіскальні правила як важлива складова прогресивних фіскальних інститутів // Фінанси України. 2016. № 4. С. 7–26.
6. Бюджет 2023 року. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.:URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582.
7. Бюджетна декларація на 2022 – 2024 роки. С. 45. Дата оновлення 01 груд 2023: Офіційний інформаційний портал Міністерства фінансів України: URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%202022-2024%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8.pdf>.
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI, із змінами та доповненнями // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 19.11.2023).

9. Державний вебпортал бюджету для громадян. Інформація щодо виконання Закону про Державний бюджет України. : URL: <https://edata.gov.ua/pages/accounting-control/budget/budget.html>
10. Державний веб-портал бюджету для громадян. Open Budget. Відкритий бюджет. Електронний ресурс. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0400000000/info/indicators> .
11. Директива Ради ЄС 2017/1852 від 10 жовтня 2017 року про механізми вирішення податкових спорів у Європейському Союзі. Офіційний вісник Європейського Союзу. 29 жовт. 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/direktiva-radi-es-20171852.pdf> (дата звернення: 20.11.2023).
12. Греца В.Я. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Том 2 № 78. 2023 : URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/285895> .
13. Дуліба Є.В. Кваліфікаційна наукова праця «Фіскальна функція держави: адміністративно-правовий аспект». 2019. Вип. 128. С. 126. 380.
14. Дуліба Є.В. Фіскальна функція держави: адміністративно-правовий аспект. Автореферат. 2019. С. 34. : URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/05/1a.pdf>
15. Є-data – платформа відкритих даних у сфері публічних фінансів: URL: <https://edata.gov.ua/pages/accounting-control/budget/fiskal-info/fiskal-info-2024.pdf>.
16. Економіка регіонів в умовах війни: ризики та напрями забезпечення стійкості: науково-аналітичне видання / наук. редактор Сторонянська І.З. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів. 2022. 70 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). : URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>.
17. Закон України від 09 серпня 2023 року № 3303-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо

розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3303-20#Text> . (дата звернення: 20.11.2023).

18. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік», із змінами та доповненнями: Дата оновлення 06.10.2023 р.: Офіційний інформаційний портал Міністерства фінансів України: URL: https://mof.gov.ua/storage/files/1__%D0%97%D0%A3_2710.pdf .

19. Замасло О.Т. Податкова система України: теорія, методологія, практика. Львів. ЛНУ імені Івана Франка. 2017. С. 420 : URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/Zamaslo_Tax-system-of-Ukraine-2017.pdf.

20. Зарубіжний досвід реалізації фіскальної функції: питання імплементації у вітчизняне законодавство. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2018. № 1(6). С.35-40.

21. Зведений бюджет України. Офіційний інформаційний портал Міністерства фінансів України: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/2023/>

22. Ілюхіна В.В. Теорії конкурентоспроможності національної економіки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. 2013. вип. 21. С. 52–59. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23211/Pluhina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

23. Інформація про фіскальні ризики (включаючи умовні зобов'язання та квазіфіскальні операції) та їх вплив на показники державного бюджету у 2023 році Пункт 12¹ частини першої статті 38 БКУ. С. 26 : URL: file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D0%BE_%D0%A4%D0%A0_2023_10_09_.pdf

24. Інформація про фіскальні ризики (включаючи умовні зобов'язання та квазіфіскальні операції) та їх вплив на показники державного бюджету у 2024 році Пункт 12¹ частини першої статті 38 БКУ. С. 60 : URL: <https://edata.gov.ua/pages/accounting-control/budget/fiskal-info/fiskal-info-2024.pdf>

25. Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Желюк Т.Л., Попович Т.М. Національна економіка. Київ : Знання, 2011. 463 С. 4.

26. Мискін Ю.І., Мартиненко В.В. Експрес-аналіз впливу фіскальної політики на сталий розвиток країни. Економіка та суспільство. Вип. 39 / 2022. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-48> .

27. Окремі аспекти реалізації податкової функції в Україні Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (1-2 чер. 2018 р., м. Харків). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 47–50.

28. Онищенко Г.В. Теоретичні засади фіскальної політики. Фінансовий простір. 2021 № 2 (42). С. 70 – 80. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.2\(42\).2021.177081](https://doi.org/10.18371/fp.2(42).2021.177081) .

29. Офіційний вебпортал парламенту України: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42765>.

30. Офіційний сайт Державної податкової служби України, опубліковано 01 листопада 2023 о 16:37: Дата оновлення 11 лист. 2023 р. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentр/novini/723915.html>.

31. Офіційний вебпортал Головного управління ДПС у Дніпропетровській області: Дата оновлення 3 груд 2023 р.: URL : <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark>.

32. Офіційний сайт Криничанської селищної об'єднаної територіальної громади Кам'янського району Дніпропетровської області: Дата оновлення 18 лист. 2023 р.: URL : <https://krin.otg.dp.gov.ua/novini-ta>

podiyi/novini/holovne-upravlinnia-dps-u-dnipropetrovskii-oblasti-informuie15112023.

33. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: URL: https://mof.gov.ua/storage/files/FR__2024.pdf

34. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: URL: https://mof.gov.ua/uk/news/koshti_viiskovogo_pdfo_u_2024_rotsi_cherez_spetsfond_derzhbiudzhetu_budut_napravleni_na_sektor_bezpeki_ta_oboroni-4297

35. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/parlament_pidtrimav_propozitsiiu_perenapraviti_pdfo_z_viiskovikh_na_rozvitok_vitchiznianogo_oboronno-promislovogo_kompleksu-4283

36. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI, із змінами та доповненнями: Дата оновлення 10 сер. 2023 р.: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

37. Полунєєв Ю. В. Технологія економічного прориву: конкурентоспроможність країни та визначення стратегічних орієнтирів. Демографія та соціальна економіка. 2008. № 2. С. 29–41. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8797/03-Poluneev.pdf>

38. Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022 – 2024 роки: наказ ДПС України від 22.11.2021 № 965: Дата оновлення 13 бер. 2023 р. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/77553.html> (дата звернення 19.07.2023).

39. Рішення Правління Національного банку України від 26 жовтня 2023 року № 381-рш «Про схвалення Інфляційного звіту»: Дата оновлення 11.11.2023 р. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q4.pdf

40. Севрук І. М., Тропиніна А. С. конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2019. № 5. С. 20–28. DOI: 10.32983/2222-4459-2019-5-20-28. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-5_0-pages-20_28.pdf.

41. Скрипник Н. Є., Хайрутдінов Е. О. Конкуренентоспроможність національної економіки: сутність і сучасні підходи до тлумачення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2016. вип. 16 (4). С. 34–38.: URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/4/9.pdf.

42. Соціальна економіка : навч. посіб. / Кол. авт. О. О. Беляєв, М. І. Дибба, В. І. Кириленко та ін. К. : КНЕУ, 2005. 196 с.

43. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022—2025 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. С. 96. : URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805>.

44. Фінансово - економічне обґрунтування до Бюджетної декларації на 2022-2024 роки. Мінекономрозвитку. С. 1-16. : URL: <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%A4%D1%96%D0%BD-%D0%B5%D0%BA%D0%BE%20%D0%91%D0%94%2022-24.pdf>

45. Харламова Г., Чала Н. Державна політика сталого розвитку України: базові засади. (матеріали підготовки до Парламентських слухань 2021). Комітет Верховної Ради України з питань економічного розвитку. К, 2022. 116 с. URL: <https://komprompol.rada.gov.ua/uploads/documents/31152.pdf>.

46. Шевчук Ю. Журнал Forbes Ukraine. 03 сер. 2023 р. 18:43.: URL : <https://forbes.ua/money/ekonomika-pochuvaetsya-krashche-nizh-vsi-dumali-yak-zrostatime-vvp-shcho-bude-z-tsinami-i-kursom-ta-chogo-ochikuvati-vid-2024-go-velike-ekonomichne-opituvannya-vid-tses-03082023-15231>.

47. Шмигаль Д. Слово і діло. Аналітичний портал. Економіка. Максимальна свобода для бізнесу. 15 березня 2022, 18:00. : URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/15/novyna/ekonomika/maksymalna-svoboda-biznesu-shmyhal-utochnyv-yaki-pravy-la-diyatymut-chas-vijny>.

48. Якушко І. В. Роль фіскальної політики в забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки. // Проблеми економіки № 1 (55), 2023, С.192–197. URL: <https://www.proquest.com/openview/d9b50e81659401d41565ad8c990efd2e/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2048964>

49. Якушко І. В. Роль фіскальної політики в системі державного регулювання економіки // Проблеми і перспективи економіки та управління. Теоретичні проблеми розвитку національної економіки. № 3 (31), 2022. С. 36–47. URL: <https://www.proquest.com/openview/d9b50e81659401d41565ad8c990efd2e/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2048964>

50. Якушко І. В. Фіскальна політика: сутність та особливості впливу на розвиток національної економіки / І. В. Якушко // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. – 2022. – № 6. – DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-04> .

51. Facebook / Міністерство фінансів України: URL: <https://www.facebook.com/minfin.gov.ua/posts/pfbid02ZEANzgTJ9umpeVD6CXSYEECvoW7s4GzUnN5kbfq21US4oMbDErt2i9tmog43ZyUv1>